

KLÍČ KE CVIČENÍM
Z UČEBNICE
ČESKÝ JAZYK 8 (88-50)
3. VYDÁNÍ

Nakladatelství Nová škola – DUHA

www.novaskoladuha.cz

Uč. str. 5, I. ČEŠTINA – JEDEN ZE SLOVANSKÝCH JAZYKŮ

Strana 5

1. **západoslovanské** – Česko, Slovensko, Polsko; **východoslovanské** – Rusko, Bělorusko, Ukrajina; **jihoslovanské** – Slovinsko, Chorvatsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Bulharsko
2. a) Liptovská Mara je největší vodní nádrž na Slovensku. Vodní dílo se nachází mezi Liptovským Mikulášem a Ružomberkem. Je součástí systému přehrad Vážské kaskády. Při jeho výstavbě bylo zaplaveno 13 obcí. Bylo přesídleno asi 940 rodin, což představovalo více než 4 tisíc obyvatel. Hlavním účelem přehrady je protipovodňová ochrana, ale slouží i na výrobu elektrické energie. Liptovská Mara umožňuje rybolov, taktéž tu můžete absolvovat vyhlídkovou plavbu lodí z přístavu v Liptovském Trnovci. V létě přehrada láká širokými možnostmi pro vodní sporty, jako koupaní, jízdu na člunech, surfování, jízdu na vodních skútrech a jiné.
 - b) ä, ĺ, ô
 - c) ě, ů, ř
3. b) slovenština, protože pochází ze stejného společného jazyka – praslovanštiny, pocházejí ze stejné větve jazyků – západoslovanské

Uč. str. 6–8, II. NAUKA O SLOVĚ

Strana 6

1. SLOVNÍ ZÁSoba

1. a) Podskalí
Podskalí bývalo rybářskou a dřevařskou vsí, která se rozkládala mezi Vyšehradem a dnešní Resselovou ulicí. Téměř tisíc let zde žili písaři, rybáři, prevozníci a také ledaři, kteří zásobovali městské sklepy ledem na uložení potravin. Každodenní život v Podskalí i obživa jeho obyvatel byly těsně spjaté s Vltavou. Všechny podskalské děti uměly dřív plavat než chodit. Přesto se stávalo, že se některé z dětí utopilo. Jednou utonul synek chudého rybáře. Děti vyprávěly, že chlapec skákal s ostatními na prámech přivázaných u břehu, když se náhle vynořil vodník a stáhl ho pod vodu. Když to rybářka uslyšela, ve svém zoufalství zaklela vodníkovy děti, aby se nemohly vrátit do vody.
 - b) let
 - c) Labe, Svratka
 - d) spjaté – spojené, vyprávěly – povídaly, přivázaný – připoutaný, vynořil se – vyplaval
 - e) život – smrt, všechny – žádné, chudého – bohatého, vynořil se – potopil se, pod – nad
 - f) rybářka
 - g) A. Ne, B. Ne, C. Ne
 - h) **život** – kořen: živ-, přípona: -ot; **plavat** – kořen: plav-, přípona: -at; **utopilo** – předpona: u-, kořen: -top-, přípona: -il-, koncovka: -o; **chudého**: kořen: - chud-, koncovka: -ého; **přivázaných** – předpona: při-, kořen: -váz-, přípona: -an-, koncovka: -ých; **uslyšela** – předpona: u-

kořen: -slyš-, přípona: -el-, koncovka: -a; **vodníkovy** – kořen: vod-, přípona: -níkov-, koncovka: -y;

i) věcný – hrad ležící nad pravým břehem Vltavy; mluvnický – 7. pád, číslo jednotné, rod mužský neživotný, vzor hrad

Strana 7

2. OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSoby

1. **přežvýkavec** – odvozování, **naslouchátko** – odvozování, **zemědělec** – skládání, **lyceum** – přejímání, **bezobratlí** – odvozování, **lidožrout** – skládání, **veletrh** – skládání, **vraní oko** – sousloví, **nové koření** – sousloví, **mořeplavec** – skládání, **Krnap** – zkracování, zeměkoule – skládání, **NATO** – zkracování, **Sazka** – zkracování, **DAMU** – zkracování
2. **květomluva** – vznikla skládáním, ostatní slova odvozováním; **středozevní** – vzniklo skládáním, ostatní slova odvozováním; **citoslovce** – vzniklo skládáním, ostatní slova odvozováním; **oběžnice** – vznikla odvozováním, ostatní slova skládáním; **novostavba** – vznikla skládáním, ostatní slova odvozováním
3. a) Co je krev?
Krev je kapalná červená tkáň. Její hlavní funkce jsou přenos kyslíku, zásobování tkání živinami, odvádění odpadních látek a uchování imunity organismu. Lidský organismus obsahuje 4–6 litrů krve, což je přibližně 8 % jeho hmotnosti. Dospělí lidé mají asi 60 ml krve na kilogram tělesné hmotnosti. Ženy mívají méně krve než muži. Krev se pohybuje v cévách, její oběh zajišťuje srdce. Krev je složena z krevní plazmy, červených krvinek, bílých krvinek a krevních destiček. Krevní buňky produkuje kostní dřev v procesu zvaném krvetvorba.
b) odpadních látek, lidský organismus, tělesné hmotnosti, krevní plazmy, červených krvinek, bílých krvinek, krevních destiček, kostní dřev
c) slova přejatá: funkce, imunity, organismus, plazmy, kilogram; skládání: krvetvorba, kilogram;
d) **kapalná** – kořen: kap-, přípona: -aln-, koncovka: -á; **přenos** – předpona: pře-, kořen: -nos; **odvádění** – předpona: od-, kořen: -vád-, přípona: -ě-, koncovka: -í; **uchování** – předpona: u-, kořen: -chov-, přípona: -án-, koncovka: -í; **obsahuje** – předpona: ob-, kořen: -sah-, přípona: -uj-, koncovka: -e; **tělesné** – kořen: těl-, přípona: -esn-, koncovka: -é; **složená** – předpona: s-, kořen: -lož-, přípona: -en-, koncovka: -á; **krevních**: kořen: krev-, přípona: -n-, koncovka: -ích;
4. **lehké atletice** – sousloví, **lehké příklady** – volné spojení slov, **nadmořské výšce** – sousloví, **velké výšky** – volné spojení slov, **jaderné elektrárny** – sousloví, **starší elektrárny** – volné spojení slov, **středních školách** – sousloví, **maturitní zkouškou** – sousloví, **jedlé houby** – sousloví, **nasbírané houby** – volné spojení slov, **tepenné krvácení** – sousloví, **silné krvácení** – volné spojení slov, **tlakového obvazu** – sousloví, **nové obvazy** – volné spojení slov, **šípková růže** – sousloví, **voňavé růže** – volné spojení slov

Strana 8

5. **pokoj** – obývací pokoj, pěkný pokoj; **jméno** – křestní jméno, tajemné jméno; **oko** – vraní oko, modré oko; **dům** – rodinný dům, nový dům; **knížka** – vkladní knížka, ztracená knížka; **list** – pracovní list, spadlý list; **zahrada** – zámecká zahrada, dědečkova zahrada; **trojúhelník** – rovnostranný trojúhelník, narýsovaný trojúhelník; **les** – smíšený les, pokácený les; **strom** – ovocný strom, spadlý strom; **doba** – doba bronzová, dlouhá doba; **dráha** – bobová dráha, rychlá dráha

6. **celé první oddělení** – metonymie, **ampérech** – metonymie, **Čapka** – metonymie, **rakvičku** – metafora, **ramena** – metafora, **hřebeni** – metafora, **Smetanu** – metonymie, **zuby** – metafora, **čele** – metafora, **Alzheimerova** – metonymie, **sladkosti** – metonymie, **kohouta** – metafora;
7. a) Londýnská věž a zvon Řeknou-li **Angličané** Big Ben, **myslí** buď hodinovou **věž**, jež je součástí budovy Westminsterského paláce na břehu řeky **Temže** v Londýně, nebo častěji jen její Velký zvon, který je dnes třetím **nejtěžším** zvonem ve **Velké Británii**. **Věž** **bychom** našli v severovýchodní části paláce, ve kterém zasedá **britský parlament**. Jmenuje se prý po hlavním staviteli siru Benjaminu **Hallov**i. Hodiny na **věži** **byly** ve své době **největšími** hodinami světa a jsou schopny odbít první úder každou celou hodinu s přesností jedné sekundy.
- b) **hodinovou** – odvozování, součástí – odvozování, **nejtěžším** – odvozování, **severovýchodní** – skládání, **přesností** – odvozování
- c) **našli** – předpona: na-, kořen: -šl-, koncovka: -i; **zasedá** – předpona: za-, kořen: -sed-, koncovka: -á; **hlavním** – kořen: hlav-, přípona: -n-, koncovka: -ím; **staviteli** – kořen: stav-, přípona: -itel-, koncovka: -i
- d) je – Viděl je u školy.
- e) **bychom našli** – 1. osoba, množné číslo, podmiňovací způsob přítomný, dokonavý vid, činný rod

Uč. str. 9–44, III. TVAROSLOVÍ

Strana 9

1. PODSTATNÁ JMÉNA

A. Podstatná jména – opakování

1. a) Nebezpečí v křoví Jednoho rána si **vyjel** s královnou na sever Narnie. Královna **měla** nádherné šaty. Doprovázelo je mnoho panošů, dam a sloužících, všichni **měli** na hlavách **věnce** z čerstvého listí. Neměli **s** sebou žádné zbraně, protože jeli slavit jaro. Za poledne přijeli na **mýtinu**, kde ze země tryskal pramen **průzračné** vody. Sesedli z koní, **jedli**, **pili** a veselili se. Po nějaké době se královně začalo chtít spát, a tak **jí** na trávu rozprostřeli pláště a princ s ostatními **poodešli**, aby **ji** jejich hovor a smích nerušily. Znenadání se z hustého křoví **vynořil** veliký had a uštkl královnu do ruky. Všichni **ji** **uslyšeli** vykřiknout a **spěchali** k ní, princ Rilian **byl** po jejím boku první. Ošetřovali **ji**, ale marně. Princ stačil jediný pohled na její tvář a **věděl**, že žádný lékař na světě **jí** už nepomůže.
- b) **šaty** – pomnožné, **listí** – hromadné
- c) **vody** – látkové, **poledne**, **hovor**, **smích**, **době** – abstraktní
- d) abstraktní, Poslal jí **pohled** z dovolené.
- e) **jednoho** – základní, určitá, **mnoho** – základní, neurčitá, **první** – řadová, určitá
- f) **více hlásek než písmen** – světě, věděl; **spodoba znělosti** – pohled, už
- g) A. Ne; B. Ano; C. Ne

Strana 10

2. a) stesk (A), dres (K), křída (K), křídla (K), nevěra (A), úklid (A), střecha (K), růže (K), jaro (A), plot (K), kaktus (K), víra (A), úterý (A), lžice (K), myš (K), lednička (K), přátelství (A), přítel (K), chlad (A),

hrneček (K), běh (A), list (K), smutek (A), láska (A), zpěv (A), prádlo (K), kostka (K), koloběžka (K), shoda (A), starost (A), knížka (K), hrad (K)

b) **hlava** – Bolí mě hlava. (K); Je ale chytrá hlava. (A); **čtení** – Koupil si čtení. (K); Baví ho čtení knih. (A); **hra** – Divadelní hra měla úspěch. (K) ; Je to hra osudu. (A) ; **pokoj** – Líbil se mu náš obývací pokoj. (K); Dej mi pokoj. (A)

3. Labe (V), Sněžka (V), moře (O), poloostrov (O), Vesuv (V), Madagaskar (V), Lipno (V), jezero (O), nábřeží (O), most (O), Japonsko (V), náměstí (O), přehrada (O), Korsika (V), Afrika (V), Jirka (V), kniha (O), ulice (O), Brno (V), zámek (O), Pyreneje (V), víla (O), Modroočko (V), Macocha (V), Sicílie (V), záliv (O), obec (O), věž (O), Blaník (V)
4. **žirafy** (jedin., množ.), **pávi** (množ.), **krokodýl** (jedin.), **mšice** (jedin., množ.), **červ** (jedin.), **příslaví** (jedin., množ.), **žáby** (jedin., množ.), **koně** (jedin., množ.), **psi** (množ.), **hračky** (jedin., množ.), **papíry** (množ.), **hodiny** (jedin., množ.) nebo jen množné, máme-li na mysli pomnožné podstatné jméno, **ovoce** (jedin.), **růže** (jedin., množ.), **úkoly** (množ.), **zajíc** (jedin.), **šimpanze** (jedin., množ.), **klíče** (jedin., množ.), **sýry** (množ.), **papoušci** (množ.), **knihy** (jedin., množ.), **lvi** (množ.)
Nelze určit u těch, u kterých je v závorce jednotné i množné číslo.
5. smetlí, obilí, vojsko, stromoví, kvítí, žactvo, panstvo, kamení, sloupoví, duchovenstvo, včelstvo, křoví, služebnictvo
6. hodinky, játra, zarděnky, zásnuby, kalhoty, šaty, hrábě, brýle, jesle, šachy, dějiny, ústa, Karpaty, Uhry, Uherčice, varhany, noviny (tisk), pokud by se myslely noviny jako novinky, nešlo by o pomnožné podstatné jméno

Strana 11

7. strouhanka, sůl, čaj, železo, kyslík, ocet, stříbro, vzduch, štěrk, beton
8. brýle (P), káva (L), stromoví (H), listí (H), zvěř (H), voda (L), vzduch (L), játra (P), nůžky (P), máslo (L), dříví (H), lidstvo (H), strouhanka (L), kamna (P), mouka (L), Alpy (P), hmyz (H), záda (P), dveře (P), cukr (L), železo (L), kleště (P), varhany (P), poselstvo (H), vojsko (H), trní (H), narozeniny (P), neštovice (P), kyslík (L), zlato (L), noviny (P), dveře (P), olej (L), ropa (L), ptactvo (H), housle (P), písek (L), hrábě (P), dějiny (P), ptactvo (H), víno (L)
9. Poslechni si Český **rozhlas** (1). Před vraty zastavil podivný **povoz** (1). Bydlí hned **vedle** (6). Tkalcovský **stav** (1) býval v řadě chalup. **Tatínkovi** (1) o tom raději neříkej. Vzala nůžky a udělala **střih** (10). Tento **jez** (1) je pro vodáky nebezpečný. **Dospělí** (1) často přehánějí. Přijdu **kolem** (7) sedmé. Roste tu ptačí **zob** (1). Na to **ráno** (1) nezapomenu.
Rozhlas (5), že je večere. **Povoz** (5) mě na koníkoví. Bydlí **vedle** (7) kostela. **Stav** (5) se u mě po práci. **Tatínkovi** (2) bratři nebydlí v Brně. To je **střih** (1), podle kterého jsem ušila halenku. **Jez** (5) více zeleniny. **Dospělí** (2) lidé často přehánějí. Přijedu s **kolem** (1). Pták udělal **zob** (10). Vrátil se **ráno** (6).

Strana 12

10. Zajíc stříhal **ušima**. Vezměte ten prádelní koš za obě **ucha**. Tví bratři měli špinavé **uší**. Ten kluk má za **ušima**! Promluvme si mezi čtyřma **očima**! S pytláckými **oky** jsem se nikdy nesetkal. Ta síť měla velká **oka**. Líbí se mi chlapi s hnědými **očima**. Na polévce plavala mastná **oka**. Batole lezlo po **kolenou/kolenech**. Na **ramenech** jeřábu visela těžká břemena. Janovi padalo všechno

z **rukou**. Tatínek nosil synka na **ramenou/ ramenech**. Děda měl tachometr se svítícími **ručičkami**. Odnos tu židli s rozviklanými **nohami**. Domlouvali jsme se **rukama a nohama**.

11. a) Vzal nohy na ramena. – Utekl – M; Sotva plet nohama. – Byl unavený. – N; Padla mu do oka. – Líbila se mu. – O; Všechno tam bylo vzhůru nohama. – Byl tam hrozný nepořádek – H; Pamatuj na stará kolena. – Mysli na stáří. – O; Měl obě ruce levé. – Byl nešikovný. – U; Měj oči na stopkách! – Dávej pozor! – Č; Zapiš si to za uši! – Pamatuj si to! – I; Smůla se mu lepí na paty. – Nedaří se mu. – T; **TAJENKA:** „Musíš se **mnoho učit**, abys poznal, že málo víš.“
12. Indiáni neměli protilátky proti běžným evropským **nemocem/nemocím**. Připravil si referát o spisovateli **Karlu Jaromíru Erbenovi** a jeho díle. V novinách jsem si přečetl článek o **hokejistovi Jaromíru Jágrovi**. **Husité** byli poraženi v bitvě u Lipan. Co tomu říkáte, pane **poradce**? Máte nějaký návrh, pane **velvyslanče**? Tu klec s laboratorními **myšmi** je potřeba vyčistit. Přesvědčil jsem se o jeho **schopnostech**. Zúčastnil se dostihu se dvěma dostihovými **koni/koňmi**. O českých **archeoloziích** se ve světě vyjadřují s obdivem. Hrozil na nás zaťatými **pěstmi**. V přímořských **oblastech** se daří citrusům.

Strana 13

B. Skloňování obecných jmen přejatých a cizích vlastních jmen

1. a) **Muzea** (1. p., množ. č.) jsou instituce uchovávající a vystavující nejrůznější předměty, které dokumentují lidskou činnost. Asi nejstarším veřejně přístupným **muzeem** (7. p., jedn. č.) na světě je **muzeum** (1. p., jedn. č.) v Oxfordu. Chceme-li se bavit o prvních moderních **muzeích** u nás, neměli bychom zapomenout na Slezské muzeum v Opavě, Františkovo muzeum v Brně a Národní **muzeum** v Praze. A které z těchto **muzeí** je nejstarší? Nejstarším **muzeem** je to v Opavě -5- založené roku 1814, zatímco Národnímu **muzeu** patří třetí místo, vzniklo totiž v roce 1818. V Národním **muzeu** však najdeme nejvýznamnější exponáty.

Strana 14

2. Bavili jsme se o nejrůznějších projevech **rasismu**. Na chodbě máme pět **fikusů**. Vysvětlí nám, co lze vyčíst z toho **schématu**. Na výběrová **gymnázia** se nedostane každý. Po úrazu zůstal v **kómatu**. V **teráriu** choval doma užovku. Řada jevů se opakuje v **cyklu/cyklech**. Snažil se vytěžit z **minima** maximum. Na zahrádce rozkvetly květy **krokusů**. Shrňme si nejdůležitější **fakta**. Nepamatoval si nic o **humanismu**. K tomu **tématu** se už nechci vracet. Přidala si do vody trochu **saponátu**. Dohodli se na přijatelném **kompromisu**. Vystoupil na **sympoziu** s vlastním příspěvkem.
3. a) 1. optimismus, 2. originál, 3. helium, 4. planetárium, 5. exponát, 6. akvárium, 7. téma, 8. humus, 9. centrum, 10. publikum, 11. egoismus, 12. vakuum
Tajenka: „Abychom mohli pohnout světem, musíme nejprve **pohnout sebou**.“
b) **optimismus** – 1. pád – optimismus, 2. pád – optimismu, 3. pád – optimismu, 4. pád – optimismus, 6. pád – optimismu, 7. pád – optimismem; **originál** – 1. pád – originál, 2. pád – originálu, 3. pád – originálu, 4. pád – originál, 6. pád – originálu/originále, 7. pád – originálem; **helium** – 1. pád – helium, 2. pád – helia, 3. pád – heliu, 4. – helium, 6. pád – heliu, 7. pád – heliem; **planetárium** – 1. pád – planetárium, 2. pád – planetária, 3. pád – planetáriu, 4. pád – planetárium, 6. pád – planetáriu, 7. pád – planetáriem; **exponát** – 1. pád – exponát, 2. pád – exponátu, 3. pád – exponátu, 4. pád – exponát, 6. pád – exponátu, 7. pád – exponátem;

akvárium – 1. pád – akvárium, 2. pád – akvária, 3. pád – akvárium, 4. pád – akvárium, 6. pád – akváriu, 7. pád – akváriem; **téma** – 1. pád – téma, 2. pád – tématu, 3. pád – tématu, 4. pád – téma, 6. pád – tématu, 7. pád – tématem; **humus** – 1. pád – humus, 2. pád – humusu, 3. pád – humusu, 4. pád – humus, 6. pád – humusu, 7. pád – humusem; **centrum** – 1. pád – centrum, 2. pád – centra, 3. pád – centru, 4. pád – centrum, 6. pád – centru, 7. pád – centrem; **publikum** – 1. pád – publikum, 2. pád – publika, 3. pád – publiku, 4. pád – publikum, 6. pád – publiku, 7. pád – publikem; **egoismus** – 1. pád – egoismus, 2. pád – egoismu, 3. pád – egoismu, 4. pád – egoismus, 6. pád – egoismu, 7. pád – egoismem; **vakuum** – 1. pád – vakuum, 2. pád – vakua, 3. pád – vakuu, 4. pád – vakuum, 6. pád – vakuu, 7. pád – vakuem

4. Před Národním **muzeem** stojí socha svatého Václava. Járu Cimrmana mnozí považují za **génia**. Žila v přepychu a užívala si **luxusu**. Značkování vlastního **teritoria** je pro kočkovité šelmy přirozené. Neměli bychom jíst potraviny s prošlým **datem** spotřeby. K představitelům českého **romantizmu** patří K. H. Mácha. Na konci druhohor došlo k vyhynutí **dinosaurů**. Největší hrozbou pro lidstvo jsou změny **klimatu**. Gagarin byl první člověk v **kosmu**. Koupil jsem si dvě nejnovější **alba** Lucie Bílé. **Viru** španělské chřipky podlehl přes 50 milionů lidí. Mezi jednobuněčné **organizmy** patří bakterie a sinice. Hamlet a Romeo a Julie patří k nejznámějším Shakespearovým **dramatům**.

Strana 15

5. a) Petr Iljič Čajkovský – hudební skladatel, Marco Polo – cestovatel, Antonio Stradivari – houslař, Dante Alighieri – Božská komedie, W. Shakespeare – Romeo a Julie, Molière – Lakomec
 b) **Čajkovskij** – 2. pád – Čajkovského, 3. pád – Čajkovskému, 4. pád – Čajkovského, 5. pád – Čajkovský, 6. pád – Čajkovském, 7. pád – Čajkovským; **Polo** – 2. pád – Pola, 3. pád – Polovi, 4. pád – Pola, 5. pád – Pole, 6. pád – Polovi, 7. pád – Polem; **Stradivari** – 2. pád – Stradivariho, 3. pád – Stradivarimu, 4. pád – Stradivariho, 5. pád – Stradivari, 6. pád – Stradivarim, 7. pád – Stradivarim; **Alighieri** – 2. pád – Alighieriho, 3. pád – Alighierimu, 4. pád – Alighieriho, 5. pád – Alighieri, 6. pád – Alighierim, 7. pád – Alighierim; **Shakespeare** – 2. pád – Shakespeara, 3. pád – Shakespeareovi, 4. pád – Shakespeara, 5. pád – Shakespeare, 6. pád – Shakespeareovi, 7. pád – Shakespearem; **Molière** – 2. pád – Molièra, 3. pád – Molièrovi, 4. pád – Molièra, 5. pád – Molière, 6. pád – Molièrovi, 7. pád – Molièrem
6. **Herodota** pokládáme za otce dějepisu. Mluvíme -li o bájných zakladatelích Říma, máme na mysli **Romula a Rema**. K průkopníkům lékařství řadíme **Hippokrata**. Vládce bohů Řekové nazývali **Dia**. Za nejznámějšího řeckého filozofa pokládáme **Sokrata**. Za předního antického dramatika považujeme **Sofokla**. Vzorec $a^2 + b^2 = c^2$ proslavil **Pythagora**. K největšímu rozmachu Říma došlo za vlády **Traiana**. Římští otroci povstali pod vedením **Spartaka**.
7. Na území **Peru** se rozkládala incká říše. Zeměpisnou zajímavostí je protáhlý tvar **Chile**. Po spisovateli **Vernovi** je pojmenován kráter na Měsíci. Nejznámějším románem **Dostojevského** je Zločin a trest. Rodištěm Kryštofa **Kolumba** byl Janov v dnešní Itálii. Znáš pověst o **Daidalovi a Ikarovi**?

Strana 16

OPAKOVÁNÍ – PODSTATNÁ JMÉNA

1. chuť – kost, páteř – píseň, slunce – moře, hřiště – moře, plátce – soudce, kříž – stroj, starosta – předseda, vrátný – mladý, lžice – růže, koště – kuře

2. a), b), c)
3. a) kalhoty, nůžky, dveře
b) křoví, hmyz, uhlí
c) zlato, čaj, sůl, voda
4. a) 5 (s koni/koňmi, o hokejistovi, Jardovi, s lidmi, pracích)
b) 3 (obhájce, s lidmi, se starostmi)
c) 1 (Jaromíru)
5. **1. řádek** – c) – mastná oka, z rukou; **2. řádek** – c) – s ozdobnými nohami, s odřenými uchy;
3. řádek – a) – na ramenech jeřábu, velká oka na tenisové síti
6. a) 3 – z Vlašimi, s Rusy, v nové obuvi
b) 5 – v Přibyslavi, s Italy, otepi, slámy, proti kašli
c) 2 – se sokoly, trochu soli
7. datum – data, gymnázium – gymnázia, téma – tématu, Čajkovskij – Čajkovského, Pythagoras – Pythagora, Zeus – Dia

Strana 17

8. a) C.; A.; E.; B.; C.;
králi, zkouší, slíbil, vystrojit, omývá, spatřil, ověčeného, Dionýsovi, promění, ryzího, zatřpytí,
promění, zuby, nevěří svým očím, ryzího, zdvihne, třpytivé, zralých
b) **konkrétní** – dar; **abstraktní** – přání
c) **pomnožné** – dveří, **látkové** – zlato
d) **hromadné** – listí a kvítí; nejchytřejší
e) **rozkazovací** – přej, učíš; **podmiňovací** – bys chtěl
f) **pomnožné** – ústům, **podstatné jméno podle vzoru mladý** – služebné
g) očím

Strana 18

2. PŘÍDAVNÁ JMÉNA

1. a) Jeden starý hvězdář vyčetl z hvězd, že do měsíce zemře králův nejstarší syn. Když se skutečně hvězdářova předpověď vyplnila, rozkázal král, aby hvězdáře předvolali a aby byl na jeho znamení vyhozen z okna hradu. Sotva hvězdář přišel, pravil král: „Když jsi tak mistrně předpověděl smrt královského syna, zdalipak víš, kdy udeří tvoje poslední hodinka?“ Hvězdář po chvíli přemýšlení pravil: „Z hvězd jsem zvěděl, že zemřu o rok dřív než ty.“ Král zbledl jako plátno, bez odpovědi starce propustil a na královninu radu přikázal, aby zůstal po zbytek života obklopen úctou a největší štedrostí.
b) **starý** – 1. pád, číslo jednotné, rod mužský životný, druh tvrdý, vzor mladý; **králův** – 1. pád, číslo jednotné, rod mužský životný, druh přivlastňovací, vzor otcův; **nejstarší** – 1. pád, číslo jednotné, rod mužský životný, druh jarní, vzor měkký; **hvězdářova** – 1. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh přivlastňovací, vzor otcův; **královského** – 2. pád, číslo jednotné, rod mužský životný, druh tvrdý, vzor mladý; **poslední** – 1. pád, číslo -7- jednotné, rod ženský, druh měkký, vzor jarní; **královninu** – 4. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh přivlastňovací, vzor matčin; **největší** – 7. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh měkký, vzor jarní
c) nejstarší – starý, starší; největší – velký, větší

2. a) Život poddaných ve středověku Poddaní měli spoustu povinností. Platili daně panovníkovi. Církví odváděli desátek, tedy **desátý** díl z toho, co **vypěstovali** nebo **vyrobili**. **Své** vrchnosti **byli** **povinni** odvádět nejrůznější poplatky, z nichž panstvo platilo **účetní**, **podkoní** a **služebné**. Navíc museli poddaní robotovat na panském. Jen **sedmý** den, v neděli, **směli** odpočívat. Proto se bouřili.
- b) poddaní (1 – jarní), desátý (4 – mladý), své (3 – mladý), účetní (1 – jarní), podkoní (1 – jarní), služebné (1 – mladý), sedmý (4 – mladý)
- c) Panovníkovi poddaní pravidelně robotovali.

Strana 19

4. malý bílý králíček, milí a obětaví lidé, Pepovi hladoví křečci, nový psí výběh, kosti pro Ivanovy psy, napiš dědečkovi, povídání o skřítku Racochejlovi, v rozlehlých smrkových lesích, lesklý kovový šperk, polévka s pravými rybími jikrami, křížový výslech, Davidovi kamarádi jsou zběhlí ve dvou cizích jazycích, léčivý jitrocelový sirup, Janovi bratři jsou hraví, rychlí hokejoví útočníci, referát o Erbenovi a Erbenových baladách, světový pohár, ronil krokodýlí slzy, s včelím medem, pozval Jirkovy rodiče, Otovi bratři jsou rychlí hokejoví útočníci
5. a) chytří chlapci, plaší králíci, dobří přátelé, strozí úředníci, staří rádci, tiší studenti, vysocí lidé, ubozí starci, droboucí broučci
- b) ašští radní, slezští horníci, pražští umělci, pardubičtí hokejisté, telčští kasteláni, bítešští pekaři, bruntálští zemědělci, přeloučtí taxikáři
6. a) **sladký** – 1. stupeň, mladý, sladší, nejsladší; **jasnější** – 2. stupeň, jarní, jasný, nejjasnější; **vlhký** – 1. stupeň, mladý, vlhčí, nejvlhčí; **břítový** – 1. stupeň, mladý, břítový, nejbřítový; **nejdelší** – 3. stupeň, jarní, dlouhý, delší; **známý** – 1. stupeň, mladý, známější, nejznámější; **jižnější** – 2. stupeň, jarní, jižní, nejjižnější; **lehký** – 1. stupeň, mladý, lehčí, nejlehčí; **hrubý** – 1. stupeň, mladý, hrubší, nejhrubší; **vysoký** – 1. stupeň, mladý, vyšší, nejvyšší; **suchý** – 1. stupeň, mladý, sušší, nejsušší; **jedovatější** – 2. stupeň, jarní, jedovatý, nejedovatější; **nejmenší** – 3. stupeň, jarní, malý, menší; **měkký** – 1. stupeň, mladý, měkčí, nejměkčí; **ubožejší** – 2. stupeň, jarní, ubohý, nejubožejší; **těžký** – 1. stupeň, mladý, těžší, nejtěžší; **krátký** – 1. stupeň, mladý, kratší, nejkratší; **prudký** – 1. stupeň, mladý, prudší, nejprudší; **jistější** – 2. stupeň, jarní, jistý, jistější; **velký** – 1. stupeň, mladý, větší, největší; **nízký** – 1. stupeň, mladý, nižší, nejnižší; **lidštější** – 2. stupeň, jarní, lidský, nejlidštější; **nejzazší** – 3. stupeň, jarní, zadní, zazší/zadnější; **mělký** – 1. stupeň, mladý, mělčí, nejmělký; **hezký** – 1. stupeň, mladý, hezčí, nejhezčí; **čistý** – 1. stupeň, mladý, čistější/čistší, nejčistější/nejčistší; **příjemný** – 1. stupeň, mladý, příjemnější, nejpříjemnější; **horší** – 2. stupeň, jarní, zlý, nejhorší; **dražší** – 2. stupeň, jarní, drahý, nejdražší; **tuhý** – 1. stupeň, mladý, tužší, nejtuzší; **hluboký** – 1. stupeň, mladý, hlubší, nejhlubší; **jedovatější** – 2. stupeň, jarní, jedovatý, nejedovatější; **plachý** – 1. stupeň, mladý, plašší, nejplašší; **snadný** – 1. stupeň, mladý, snazší/snadnější, nejsnazší/nejsnadnější; **jadrnější** – 2. stupeň, jarní, jadrný, nejadrnější; **nejdelší** – 3. stupeň, jarní, dlouhý, delší
- c) Mí bratři jsou plašší než Janovi. Ti bílí králíci jsou velice plaší. V matematice jsou žáci tiší než ve výtvarné výchově. V matematice musíme být tiší.; Tvary s jedním š mohou být použity jako slovesa. Jirka plaší vrabce. Jirka tiší bolest hlavy léky.
7. nejznámější umělci, nejvýznamnější objevitelé, nejlakomější měšťané, nejjemnější látky, jeho vystupování je sebevědomější, nejpříjemnější projevy radosti, nejtemnější chodby, nejrozumnější východisko, dojemně vše povyprávěl, vědomě se tvářil příjemně, soukromě

vyučoval cizí jazyky, chovej se skromně, jez střídme, mluvil tajemně, písemně odpovídal na dotazy, zřejmě ji ohromně překvapil

8. nejedoucí auta, nejjadrnější výroky, nejistá výhra, nejednotné velení, nejjezdící vozy, nejjiškrivější drahokamy, nejjemnější hedvábí, nejílovité podloží, nejakostní zboží, nejjižnější vinice, nejizlivější připomínky, nejasné zprávy, nejedlé houby, nejaderné elektrárny, nejjednodušší postupy

Strana 20

9. Děti dříve chodily **bosy** (jmenný tvar pro množné číslo rodu ženského). Pobili všechny nepřátele a ti leželi **mrtví** (jmenný tvar pro číslo množné rodu mužského životného). Přáli jsme Janovým prarodičům, aby zůstali dlouho **živi** (jmenný tvar pro číslo množné rodu mužského životného) a **zdrávi** (jmenný tvar pro číslo množné rodu mužského životného). Sami jsme si nebyli **vědomi** žádné chyby. Sousedky byly s výšivkami **hotovy** (jmenný tvar pro číslo množné rodu ženského) už minulý týden. Jejich problémy nám nebyly **známy** (jmenný tvar pro číslo množné rodu mužského neživotného).
10. čisticí prostředky, vůz kropící vozovku, pečící forma, pečící se kačena, Karel lepící tapety, lepící pásy, vařící voda, tavicí pistole, kropící konev, Eva lešticí zrcadlo, hasící přístroj, holicí se student, trávicí trakt, vařící se polévka, balící technika, křičící holčička, krmící se dobytek, skřípající dveře, zdravící se přátelé, holicí strojek
11. a) Na cestě do Sauronovy říše Když se konečně objevilo **denní** světlo, hobiti **byli** překvapeni, jak se zlověstné hory přiblížily. Vzduch **byl** jasnější a chladnější a stěny Mordoru strměly sice daleko, **nebyla** to však již oblačná hrozba v nedohlednu, ale černé věže mračící se za **bezútěšnou** pustinou. **Močály** **končily** a **skomíraly** v **mrtvých planinách rozpraskaného bahna**. Země se před nimi táhla dlouhými, mělkými a nelítostnými svahy k poušti, jež ležela před **Sauronovou** branou.
- b) **Saurovy** – 2. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh přivlastňovací, vzor otcův; **denní** – 1. pád, číslo jednotné, rod střední, druh jarní, vzor měkký; **zlověstné** – 1. pád, číslo množné, rod ženský, druh tvrdý, vzor mladý; **jasnější** – 1. pád, číslo jednotné, rod mužský neživotný, druh měkký, vzor jarní; **chladnější** – 1. pád, číslo jednotné, rod mužský neživotný, druh jarní, vzor měkký; **oblačná** – 1. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh tvrdý, vzor mladý; **černé** – 1. pád, číslo množné, rod ženský, druh tvrdý, vzor mladý; **bezútěšnou** – 7. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh tvrdý, vzor mladý; **mrtvých** – 6. pád, číslo množné, rod ženský, druh tvrdý, vzor mladý; **rozpraskaného** – 2. pád, číslo jednotné, rod střední, druh tvrdý, vzor mladý; **dlouhými** – 7. pád, číslo množné, rod mužský neživotný, druh tvrdý, vzor mladý; **mělkými** – 7. pád, číslo množné, rod mužský neživotný, druh tvrdý, vzor mladý; **nelítostnými** – 7. pád, číslo množné, rod mužský neživotný, druh tvrdý, vzor mladý; **Sauronovou** – 7. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh přivlastňovací, vzor otcův
- c) překvapeni
- d) bezútěšnou – předpona: bez-, -ú-, kořen: -teš-, přípona: -n-, koncovka: -ou; odvozování
- e) zlověstném; f) zlý – horší; strmý – strmější; dlouhý – delší; mělký – mělčí

Strana 21

3. ZÁJMENA

1. a) Zlato a železo

Zlato **se** (osobní) vydalo do světa. Po cestě uslyšelo nárek a vzlykání. Přišlo blíž a spatřilo kovárnu, ve **které** (vztažné) **nějaký** (neurčitě) kovář bušil kladivem do rozžhaveného železa. **To** (ukazovací) při **každé** (neurčitě) ráně sténalo. „Proč tolik běduješ?“ zeptalo **se** (osobní) **ho** (osobní) zlato. „**Všechny** (neurčitě) kovy jsou tepány. I **já** (osobní), vzácné zlato, mám **týž** (ukazovací) úděl. Lidé po **mně** (osobní) dychtí, ale bito jsem stejně jako **ty** (osobní).“ „Jak můžeš srovnávat **náš** (přivlastňovací) osud?“ vydechlo železo hořce. Jsem sice kov jako **ty** (osobní), ale přesto je mezi **námi** (osobní) rozdíl. **Tebe** (osobní) tepe železo, ne zlato. A trpět od **někoho** (neurčitě), **kdo** (vztažné) je **ti** (osobní) cizí, je běžné. **Mě** (osobní) však bije můj (přivlastňovací) vlastní bratr a **takové** (ukazovací) bolesti **se** (osobní) **žádná** (záporná) jiná nevyrovná.

b) bajka – neživé věci jednají jako lidé a text obsahuje ponaučení.

2. něco (neurčitá), nic (záporná), žádný (záporná), jenž (vztažná), jeho (přivlastňovací/osobní), vy (osobní), ty (osobní/ukazovací), který (vztažné/tázací), málokdo (neurčitá), náš (přivlastňovací), takový (ukazovací), my (osobní), jakýsi (neurčitá), tato (ukazovací), nikdo (záporná), všichni (neurčitá), ona (osobní), onen (ukazovací), ničí (záporná), kdokoli (neurčitá), leckterý (neurčitá), někdo (neurčitá), náš (přivlastňovací), každý (neurčitá), nějaký (neurčitá), se (osobní), svůj (přivlastňovací), sám (ukazovací), nijaký (záporná), málokterý (neurčitá), čísi (neurčitá), můj (přivlastňovací), ten (ukazovací), onen (ukazovací)
3. tak (příslovce), takový (zájmeno), všude (příslovce), všichni (zájmeno), někdo (zájmeno), někde (příslovce), nijak (příslovce), nijaký (zájmeno), kdysi (příslovce), cosi (zájmeno), málokde (příslovce), málokdo (zájmeno), nějak (příslovce), jaký (zájmeno), jakkoli (příslovce), jakýkoli (zájmeno), kdy (příslovce), kam (příslovce), kdo (zájmeno), čí (zájmeno), proč (příslovce), co (zájmeno)

Strana 22

4. počkej na **mě**, **mě** se to netýká, přišel **mě** navštívit, pozval **mě** na návštěvu, beze **mě** to nezvládne, napsal o **mně** povídku, ke **mně** se choval slušně, čekal ode **mě** radu, pro **mě** za **mě** si dělej, co chceš, přimluvil se za **mě**, nelíbilo se mu u **mě**, čekal ode **mě** víc, neviděl **mě**, stál při **mně**, vše **mně** vysvětlil, **mně** to nevadí, **mně** se to nelíbí, zastav se u **mě**
5. Pořád sebou vrtěl. Nevěděl si rady sám **se** sebou. Za každého počasí **s** sebou nosí deštník. Na závody **s** sebou vozil medvídku pro štěstí. To se rozumí samo sebou, že přijdu. Nabal mi **s** sebou něco k snědku. Štika sebou mrskla a odplavala. Trhla sebou, neboť se strašně lekla. Na výlety si **s** sebou vzal mapu. Nekruť sebou a začni něco dělat.
6. a) Co tě nezabije, to tě posílí. – U
b) Každý chvílku tahá pilku – R
c) Stokrát nic umořilo osla. – Č
d) Kdo se směje naposled, ten se směje nejlíp. – E
e) Žádný učený z nebe nespádl. – T
f) Všechno zlé je k něčemu dobré. – E
g) Komu se nelení, tomu se zelení. – D
h) Kdo pozdě škodí, sám sobě škodí. – R

i) Čí chleba jíš, toho píseň zpívej – U

j) Jaký pán, takový krám. – H

Tajenka: Najděte všechna zájmena a určete jejich druh.

7. Moc jsem **ji** neznal, ale chtěl jsem **jí** udělat radost. Počkám na **ni** před naším pekařstvím. Vzal jsem **ji** s sebou do naší pekárny. Vaši sestru **jí** představovat nemusím. Požádal jsem **ji** o ruku. Udělalo **jí** radost, že jsem **ji** pozval na naši chalupu. Udělal na **ni** dojem.
8. **je** – Viděl je (3) na louce. Honza je (5) chytrý kluk., **má** – Má (3) maminka je úžasná. Šimon má (5) nový počítač., **se** – Naučil se (3) násobilku. Se (7) svým bratrem se nebavím., **mé** – Mé (3) autíčko se rozbilo. Koza udělala mé (10). **jí** – Koupil jí (3) květinu. Jana jí (5) jogurt. **ničí** – To pouzdro není ničí (3). Petr ničí (5) nový stůl. **již** – Uviděl psy, již (3) se mu moc líbili. Již (6) jsme dopsali test. **vší** – Se vší (3) prací si uměl poradit. Hlavu měl plnou vší (1).

Strana 23

4. ČÍSLOVKY

1. a) V osobě Palečka se **skloubilo obojí** – vtip a **bystrá mysl**. Mezi mnoha lidmi zůstal **známý** díky **svým několika** skvělým soudům. Přečtěte si o **jednom** z nich. Sedlák Kolín **měl** překrásné telátko, které však zčistajasna zmizelo z chléva. **Druhý** den ještě před **svítáním** uviděl souseda, jak jeho tele vede k řezníkovi. Na nic nečekal, skočil a tele sedlákovi **vyrvál**. Ale nešlo to tak jednoduše. **Domnělý** zloděj se hlásil o svůj majetek, a tak museli **oba** k rychtáři. Toho přivedla rozepře sedláků do úzkých. Kolín chtěl své telátko a **druhý** sedlák přísahal, že telátko patří jemu. K soudu **oba** tvrdohlavce hnát nechtěl, a tak poslal jako už **několikrát** pro Palečka. Když Paleček zvěděl, o co **běží**, povídá: „Přiveďte sem ty **dvě** krávy, od kterých, jak tvrdíte, pochází tele.“ Sotva je přivedli, telátko skočilo k vemenu krávy, kterou držel Kolín. „Příroda promluvila,“ pravil Paleček, „tele je Kolínovo.“

Číslovky: **obojí** – druhová, určitá; **mnoha** – základní, neurčitá; **několika** – základní, neurčitá; **jednom** – základní, určitá; **druhý** – řadové, určitá; **oba** – základní, určitá; **několikrát** – násobná, neurčitá; **dvě** – základní, určitá

b) Na tom **mnoho** nezáleží. (příslovce)

2. a) A. Kolik jazyků umíš, tolikrát si člověkem.; B. Stokrát opakovaná lež se stává pravdou.; C. Dvakrát měř, jednou řež.; D. Jeden za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet.

b) **kolik** – základní, neurčitá; **tolikrát** – násobná, neurčitá; **stokrát** – násobná, určitá; **dvakrát** – násobná, určitá; **jeden** – základní, určitá; **osmnáct** – základní, určitá; **druhý** – řadová, určitá; **dvou** – základní, určitá; **dvacet** – základní, určitá

Strana 24

3. **trojí** (druhová, určitá – jarní), **jeden** (základní, určitá), **sedmý** (řadová, určitá – mladý), **několikery** (druhová, neurčitá), **kolikátý** (řadová, neurčitá – mladý), **tolik** (základní, neurčitá), **milion** (základní, určitá – hrad), **málokrát** (násobná, neurčitá), **mnohonásobný** (násobná, neurčitá – mladý), **kolik** (základní, neurčitá), **stý** (řadová, určitá – mladý), **mnoho** (základní, neurčitá), **tří** (základní, určitá – kost), **osmdesát** (základní, určitá), **jedenáctý** (řadová, určitá – mladý), **devatero** (druhová, určitá), **pětinásobný** (násobná, určitá – mladý), **dvoje** (druhová, určitá)

4. S **oběma dvěma** sourozenci si rozumím. Od **dvou** do **tří/třech** hodin jsme měli polední klid. Řekl o tom svým **dvěma** kamarádům a **čtyřem** kamarádkám. Kdo vládl v habsburské monarchii před **čtyřmi sty třiceti dvěma** roky? Podobnou reakci jsem od **obou dvou** bratrů očekával. Připravili jsme si referát o **dvou** českých fotbalistech a **třech** hokejistech. Vyjádřete se k těm **dvěma stům padesáti čtyřem** stranám jeho nové knihy. Vybrala podpisy od **dvou set šedesáti čtyř/ dvou set šedesáti čtyřech** občanů.
5. Poučku najdeš na straně 5 dole. Úterní trénink začíná v 17 hodin a končí po 19. hodině. Vlak z Prahy přijede na kolej 3 kolem 18. hodiny. Pro 5 výškařů byla výška 6 metrů a 10 cm nepřekonatelná. Po 4. kilometru se dostala do čela závodu. Koupím ti 2 lístky do 5. řady. Karel IV. založil univerzitu v Praze roku 1348, tedy v polovině 14. století. Je za 2 minuty šest. Dne 31/12 slavíme konec roku. Na první třídní schůzce chyběli jen 3 rodiče. V testu 2 z 20 žáků ztratili více než 50 bodů. Ve 2. poločase se hráči s číslem 12 podařilo vstřelit 2. gól. Po požáru v roce 1881 bylo Národní divadlo znovu otevřeno o 2 roky později. Na pátek máme do matematiky zadány 2 příklady ze 3. cvičení na 20. straně.
6. málo, máloco, málokrát, moc, poslední, hodně, několik, něco, nic, kolik, mnoho, všechno, každý, tolik, žádný, dvoudobý, dvoustupňový, druhý, dvojí, dvěma, druhými, dvoje, dvojité, dvojka, dvoukilový, dvojnásobný, dvoukolák, dvouhlavý, dvojice, dvakrát, podruhé
7. a) Marie Terezie Marie Terezie se narodila **13. 5. 1717** jako **2. dítě Karla VI.** Roku 1740 nastoupila na trůn. Celý život **zůstala** věrná jednomu muži, Františku Štěpánovi Lotrinskému, kterého poprvé uviděla v **5.** roce svého života. Byla o 9 let mladší, ale **manželství** bylo šťastné, i když svému **manželovi** přišla na několikery zálety. Asi také proto nechala zřídit mravnostní **policii**. Marie **byla** mnohonásobnou matkou, porodila celkem 16 dětí. Zemřela ve věku 63 let. Poté se stal **císařem** Josef II., její nejstarší **syn**.
- b) **13.** – řadová, určitá; **5.** – řadová, určitá; **1717** – základní, určitá; **2.** – řadová, určitá; **VI.** – řadová, určitá; **1740** – základní, určitá; **jednomu** – základní, určitá, vzor-ten; **5.** – řadová, určitá; **9** – základní, určitá; **několikery** – druhová, neurčitá; **mnohonásobnou** – násobná, neurčitá, vzor - mladý; **16** – základní, určitá; **63** – základní, určitá; **II.** – řadová, určitá
- c) Marie Terezie se narodila před třemi sty devíti lety a na trůn nastoupila před dvěma sty osmdesáti šesti lety.

Strana 25

OPAKOVÁNÍ – PŘÍDAVNÁ JMÉNA, ZÁJMENA, ČÍSLOVKY

- a) zeleným – mladý, tvrdé
 - b) svěžího – jarní, měkké,
 - c) řidičovými – otcův, přivlastňovací,
 - d) sestřiným – matčin, přivlastňovací;
- d)
- b); opravené chyby: a) francouzští politici, c) běloučcí motýli, d) mladičcí muži
- něco – neurčité, který – vztažné/tázací, můj – přivlastňovací, ničí – záporné, tento – ukazovací, kdosi - neurčité
- komu – kdo, mně – já, toho – ten/to, něčeho - něco, vámi – vy, jehož – jenž/jež
- b); opravené chyby: a) kapr sebou mrskal, c) vy mi dejte laskavě pokoj
- oboje – druhová, určitá; několik – základní, neurčitá, třikrát – násobná, určitá; osmý – řadová, určitá

8. b)
 9. správně – b), c); opravené chyby: a) před 5. hodinou, d) před 6. hodinou;
 10. a) A, C
 b) B, D, E
 c) C

Strana 26

11. a) D.; B.; A.; C.; E.;
 narazí, výzvědy, chůzi, urazili, chvíli, měli, zamyšlení, zvedl, přijeli, našli, nespátl, shlukovaly, spustil, výrazně, setmělo, mohli, takových, musely, stopy, zkušenosti, okovanými, sandály, koňskými kopyty, koly
 b) ji – osobní, nějakou – neurčité, kterou – vztažné, sebou – osobní, si – osobní
 c) neurčité – nějakých, každou; číslovky – jedné (základní, určitá), druhou (řadová, určitá), šedesát (základní, určitá)
 d) přídavná jména: ohromný – tvrdé, mladý; Quintatova – přivlastňovací, otcův; číslovka: obě – základní, určitá
 e) Třetí (Pks) den (PUČ) se na obloze (PUM) shlukovaly (přísudek) temné (Pks) mraky (podmět); třetí – jarní
 f) tu – příslovce; Tu (zájmeno) dívku jsem zde ještě nikdy neviděl.; g) prudký – prudší, těžký – těžší

Strana 27

5. SLOVESA

A. Slovesa – opakování

1. a) Muchova Slovanská epopěj Alfons Mucha si přál zachytit dějiny Slovanů v kolekci obrazů, která by symbolizovala jejich cestu dějinami. Roku 1910 si pronajal část zámku Zbiroh a zde tvořil Slovanskou epopěj. Nechtěl ilustrovat jen strohou historii. Zvolené náměty jeho obrazů odkazují ke skrytému významu, vyjadřují Muchovu filozofii dějin. Tvorba dvaceti velkoformátových pláten zabrala umělci osmnáct let života. Majitelem obrazů je od roku 1928 město Praha, jemuž Mucha obrazy daroval pod podmínkou, že je město bude vystavovat v budově vystavěné k tomuto účelu. Tato podmínka nebyla dosud splněna.
 b) **si přál** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas; **zachytit** – infinitiv; **by symbolizovala** – 3. osoba, jednotné číslo, podmiňovací způsob přítomný; **si pronajímal** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas; **tvořil** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas; **nechtěl** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas; **ilustrovat** – infinitiv; odkazují – 3. osoba, množné číslo, oznamovací způsob, přítomný čas; **vyjadřují** – 3. osoba, množné číslo, oznamovací způsob, přítomný čas; **zabrala** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas; **je** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, přítomný čas; **daroval** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas; **bude vystavovat** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, budoucí čas; **nebyla splněna** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas
 c) Na zámku Moravský Krumlov

2. **1)** b – T; **2)** a – E; **3)** b – P; **4)** b – L, a – Á, a – K, a – Y; **Tajenka:** *Babička se ptá Pepíčka: „Nebyla ti v tom bazénu zima?“ – „Nebyla, měl jsem totiž **tepláky**.*

Strana 28

3. Kdy půjdeš domů (oznamovací)? Běž domů (rozkazovací)! Měl bys už jít domů (podmiňovací). Hned půjdu domů (oznamovací). Kdo by ti to poradil (podmiňovací)? Kdo ti to poradil (oznamovací)? Musíš mu poradit (oznamovací). Porad' mu s tím (rozkazovací). Řekl mi o tom (oznamovací). Řekl bys mi o tom (podmiňovací)? Nesmíš mu to říct (oznamovací). Neříkej mi o tom (rozkazovací)!
4. My **bychom** potřebovali tvou radu. Ty **bys** to zvládl i bez nás. Vy **byste** měli jíst více ovoce. Ty **by ses** neměl každému chlubit se svým výdělkem. Já **bych** mu to chtěl vynahradit. Ty **by sis** měl přát něco užitečnějšího. Neměl **by ses** toulat.
5. Co **byste** si přáli k Vánocům? Kam **by ses** chtěl stěhovat? Opravil **by sis** ty chyby, **kdybys** o nich věděl? **Kdybychom** měli čas, stavili **bychom** se na oběd. Objednal **bys** pro nás ten pobyt v lázních? Seznámil **ses** s ní na dovolené? Zalil **bych** mu zahradu, kdybych věděl, že špatně chodí. Kde **ses** toulal?
6. Zítra ti napíšu (jednoduchý). Zastavil se tu (jednoduchý). Budeme to probírat v pátek (složený). Budu se víc snažit (složený). Řeknu jí o tom (jednoduchý). Posmíval se nám (jednoduchý). Přál bych si nové lyže (složený). Promluví si s ním (jednoduchý). Musí o tom vědět (složený). Odpočiň si (jednoduchý)! Budu denně posilovat (složený);
7. **Nařež** dříví na polena. **Namaž** si chleba máslem. **Vyřeš** konečně tu záhadu. **Poraz** konečně strýčka v šachu. **Popros** ho o práci. **Nejez** tolik sladkostí! **Pověz** mi to hezky od začátku. **Nehas**, co tě nepálí. **Nepokaz** mi to autíčko. **Odhlas** si obědy na pátek. **Pohlad'** ho po tváři. **Snaž** se vyhrát. **Podus** to maso ještě chvilku. **Přikaž** mu to. **Pomoz** nám.
8. Běta včera **umyla** okna (činný). Knížka **byla polita** kávou (trpný). Knoflík **přišla** Beáta (činný). Pole **bylo zoráno** (trpný). Píseň **byla zazpívána** celým sborem (trpný). Spadaná jablka **posbíral** Samuel (činný). Ta stížnost **nebyla** nikým **podepsána** (trpný). Papír **byl počmárán** (trpný). Silničáři **odklidili** napadaný sníh (činný). Příklad **vypočítal** jen Milan (činný). Peníze **byly vráceny** majiteli (trpný). Poučky **se píšou** do rámečků (trpný). Do svíčkové **se dává** kořenová zelenina (trpný). Jáchym **se** nám **podepsal** na fotku (činný). Objem **se značí** písmenem V (trpný).

Strana 29

9. a) Albrecht z Valdštejna **byl zavražděn** v Chebu. Za Josefa II. **bylo zrušeno** nevolnictví. Austrálie **byla objevena** Jamesem Cookem. George Washington byl zvolen prvním americkým prezidentem. Petrohrad **byl založen** Petrem Velikým. Po bitvě na Bílé hoře **byl zabaven** majetek českých nekatolíků. Za Marie Terezie **byla zavedena** povinná školní docházka. Ludvík XVI. **byl popraven** gilotinou. Napoleon Bonaparte **byl poražen** v bitvě u Waterloo.
- b) V Chebu zavraždili Albrechta z Valdštejna. Josef II. zrušil nevolnictví. James Cook objevil Austrálii. George Washingtona zvolili prvním americkým prezidentem. Petr Veliký založil Petrohrad. Českým nekatolíkům zabavili po bitvě na Bílé hoře majetek. Marie Terezie zavedla povinnou školní docházku. Ludvíka XVI. popravili gilotinou. Napoleon Bonaparte prohrál v bitvě u Waterloo.
10. a) Po stopách hyeny

Oheň **byl** udržován po celou noc. Nesměl **nikdy** vyhasnout. **Ráno** Kukačka **vypravovala**, **co** se jí na ohňové stráži v noci přihodilo. Hyena se **vplížila** do **ležení** a popadla okousanou nohu mladého tura, **který byl před** časem uloven lovci. Zaběhla **tuhle** do údolí. „Tam za olšemi se zastavila,“ ukazovala dívka. Lovci prohlíželi půdu **okolo** tábora a **vskutku byly** nalezeny stopy hyeny. Chňapli oštěpy a palice a **běželi** dolů, **jako by** jim za patama hořelo. „Hej,“ **vzkřikl** Mamutík **mocným hlasem**. Rozohnění lovci se **mžikem** zarazili s **nohama** podťatýma. „Pojďte **zpět**,“ kázal náčelník.

b) **byl udržován** – Udržovali oheň po celou noc.; **byl uloven** – Lovci ulovili před časem mladého tura.; **byly nalezeny** – Lovci našli stopy hyeny.

c) **by hořelo** – 3. osoba, jednotné číslo, podmiňovací způsob přítomný; **pojďte** – 2. osoba, množné číslo, rozkazovací způsob; U rozkazovacího a podmiňovacího způsobu neurčujeme čas.

d) jí

e) Mamutík má v tlupě důležité postavení, protože ostatní lovce varuje a ti ho poslouchají.

11. **jsou zality** – 3. osoba, množné číslo, oznamovací způsob, přítomný čas, trpný rod; **je připraven** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, přítomný čas, trpný rod; **byli byste poznáni** – 2. osoba, množné číslo, podmiňovací způsob minulý, trpný rod; **budeme se bavit** – 1. osoba, množné číslo, oznamovací způsob, budoucí čas, činný rod; **budete si přát** – 2. osoba, množné číslo, oznamovací způsob, budoucí čas, činný -13- rod; **napsali jsme** – 1. osoba, množné číslo, oznamovací způsob, minulý čas, činný rod; **nevykřikujte** – 2. osoba, množné číslo, rozkazovací způsob, činný rod; **byli bychom nelhali** – 1. osoba, množné číslo, podmiňovací způsob minulý, činný rod; **vrátili jsme se** – 1. osoba, množné číslo, oznamovací způsob, minulý čas, činný rod

Strana 30

B. Slovesný vid

1. a) **schovat** (dokonavý), **upravit** (dokonavý), **pohládit** (dokonavý), **křísit** (nedokonavý), **natírat** (nedokonavý), **péct** (nedokonavý), **smažit** (nedokonavý), **zpotit se** (dokonavý), **uslyšet** (dokonavý), **zdřímnout si** (dokonavý), **zasyčet** (dokonavý), **hovořit** (nedokonavý), **zajímat se** (nedokonavý), **vyprávět** (nedokonavý), **strouhat** (nedokonavý), **svítit** (nedokonavý), **zašpinit** (dokonavý)

b) **zapsal** (dokonavý), **opravovali** (nedokonavý), **čistíme** (nedokonavý), **nakreslíš** (dokonavý), **bruslíme** (nedokonavý), **vyjel** (dokonavý), **rozkrájel** (dokonavý), **dopočítali** (dokonavý), **chodíte** (nedokonavý), **mluvil** (nedokonavý), **spěchají** (nedokonavý), **rozřežeme** (dokonavý), **odběhnu** (dokonavý), **přilepili** (dokonavý), **zadrželi** (dokonavý), **zpíváme** (nedokonavý), **cestoval** (nedokonavý), **chyběl** (nedokonavý), **ztratili** (dokonavý), **vaříš** (nedokonavý)

2. a) Před bitvou

Svátek Fortuny se slavil tunou jídla, což Percymu **vyhovovalo**. Táborníci, Amazonky a lárové se **nahrnuli** do jídelny. **Byli** pozváni dokonce i faunové, protože po **bitvě** **pomáhali** obvazovat **raněné**. **Větrné nymfy** **prolétaly** **místností** a **roznášely** **objednané** jídlo.

Přes **vyčerpávající** bitvu **byli** všichni dobře naladěni. **Ztráty** **nestály** za řeč. Každopádně si nikdo **nestěžoval**. Z trámů **visely** vedle sebe pestré prapory Amazonek i Římanů. Stěny **zdobily** rohy hojnosti.

b) **se slavil** – nedokonavý, **vyhovovalo** – nedokonavý, **nahrnuli** – dokonavý, **byli pozváni** – dokonavý, **pomáhali** – nedokonavý, **prolétaly** – nedokonavý, **roznášely** – nedokonavý, **byli**

naladění – dokonavý, nestály – nedokonavý, nestěžoval si – nedokonavý, visely – nedokonavý, zdobily – nedokonavý; byli pozváni, byli naladění

c) táborníci, Amazonky a lárové

d) **Amazonky** – národ, bojovných žen; **fauni** – božstvo plodnosti, ochránce polí a stád; **lárové** – ochranná božstva střežící různá místa, především obytné domy; **nymfy** – vodní, lesní a horské bohyně či polobohyně; **Fortuna** – bohyně náhody, osudu, je personifikací štěstí a naděje

Strana 31

3. a) pálit – spálit, čistit – vyčistit, motat – smotat, vonět – zavonět, živit – uživit, cvičit – vycvičit, malovat – namalovat, chovat – vychovat, závodit – zazávodit si, fotografovat – vyfotografovat, leštit – vyleštit, foukat – vyfoukat, lepit – slepit, chybovat – pochybit, kreslit – nakreslit, volat – zavolat, počítat – spočítat
- b) sněžilo – nasněžit, jedli – sníst, piji – napít, zdravíš – pozdravit, míchají – zamíchat, křičíme – zakřičet, smaží – usmažit, lovili – vylovit, houpu – pohoupat, likviduješ – zlikvidovat, září – zazářit, kouzlili – vykouzlit, jezdili – zajezdit (ujet), mluvil – promluvit, slyšel – uslyšet, zpíváš – zazpívat, líbí se – zalíbit se
4. a) vyrobit – vyrábět, obkreslit – obkreslovat, zašit – šít, unavit – unavovat, vyhrát – hrát, vyletět – létat, zalít – lít, vystoupit – vystupovat, rozmyslet – myslet, usnout – usínat, slepit – lepit, domluvit – mluvit, převážit – vážit, odečíst – odčítat, odletět – odlétat, vypsát – psát, přinést – nosit
- b) nakoupil – kupovat, rozdělíme – dělit, usměje se – usmívat se, dopřál si – si přát, odjeli – odjíždět, zametu – zametat, poklidili – uklízet, přistoupíme – přistupovat, omluvil – se omlouvat, rozkázali – rozkazovat, nahráli – nahrávat, zpracovali – pracovat, vystoupil – vystupovat;
5. číst – přečíst – předčítat, psát – zapsat – zapisovat, mluvit – promluvit – promlouvat, hodit – zahodit – zahazovat, soudit – odsoudit – odsuzovat, kázat – zakázat – zakazovat, mlčet – zamlčet – zamlčovat, lít – vylít – vylévat, nést – vynosit – vynášet, růst – vyrůst – vyrůstat, kašlat – vykašlat – vykašlávat, lézt – přelézt – přelézat, topit – vytopit – vytápět, sázet – přesadit – přesazovat, vázat – zavázat – zavazovat, barvit – vybarvit – vybarvovat, pálit – zapálit – zapalovat, krájet – rozkrájet – rozkrajovat, chovat – vychovat – vychovávat, trhat – vytrhat – vytrhávat, zrát – dozrát – dozrávat, brát – přebrat – přebírat, dlužit – zadlužit – zadlužovat, krátit – zkrátit – zkracovat, toulat se – zatoulat se – zatoulávat se
6. a) umýt (dokonavý – umývat), dát (dokonavý – dávat), přičíst (dokonavý – přičítat), slepit (dokonavý – slepovat), připojit (dokonavý – připojovat), vyhrát (dokonavý – vyhrávat), spravovat (nedokonavý – spravit), zapisovat (nedokonavý – zapsat), vylézat (nedokonavý – vylézt), vystoupit (dokonavý – vystupovat), zatočit -14- (dokonavý – zatáčet), zahřát (dokonavý – zahřívát), domluvit se (dokonavý – domlouvat se), rozkrajovat (nedokonavý – rozkrájet), utřít (dokonavý – utírat), zakazovat (nedokonavý – zakázat), zapálit (dokonavý – zapalovat)
- b) přidržel (dokonavý – přidržovat), roztáčí (nedokonavý, roztočit), zahříváš (nedokonavý – zahřát), omotal (dokonavý – omotávat), svaříme (dokonavý – svařovat), nasazujete (nedokonavý – nasadit), přilepšili (dokonavý – přilepšovat), utratila (dokonavý – utrácet), ztrácíme (nedokonavý – ztratit), utekl (dokonavý – utíkat), omluvil (dokonavý – omlouvat), vyměříme (dokonavý – vyměřovat), slepiš (dokonavý – slepovat), zavařují (nedokonavý – zavařit), povolil (dokonavý – povolovat), rozsazují (nedokonavý – rozsadit)

Strana 32

7. V neděli **chodíval** na výlety. V tašce **nosívala** deštník. V sobotu maminka pravidelně **právala**. Domů **jezdíval** v pátek. Dříve lidé často **držívali** půst. Obvykle **sedávala** v křesle. Po vyučování **hráváme** často fotbal. Většinou **spávala** při otevřeném okně.
8. Hanka hraje na housle. **V neděli hrajeme s Třebíčí**. Petr cvičí hru na klavír. **Zítra běžím čtyřstovku**. Běžím si koupit něco k svačině. Máme se rádi. **V úterý máme akademii. V pátek se v zeměpise zkouší**. Zkouší, jak poskládat ten hlavolam.
9. a) Na **mezi** nedaleko naší chalupy **byly** před několika roky postaveny půvabné včelí **úly**. Byly natřeny **pestrými barvami**, aby včely **poznaly**, který je ten jejich. Postavili je dědeček s tatínkem. V každém úlu byste našli jednu královnu, mnoho dělnic a trubců. Dělnice **denně vy létaly** do okolí. Zpět se **vracely** se **sladkými šťávami** z **květů**. Kromě toho **přinášely pyl**. Mateří kašičkou **krmily** královnu a med **ukládaly** do **pláství**. Za **celý** den se ani na chvíli **nezastavily**. Královny **kladly** vajíčka. Trubci královny **bavili** a lenošili. Na konci léta se dělnice **rozzlobily** a většiny líných trubců se **zbavily**, neboť je **nechtěly** **zbytečně** živit.
b) byly postaveny, byly natřeny

Strana 33

OPAKOVÁNÍ – SLOVESA

1. Kam pojedete o prázdninách? – oznamovací; Kdy bys se mnou chtěl mluvit? – podmiňovací; Odpovídej celou větou! – rozkazovací; Měli byste si to promyslet. – podmiňovací; V neděli nebudeme doma. – oznamovací; Zastav se na kus řeči. – rozkazovací
2. správně – b), d), f); Oprava: a) Rádi bychom tě viděli., c) Rádi bychom ti poradili., e) Měl by ses víc učit.
3. správně – b); Oprava: a) Uhas ten oheň v kamnech., c) Přihlas se na opravu., d) Smaž tu tabuli.
4. Ten obrázek **nakreslil** náš Jirka. – činný; Tráva v parku už **je posečena**. – trpný; Krtci **se živí** hmyzem. – činný; Podstatná jména **se skloňují** - trpný, Podstatná jména **skloňujeme**. – činný; To prádlo už **je vypráno** a **vyžehleno**. – trpný; Výsledky **byly** dvakrát **podtrženy**. – trpný; Ten nákup **zaplatil** tatínek. – činný
5. omluvil se – dokonavý, lepili jsme – nedokonavý, čistili jste – nedokonavý, vyprali – dokonavý, zaplatil – dokonavý
6. vypisovali – vypsat, zalepil – zalepovat, pročítal – pročíst, vyhrával – vyhrát, okradl – okrádat, připravil – připravovat
7. vanul – 2, mine; tečou – 1, peče; násobili – 4, prosí; přáli – 3, kryje; zpíváš – 5, dělá; maloval – 3, kupuje; krájeli – 4, sází; píšeme – 1, mažeme; zívá – 5, dělá
8. Mí bratři mi **pomohou**. Tví rodiče o tom **vědí**. **Přeji** ti vše nejlepší. Lidé dnes **jedí** zdravěji.

Strana 34

9. a) C.; E.; A.; D.; B.;
vstal, **mi**, připomínala, **mi**, rozumíš, **mi**, **myslel**, **spatřila**, **dochází**, **vyzval**, **chvíli**, **byla**
b) zvedla (dokonavý, zvedat), přešlapovala (nedokonavý, přešlápnout), spatřila (dokonavý, spatřovat), zastavil (dokonavý, zastavovat)
c) **sloveso v podmiňovacím způsobu** – bych jel; **sloveso, které by mohlo být jiným slovním druhem** – je; Viděl je (zájmeno) na louce.

d) **bys připomínala** – podmiňovací způsob, **bys nebyla** – podmiňovací způsob, **pochytila** – oznamovací způsob, minulý čas, **mávala** – oznamovací způsob, minulý čas, **rozumíš** – oznamovací způsob, přítomný čas, **koukej** – rozkazovací způsob, **odpusť** – rozkazovací způsob, **myslel jsem** – oznamovací způsob, minulý čas, **jsi** – oznamovací způsob, přítomný čas, **není** – oznamovací způsob, přítomný čas

e) by ses nesžila – správně

f) byla hlazena – hladili ji

g) přešlapovala nedokonavý (přešlápnout), povzdychl si – dokonavý (povzdychávat), připomínala – nedokonavý (připomenout), pochytila dokonavý, dochází - nedokonavý

h) moc – příslovce, tu – příslovce, Markovi – podstatné jméno; Králové mívají velkou moc (podstatné jméno), Tu dívku jsem ještě neviděl (zájmeno), Markovi kamarádi hrají fotbal (přídavné jméno).

Strana 35

6. PŘÍSLOVCE

1. a) Liška a ryby

Jednou se liška procházela **kolem** řeky. Dívala se do vody a vtom si všimla ryb, **které** plny **úzkosti** pluly sem a tam. „Proč nezůstanete na místě?“ ptala se liška. „**Čeho** se bojíte?“ „Copak nemáš oči?“ řekly ryby. „Všude **kolem** nás jsou rozházeny sítě. **Kdybychom** si nedaly pozor a **nevynuly** se jim, **byla** by po nás veta.“ Liška **měla** hlad, a proto **Istivě** řekla: „Chudinky malé, neznáte nic **jiného než** strach a nebezpečí. Pojdte raději na suchou zem, kde nejsou žádné sítě. Budeme **žít** společně, jako žili naši předkové.“ Ryby **však** **znaly** liščinu **úskočnost a** nedaly se zmást. „Ty bláhová,“ odpověděly, „opravdu si **myslíš, že jsme** hloupé? **Jestliže** nám hrozí **nebezpečí ve** vodě, která je naším živlem, oč hůř by nám **bylo** na souši, která naším domovem **není!**“ Liška **viděla**, že ryby nepřelstí a **zklamaně** odešla.

b) vtom (příslovce času), sem (příslovce místa), tam (příslovce místa), proč (příslovce příčiny), všude (příslovce místa), **Istivě** (příslovce způsobu), raději (příslovce způsobu), kde (příslovce místa), společně (příslovce způsobu), opravdu (příslovce způsobu), hůř (příslovce způsobu), zklamaně (příslovce způsobu)

c) kolem řeky – předložka, Přišel s novým kolem (podstatné jméno). Šel kolem (příslovce).

d) příslovce ve 2. stupni – hůř

e) úskočně, záludně, vychytrale

f) A. NE; B. ANO; C. NE

g) bajka – jedná se o krátký příběh, ve kterém vystupují jako hrdinové zvířata

Strana 36

2. a) Naši hokejisté účinně bránili. – S; Tréninky probíhaly 2x týdně. – K; Denně si na něco stěžoval. – Ř; Mluví plynne anglicky. – Í; Rozhodčí pískal nestranně. – Ž; Brňané nad Švédý slavně zvítězili. – K; Souhrnně zopakovali učivo. – E; Úplně jsme tomu nerozuměli. – M; V té bitvě hrdinně padli. – P; Malý Pepík se cítil -17- nevinně. – O; Ivan byl hodnocen slovně. – F; Četli o raně gotických tvrzích. – U; Té výstavy se zúčastnil povinně. – N; Šperk vypadal bezcenně. – U; Obě se výstředně oblékaly. – S; Budovy vypadaly opraveně. – E; **Tajenka:** Znamé české rčení: **S křížkem po funuse.** = Přijít pozdě.

3. Vypracuj ten úkol písemně. Upřímně se tomu vtipu zasmál. Učil se soukromě hrát na klavír. Vystupoval příliš sebevědomě. To se dalo čekat, přišel samozřejmě zase pozdě. Otec se náramně bavil. Ta cesta se svažovala strmě dolů. Jez střídmě. Nad nikým se nepovyšuj, chovej se skromně. Vědomě jí lhal. Nepříjemně do mě strčil. Zřejmě to budeš muset dokončit sám. Jeskyně působila tajemně.
4. a) Mám sedadlo **uprostřed** (příslovce). Sedával **naproti** (příslovce). Strhla se **kolem** (předložka) toho mela. Přestože jezdil **okolo** (příslovce), nikdy se nestavil. Denně chodil **okolo** (příslovce). Jsi **vedle** (příslovce) jak ta jedle. Trefil se **mimo** (předložka) branku. **Vedle** (předložka) mě nebylo volné místo. Jirka hlasoval **proti** (příslovce). Měl oči **navrch** (předložka) hlavy.
- b) Mám sedadlo **uprostřed** (předložka) auta. Sedával **naproti** (předložka) mně. Šel **kolem** (příslovce). Jezdil **okolo** (předložka) školy. Denně chodil **okolo** (předložka) hřiště. Stál **vedle** (předložka) nás. Byl úplně **mimo** (příslovce). Stál **vedle** (příslovce). Jirka hlasoval **proti** (předložka) soupeři. Vystoupal **na** (předložka) **vrch** (podstatné jméno) Křetín nedaleko odsud.
5. a) **Podruhé** (příslovce) za mnou pro radu nechod. **Již** (příslovce) mám všechno hotové. **Tu** (zájmeno) žádost podepiš. **Domů** (příslovce) se někdy vracela až **ráno** (příslovce). Za neúrodu mohlo **sucho** (podstatné jméno). Dnes bylo ve škole **málo** (číslovka) dětí. Pro **jednou** (příslovce) bychom jí to mohli odpustit. Jirka má velkou **moc** (podstatné jméno). **Nahlas** (sloveso) se na vrátnici. **Časem** (příslovce) ti zavolám. Aby dosáhl úspěchu, stálo ho to **mnoho** (příslovce) sil.
- b) Navštívil ho po druhé (číslovka) hodině. To jsou ti chlapci, již (zájmeno) ti poradí. Je mi tu (příslovce) velká zima. Na sídlišti vedle sebe stojí mnoho domů (podstatné jméno). Dnes je mrazivé ráno (podstatné jméno). Venku bylo sucho (příslovce). Do učení se hlásí málo (číslovka) zájemců. Jednou (číslovka) rukou se pevně držel. Maminčinu svíčkovou mám moc (příslovce) rád. Mluvil nahlas (6). Závod zvládl s perfektním časem (podstatné jméno). K Vánocům dostal mnoho (číslovka) dárků.

Strana 37

6. a) Neměli bychom spoléhat jen **na štěstí**. V tom sporu měl Eda **navrch**. **Při tom** rozhodování jsem nakonec dal přednost druhé variantě. Dávej si pozor **na hlas**. **Z ticha** se ozval dětský pláč. Hrál a **poté** zpíval. Zůstanu u vás až **do poledne**. **Do konce** zápasu už nepadl gól. Nastal výpadek elektrického proudu, proto jsme zůstali **potmě**. Na hory pojedou obě třídy **dohromady**. Můj bratr je **navlas** stejný jako já. **Po druhé** hodině už půjdu domů.
- b) **Naštěstí** všechno dobře dopadlo. **Vtom** se ozvala rána. **Na vrchu** hory stála rozhledna. Hraje hokej a **přítom** běhá. Šel **na konec** řady. Mluv **nahlas**. Buď **zticha**. **Po té** zprávě se rozbrečel. Celé **dopoledne** byl doma. Napsal **dokonce** dva dopisy. **Po tmě** vyšlo Slunce. Skočil **do hromady** sena. Díval se **na vlas**, který mu vypadl. Už **podruhé** šel do kina na stejný film.
7. Šel **nahoru** do bytu. Vylezl **na horu** Říp. **Zejména** matematika mu šla. **Ze jména** vypsál všechny samohlásky. Vyjmenovaná slova uměl **z paměti**. **Z paměti** vylovil všechny informace. Měl ji **opravdu** rád. V tom sporu mu šlo **o pravdu**. **Navečer** zůstal doma. **Na večer** s ní dlouho vzpomínal. **Zpravidla** nechodil pozdě. **Z pravidla** o velkých písmen neznal dvě poučky. **Dokola** opakoval všechna slova. Vzal přítelkyni **do kola**. **Naoko** se tvářil ustaraně. Dávala mu obklad **na oko**.
8. **déle** – 2. stupeň, dlouho, nejdéle; **prudce** – 1. stupeň, prudčeji, nejprudčeji; **tiše** – 1. stupeň, tišeji, nejtišeji; **jasněji** – 2. stupeň, jasně, nejjasněji; **nejhůř** – 3. stupeň, zle, hůř/e; **sladce** – 1. stupeň, sladčeji, nejsladčeji; **nejdřív** – 3. stupeň, brzy, dřív/e; **nízko** – 1. stupeň, níž/e, nejniž/e;

hladce – 1. stupeň, hladčeji, nejhladčeji; **krátce** – 1. stupeň, kratčeji, nejkratčeji; **málo** – 1. stupeň, méně/míň, nejméně/nejmíň; **lépe** – 2. stupeň, dobře, nejlépe/nejlíp

9. a) U ústí řeky plály ohně na pozadí **temně** modré oblohy. Před nimi se **tyčily** postavy, které **mávaly** klacky proti **nebi**, jako by **malovaly** na **skály**. Torak cítil, jako **by** mu najednou zase **bylo** jen pár **zim** a on se **dmul** klukovskou **pýchou**, že ho **tatínek** vzal s sebou na setkání klanů. Klan Horských zajíců postavil **chýše** ze **sobích** kožešin. Drnové **chýše** Jeřábů **zabraly** louku. Losí klan **vztyčil** stany z **rybích** kůží kolem břehu řeky a **Mořští** orlové, kteří si **zřejmě** na **svých** **příbytcích** příliš **nezakládali**, **nahrnuli** své hromady **větví** kousek vedle.
- b) najednou

Strana 38

7. PŘEDLOŽKY

1. a) O srdci
Srdce je nejdůležitější orgán v **lidském** těle. Pokud by přestalo **bít**, náš život by skončil. Srdce hraje **důležitou** roli, protože **pumpuje** krev přes **oběhovou** soustavu díky **rytmickým** stahům. Řadí se mezi **symboly** lásky. Naše srdce provede během života 2,5 miliardy úderů. Dokáže pracovat bez přestávky po **celý** život. Srdce se stáhne 100000krát denně. Zdravé srdce je velké jako **pěst**. Nachází se vlevo od **hrudní** kosti. Chyťte **tenisový** míček a co nejvíc ho stiskněte. Přesně takovou silou vaše srdce **pumpuje** krev. Ženské srdce **bije** rychleji než mužské. Každý den **vyprodukuje** srdce **energií**, kterou by potřeboval kamion na ujetí 32 kilometrů.
- b) v – 6. pád, vlastní; přes – 4. pád, vlastní; díky – 3. pád, nevlastní; mezi – 4. pád, nevlastní; během – 2. pád, nevlastní; bez – 2. pád, nevlastní; po – 4. pád, vlastní; od – 2. pád, vlastní; na – 4. pád, vlastní
- c) Tisíceré **díky** (podstatné jméno) za pomoc. Stál na **mezi** (podstatné jméno).
- d) Má srdce na **pravém** místě. Znamená, že člověk je hodný, dobrý a pomáhá ostatním.
2. **za** vsí – vlastní, **okolo** náměstí – nevlastní, **před** cukrárnou – vlastní, **do** muzea – vlastní, **ke** hřišti – vlastní, **v** přízemí – vlastní, **na** svahu – vlastní, **díky** podpoře – nevlastní, **o** víkendů – vlastní, **z** hedvábí – vlastní, **nedaleko** parku – nevlastní, **pod** kostelem – vlastní, **s** Evou – vlastní
3. na – 4., 6.; pod – 4., 7.; za – 4., 7.; o – 4., 6., nad – 4., 7., po – 4., 6.; před – 4., 7.; Ukazoval na (4. pád) mě. Na (6. pád) stole ležela mísa s ovoce. Schoval se pod (4. pád) stůl. Našli dárky pod (7. pád) stromečkem. Zaběhl za (4. pád) roh domu. Za (7. pád) stromem měl svoji tajnou skryš. Knihu přečetl po (4. pád) dvacátou kapitolu. Po (6. pád) pohádce musel jít spát. Postavil mě před (4. pád) hotovou věc. Před (7. pád) domem stálo nové auto.
4. Dorozumíval se **pomocí** rukou (předložka). S jeho **pomocí** to zvládnou (podstatné jméno). Vinou počasí dnes nemůžu ven (předložka). Jeho **vinou** přišel o peníze (podstatné jméno). Stál **mezi** námi (předložka). Stál na **mezi** (podstatné jméno). Šel tam **místo** mě (předložka). Přišel na smluvené **místo** (podstatné jméno). **Během** přestávky šel do restaurace (předložka). Každý dnem se bavil **během** po okolí (podstatné jméno). **Díky** kamarádům vše zvládl (předložka). S tolika **díky** jsem nepočítal (podstatné jméno).; **Při** obědě jsme si povídali. (předložka). Vedli spolu **při** o majetek. (podstatné jméno).
5. a) Stál **vedle** (předložka) mě a držel mě **kolem** (předložka) pasu. Nechod' **okolo** (předložka) horké kaše. **Nedaleko** (předložka) Jičína jsou Prachovské skály. Je zde zákaz vjezdu **mimo** (předložka) dopravní obsluhu. Seděl u mě moc **blízko** (příslovce). Stál **uprostřed** (příslovce).

Strana 39

6. a) Velký pruský vojevůdce
Pruský král Fridrich II. Veliký byl jedním z největších vojevůdců 18. století. Současníci mu dali řadu přídomek, z nichž nejznámější je „Starý Fritz“. V dětství často stonal. Jeho otec se nemohl smířit se synovou citlivou povahou. Z Fridricha chtěl mít vojáka, vyžadoval naprostou poslušnost spolu s přísným dodržováním denního rozvrhu. Fridrichovy vztahy s otcem proto nebyly dobré. Z tohoto důvodu se mladý princ rozhodl utéct z Pruska do Anglie. Útěk připravoval se svým přítelem. Jeden z jejich dopisů se ale dostal do rukou otce. Ten nechal Fridrichova přítele před zraky syna popravít. Na přání otce se musel oženit s Alžbětou Kristýnou, s níž žil v manželství bez lásky celých 53 let. Nesmazatelně se zapsal i do českých dějin, bojoval totiž s Marií Terezií. Z válek s ní vyšel vítězně a připravil ji o Slezsko a Kladsko.
- b) **přídavná jména ve 3. stupni** – největších, nejznámější; **přídavná jména přivlastňovací** – Fridrichovy, synovou
- c) **rozhodl** – dokonavý vid.; **utéct** – dokonavý vid.; **připravoval** – nedokonavý vid, dostal – dokonavý vid; **nechal** – dokonavý vid; **popravít** – dokonavý vid; **žil** – nedokonavý vid; **zapsal** – dokonavý vid; **bojoval** – nedokonavý vid
- d) z – 2. pád, do – 2. pád, se – 7. pád, do – 2. pád, před – 7. pád, na – 4. pád, v – 6pád, bez – 2. pád, do – 2.pád, s – 7. pád; o – 4. pád
7. a) **Uprostřed** cesty byla díra. – 7 – D; Bydlel **vedle**. – 6 – R; Chodil **kolem** horké kaše. – 7 – Ž; Šel nám **naproti**. – 6 – Í; Bydlel daleko odtud. – 6 – H; Knihovna je blízko školy. – 7 – O; Mimo nás nikdo nepřišel. – 7 – A; **Okolo** školy vede silnice. – 7 – L; Vše šlo **podle** plánu. – 7 – E; Seděl **uprostřed** a mlčel. – 6 – N; Jirka sedí **vedle** Karla. – 7 – K; Choval se **podle**. – 6 – A; **Tajenka:** *Maminka radí Pepíčkovi, aby dával pozor při zatloukání hřebíku. Ten jí pohotově odpoví: „Neboj, mami, **drží ho Alenka.**“*
- b) vyhýbat se něčemu

Strana 40

8. SPOJKY

1. a) Málokdo ví, **jak** (spojka) hluboce miloval král Jiřík svého koně. **Když** (spojka) vraník zestárl **a** (spojka) nestačil na daleké vyjíždky, král rozhodl, **že** (spojka) ho nechá na odpočinku. Dal přísný rozkaz, **aby** (spojka) ve stáji koně dobře opatrovali **a** (spojka) řekl štolbovi: „Běda tomu, **kdo** (zájmeno) mi řekne, **že** (spojka) kůň posel **nebo** (spojka) **že** (spojka) se mu něco stalo. **Aby** (spojka) štolbu ještě více postrašil, dodal: „**Bud'** (spojka) padne katovi, **nebo** (spojka) si půjde sednout do Daliborky.“ Koni se několik let dařilo dobře, všichni se o něho starali, **jak** (příslowce) nejlépe uměli, **přesto** (příslowce) se jednoho dne rozstona **a** (spojka) zanedlouho zemřel. Vrchní štolba si div nezoufal, **protože** (spojka) věděl, **že** (spojka) se král rozzlobí, **až** (spojka) mu sdělí, **co** (zájmeno) se s jeho milovaným zvířetem stalo.
- b) zájmena (např. který, kdo), příslowce (např. kde, kdy), spojky (např. a, ale, nebo)
- c) Jiří z Poděbrad – byl českým králem v 15. století, pocházel z české šlechty a snažil se udržet mír v zemi i v Evropě.
2. a) O králi Václavovi IV. Král Václav IV. se neuměl dohodnout s českými pány. **Vytýkali** mu, že do úřadů vybírá své oblíbence a nedbá jejich návrhů ani rad. Spory a roztržky narůstaly, až jednou šlechtici krále přepadli a zajali. Zavezli ho na Staré Město, kde ho uvrhli do **vězení** na

Staroměstské radnici, odkud **ne**bylo **ú**niku. Ve dne i v noci bylo **vě**zení pečlivě střeženo. Když už král pobýval ve **vě**zení čtvrtý **mě**šíc, pomalu **z**trácel naději, že **by** odtud mohl **vy**vážnout.

b) **že** – spojka, věty; **a** – spojka, věty; **ani** – spojka, větné členy; **a** – spojka, větné členy; **až** – spojka, věty; **a** – spojka, větné členy; **kde** – příslovce, věty; **odkud** – příslovce, věty; **i** – spojka, větné členy; **když** – spojka, věty, **že** – spojka, věty

c) Není to dobré, protože příznivci často člověku jen přikyvují a neříkají pravdu. Člověk pak nevidí své chyby a může dělat špatná rozhodnutí.

Strana 41

9. ČÁSTICE

1. Proč havran skáče

Říká se, že když bůh stvořil havrana, obdařil ho **chválabohu** nejenom silnými křídly, ale i pevnými nohama, aby se mu **prý** po zemi dobře chodilo. Havran byl se svým tělem spokojen. Jednoho dne však spatřil kráčet holubici a jeho štěstí bylo pryč. **Snad** ho očarovala. „**Když** ona je tak krásná! **A** ta její ladná chůze!“ rozplýval se. „Tak chodí vznešený pták, **ne** ztěžka jako já. **Kéž** bych to **uměl** jako ona!“ Havran se snažil napodobit její kroky. **Zdalipak** se mu to podařilo? **Ano**, nadnášel se, natřásal, připadal si krásný a důstojný. **Bohužel** ale nebyl **zvyklý** takové chůzi. **Naneštěstí** špatně došlápl a zlomil si nohu. „**Ať** zase chodím jako dřív!“ **Bohudík** se uzdravil. Postavil se a chtěl udělat krok – jenže ouha. Starou chůzi **zapomněl** a jako holubice chodit **neuměl**. Začal tedy po zemi skákat a skáče dodnes.

2. a) **Ale** (částice) zase jeden nenapravitelný! Přijedu, **ale** (spojka) zdržím se krátce. **Aby** (částice) ho tak kos sezob! Přišel, **aby** (spojka) mi vše vysvětlil. **Když** (částice) on si nedá pokoj! **Když** (spojka) budeš chtít, přijdu. Přišel Petr, Pavel **však** (spojka) zůstal doma. **Však** (částice) na něho taky dojde! Řekl mi, **ať** (spojka) zůstanu doma. **Ať** (částice) se ti daří! **Kdybych** (částice) tak nemusel do školy! **Kdybych** (spojka) nemusel do školy, určitě bych neplakal.

Strana 42

10. CITOSLOVCE

1. a) Jde milý zajíček a běduje: „**Achich ouvej.**“ Potkají ho psi. „**Haf-haf-haf!** Proč pláčeš, zajíčku?“ „Jak nemám plakat? **Měl** jsem chaloupku z **kůry** a **liška** z ledu. Prosila mě o nocleh a potom mě **vyhnala**: „**Hybaj z** mé chalupy, nebo **uvidíš.**“ „Neplač, zajíčku, my **ji vyženeme.**“ Přišli **psi** k chaloupce a zaštekali: „**Vrrr-vrr, haf-haf-haf!** **Huš,** liško, ven!“ A liška na ně: „**Hahaha,** jak skočím, jak **vyskočím,** budou chlupy **lítat.**“ Psi se polekali, **hop** do lesa a natotata byli pryč. A zajíček zase **ťap-ťap** po pěšince a běduje...
3. a) Obránci na obou koncích západní hradby mezitím ustoupili do dvou **rohových** věží. Horác **zkoumal** **bytelné** dubové dveře jihozápadní věže. **Aby** (spojka) je prorazili, chtělo **by** (sloveso) **to** (zájmeno) beranidlo. Předpokládal, **že** (spojka) s dveřmi severozápadní věže to nebude **o** (předložka) **nic** (zájmeno) lehčí. Zdola byly slyšet **výkřiky** (podstatné jméno). Nahlédl **přes** (předložka) okraj ochozu a **spatřil** členy hradní stráže, jak rychle **vybíhali** **ven** (příslovce) na nádvoří. Mířili k opevněné strážnici **nedaleko** (předložka) hlavní brány.
b) mezitím, zdola

Strana 43

OPAKOVÁNÍ – NEOHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY

1. c)
2. b), c), e)
3. a) 2 chyby; Tvářil se naoko překvapeně. Podruhé přijď včas.
b) 0 chyb
c) 2 chyby; Smontoval díly dohromady. Buď chvíli potichu.
4. a) dobře – líp/lépe
b) špatně – hůř/hůře
c) prudce – prudčeji;
5. a) doma
b) odpoledne
c) dobře
6. b)
7. a) 4 – protože, ale, ani, aby
b) 3 – neboť, i, že
c) 1 – a
8. b)
9. bez chyby – c); oprava: a) holubi vrkú, b) sova hú, d) čaj z bylinek

Strana 44

10. a) C.; E.; B.; D.; A.
viděl, obědě, vytažená, vy, přepych, pouhými, utahanými, vysoce, bydlel, vyroben, rozlehlý, byli, takoví, výzkumník, prkenné, ležely, visely
b) při – předložka, vedle – předložka, se – zájmeno, však – částice, tu – příslovce, ale – spojka, uprostřed – předložka, kolem – příslovce; Vyhrál při (podstatné jméno) mezi sourozenci. Byl úplně vedle (příslowce). Potkal se se (předložka) sestrou. Přišel Petr, Pavel však (spojka) zůstal doma. Tu (zájmeno) dívku dobře znal. Ale (částice) nech už toho. Stál uprostřed (příslowce). Běžel kolem (předložka) mě.
c) těžký – těžce/těžko, tíž/tíže; vysoký – vysoce/vysoko, výš/e; dobrý – dobře, lépe/líp; ohromný – ohromně, ohromněji
d) dosud – příslovce času, zde – příslovce místa, velice dobře – příslovce míry, ručně – příslovce způsobu
e) přirovnání – jako ryba vytažená z vody.; příslovečná spřežka – doopravdy
f) však, ne
g) byl vyroben – vyrobili ho
h) která – zájmeno; jež; ničemu
i) dokonce – příslovečná spřežka; Do konce filmu seděl na místě.

Uč. str. 45–54, IV. PRAVOPIS

Strana 45

1. PSANÍ I, Í/Y, Ý PO OBOJETNÝCH SOUHLÁSKÁCH

- litinový kotel, plynovod zbytečně způsobil nehodu, výmyk na hrazdě, zapomíná, zabýval se bílkovinami, pobil nepřátele, odbil míč, dostal smyk, lidové obyčeje, kočka se lísá k mlynáři, nabyl poznatky o té bitvě, zabítý čas, skloubil povinnosti, vzlykající Lidka, proslýchá se, mlít kávu, vybitý mobil, bída a blahobyt, ta bytost se náhle rozplynula, starobylé bicí hodiny, býložravci, hbitá kobylika, přibil obraz hřebíkem, zbytečné námitky, hlemýždí tempo, zmije, bílá omítka, polykači ohňů, blýská se a lije jako z konve, lis na ovoce, vzpomínáme
- Jako dítě jsem měl rád pohádku o Dlouhém, Širokém a **Bystrozrakém**. V lidové písni se zpívá „rožnovské hodiny smutně **bijí**“. V první třídě se děti učí číst ze **slabikáře**. Jan Žižka zemřel při **dobývání** města **Přibyslavi**. V pekárně jsem si koupil marmeládové **koblížky**. Babička **nedoslýchá**, a proto nosí naslouchadlo. Mladší sestře jsem koupila **plyšového** medvěda. Na výletě nás nečekaně přepadl prudký **liják**. Umíš udělat **výmyk** na hrazdě? Do oka mi spadlo malé **smítko**. Na dálnicích se vybírá **mýto**. Věříte, že ve vesmíru žijí **mimozemšťané**?
- Ty křehké květiny dívky **nesly šetrně**. – slyšet; Nechoď pořád **bosý**, raději se obuj. – sýr; Podíval se na **mapy** Lisabonu. – pyl; Obrovský lev zatnul do hlavy **draka** své drápy. – vydra; V pokoji bylo šero, **jako by** lampa zhasínala. – kobyla; Jak sám víš, **my** špatně vidíme. – myš
- Vaše **Výsosti**, **pýchavka**, **usychající** strom, **pyramidy**, **vyrážka**, špatné **návyky**, **sýrová** pomazánka, posilovna na sídlišti, **nasycená** kyselina sírová, vidle, **pirát**, sirky, sirup, kapitán, nepili **pivo**, **pyl** na květech **pivoňky**, **vysavač**, poškozená **sítnice**, **sykot** zmije, nevidomí lidé, **synovec** přesíval písek, **pýcha** předchází pád, **slepíš** mi ty dva díly lepidlem, spisovatel, vlčí **vytí**, pískal si na **příštaku**, za **píkolou** nesmí nikdo stát, **rozčepýřený** vrabec, **třpytky**, odesílatel zásilky, **syrová** zelenina, chytal ryby do **sítí**, **vysílačka**, **přesýpací** hodiny, je sirotek

Strana 46

- Petr si **nabil** mobil. Petr **nabyl** nové poznatky o druhé světové válce. Budu **mít** nové auto. Po obědě budu **mýt** nádobí. Koupil papouškovi nové **bidlo** do klece. Pálí ho dobré **bydlo**. Otec **zbil** svého syna. **Zbyl** mu ještě kousek bábovky od snídaně. Tomáš **pil** každé ráno sklenici mléka. Včely sbírají **pyl**. **Slepíš** mi ten model letadla. V lese viděl **slepýše**. **Síra** je chemický prvek. K snídani měl chleba a plátek **sýra**. Na vodě se objevil vodní **vír**. V lese na stromě seděl **výr**.
- Na listech se **třpytila** rosa. Jez do **polosyta** pij do polopita. Maminka se na mě **zpytavě** podívala. Mezi nejznámější chemikálie patří kyselina **sírová**. Hlášky s, š, c, č nazýváme **sykavky**. Vzal **sirky** a zapálil oheň. Honzíkovi se **viklaly** dva zuby. Ovoce a zelenina obsahují mnoho **vitamínů**. Pokazil se mi **zip** na bundě. Když je někdo vybíravý v jídle, říkáme, že má mlsný **jazyk**.
- a) civilizace, **nebyla**, **celým**, **byli**, **opice**, **silnice**, **přesličky**, **hráli**, **lidoop**, **klidně**, **palmy**, **nebyly**, **fůra**, **byli**, **nevinný**, **nebyla**, **nečetli**, **nálezy**, **vynálezy**, **líčit**, **vypsali**, **vynález**, **vyvolá**, **vymyslel**
b) **metrák**, **nahaté**, **paraple**, **těžký**;
c) **brontosaus** – druh dinosaura; **idyla** – klidný život; **fůra** – velká hromada; **krize** – těžká situace; **cenzura** – kontrola např. tisku; **diluvium** – starší období čtvrtohor

Strana 47

2. PSANÍ BĚ/BJE, VĚ/VJE, PĚ, MĚ/MNĚ

- objevil nový ostrov, zrakový **vjem**, objemný balík, **výběh** pro dobytek, **zvěřinový** guláš, **sběratel** starých zpěvníků, **objektivní** důvody, **obětavá** dívka, **vřelé** **objetí**, **vjezd** do **objektu**, **věděl** vše o **tamějších** vědcích, **kruhový** **objezd**, **oběžnice**, **odběr** krve, **koloběh** vody, **povětrnostní**

podmínky, zaúpěl, **objekt** zájmu, **svěřený** úkol, **obětní** beránek, **důvěřivý** člověk, **oběživo**, nemá cenu **bědovat**, **měsíční** dovolená, **zatmění** Měsíce, **pracovní poměr**, **noční směna**, **zemědělství**, **umělci**, **nevzpomněl** si, **nesmělý** člověk, **směnárna**, **poloměr** a **průměr**, **změnil** zaměstnání, **zapomnětlivý** stařec, **teploměr**, **mylné domněnky**, **bezvědomí**, **podmět** a **předmět**, **auto vjelo** na náměstí do zákazu **vjezdu**, **věnoval** se tomu, **výpočet objemu**

2. pokoušel **mě** pes, koupil **mně** zmrzlinu, **mě** se to netýká, přijď ke **mně** na návštěvu, objednal pro **mě** dva zákusky, záviděl **mně** nový byt, odsoudili **mě** za krádež, ztratil se **mně**, miluje jen **mě**, tak **mě** to promiň, **mně** se to líbilo, ke **mně** se nikdo nepřidal, je to dárek pro **mě**, pro **mě** za **mě** si to myslí, kolik je **mně** let, vyvolává to ve **mně** pochybnosti, to se **mně** nemůže stát, nenutte **mě**, zazpívej **mně** ukolébavku, stůj při **mně**, zase mluvili o **mně**, podej **mně** knihu

Strana 48

3. Praveká keramická soška nahé ženy vyrobená z hlíny se nazývá **Věstonická venuše**. V řeckém starověkém městě Delfy byla slavná **věštírna**. Jedinou přirozenou družicí Země je **Měsíc**. Planety, které obíhají kolem Slunce, se označují jako **oběžnice**. Květná zahrada zapsaná na Seznamu památek UNESCO se nachází ve městě **Kroměříž**. Náhlý pohyb zemské kůry vyvolaný uvolněním napětí se nazývá **zemětřesení**. Název luční květiny **pomněnka** vznikl z ruského „nězabudka“. Dvě příímky, které se nikde neprotínají, jsou **rovnoběžky**.

3. PSANÍ U/Ú/Ů

1. a) **zúčastnil** se schůze, **ústí** řeky, krásy **bú**, manikúra, chráněný ocún, **vůz** plný kůry z borovic, **lůžkoviny**, **neúčinný** lék, **úvodní** slovo, **zúžená** silnice, **průběh** obou soutěží, **inventura**, **zůstal** tu jen jeden **průzkumník**, **průtrž** mračen, **zaúpěla**, **průměr** kružnic, **průvodčí**, **důstojník**, **důkazy**, **drůbež**, na skútru, **neúmyslné** omyly, **úsečky**, **kruhoústí**, **ústní** voda, **královský trůn**, léčebná **kúra**, bermudský **trojúhelník**, **dubová kůra**, holubi vrkú, **políbila** ho **múza**, bez zbytečných **průtahů**, **průduchy** na listech, **slavnostní průvod**, **půvabná** princezna, **bezúročná** **půjčka**, **horská túra**
b) Bermudský **trojúhelník** se nachází v Atlantském oceánu mezi Floridou, Bermudami a Portorikem. Je zajímavý tím, že se s ním spojují příběhy o záhadném mizení lodí a letadel.

Strana 49

4. PSANÍ N/NN

1. **okenní** rámy, přetržené **kolenní** vazy, **desetinná** čárka, dvě **desetiny**, **ranní** zprávy, **stehenní** kost, **bylinný** sirup, **dřevěný** plot, **vynikající** **kameník**, **korunní** princ, **havraní** vlasy, pod **proutěným** křeslem, s **terénním** vozem, **hrdinné** bitvy, **plamenné** projevy, **kostěné** jehlice, **hliněné** i **skleněné** vázy, **ochranné** oděvy, v **chráněné** **krajinné** oblasti, **tepenné** krvácení, **přeplněné** autobusy, **hlubinné** vrty, **výměnný** obchod, **vyměněné** zboží, **vinice** s **vinnou** révou, **varhanní** skladba, **varaní** mládě, **cenné** zkušenosti, **krocání** křik, **souhrnné** cvičení, **nový ceník**, **vraní** oko, **činné** sopky, **příčinný** poměr, **rodinné** problémy, je **nevinná**, z **klokaní** kapsy, stavba **raně** gotického chrámu
2. Na mostě stály **kamenné** sochy. – Ž; Na zdi visely **sloní** lebky s kly. – I; Nemám rád **plamenné** projevy. – V; Kup chleba z **celozrnné** mouky. – Ý; Všechny vlaky byly **přeplněné**. – O; Máš **vyměněné** ponožky? – R; V parku jsou **dřevěné** lavičky. – G; Má **účinné** učební metody. – A; Mají už **rané** brambory? – N; Nevyhnu se **senné** rýmě. – I; Mám **zlomené** srdce. – Z; Mám **studené**

ruce. – M; Zítra bude slunný den. – U; Tulení mládě je roztomilé. – S; **Tajenka:** Bakterie je nejmenší živý organizmus.

Strana 50

5. PSANÍ S-, Z-, VZ-

- vtom je spatřil, zčervivělá jablka spadla, vítěz ve vzpírání, rány srostly, ztvrdlé buchty, spřátelili se, ztemnělý les, svažené víno, zhoršil se, zpřístupnili nové jeskynní chodby, spoutaný pirát, zmodernizoval byt, schoval se v křoví, vzbudil se a vstal, vzpoura proti panovníkovi, sbíral ořechy, smazal tabuli, slepené výkresy, orli se vznášeli k nebi, smíchal obě barvy, Jáchym na slunci zčervenal, ztrouchnivělý pařez, známý pěvecký sbor, složil ubrus, přijímací zkoušky, skončil poslední, stěžoval si tatínkovi, shnilý banán, větvíčky shořely, strávil víkend v Přibyslavi, zkoumal plazy, zpíval si, zpytoval svědomí, skončil předčasně
- Petr sbírá známky. Malíř smíchal barvy. Maminka scedila nudle. Zkontroluj prosím všechny vyplněné údaje. Než půjdeš spát, sfoukni svíčku. Bratr slepil nový model letadla. Po příletu z USA se shledal s rodiči. Tatínek při práci zčervenal námahou. O celém případě budeme shromažďovat informace. Přenos královské svatby zhlédly miliony diváků. Vezmi si deštník, ať nezmokneš. Detektiv pečlivě prozkoumal všechny stopy. Nespouštěj ho z očí.

Strana 51

- Stloukl jsem ptačí budku. Ztloukl dva lupiče. Zvolili si svého prezidenta. Svolili ke sňatku. Smazaná tabule je jako nová. Zmazaná košile se vypere. Správa hradu Pernštejna omezila provoz z důvodu natáčení pohádky. Zpráva o požáru nás zaskočila. Změna je život. Směna skončila, jde se domů. Stěžovat si můžeš u ředitele. Ztěžovat si práci je zbytečné.

Strana 52

6. PSANÍ VELKÝCH PÍSMEN

1. Tugendhat – N, 2. Černé jezero – E, 3. Říp – P, 4. Hladová zeď – O, 5. Bezděz – Z, 6. Ratibořice – O, 7. Vyšehrad – R, 8. Kutná Hora – N, 9. Pražský hrad – Ý, 10. Litomyšl – M, 11. Lipno – I; **Tajenka:** „Historie je nejlepší učitelkou s obzvlášť nepozornými žáky.“ (Indíra Gándhí);
- Jižní Amerika, Ústí nad Labem, Lamanšský průliv, Vysoké Tatry, náměstí Míru, ulice Pod Viaduktem, Severní ledový oceán, zámek Vranov nad Dyjí, město Karlova Studánka, město Velké Meziříčí, Punkevní jeskyně, třída Kapitána Jaroše, severní Čechy, řeka Teplá Vltava, cukrárna Pod Věží, vranovský zámek, sopka Etna, chrám svaté Barbory v Kutné Hoře

Strana 53

- město Pec pod Sněžkou, Velké Meziříčí, město Kašperské Hory, lázně Luhačovice, mistr Jan Hus, Lucemburkové, severní Morava, Nízké Tatry, Černé moře, rybník Svět, Moravský kras, Severní ledový oceán, chrám svaté Barbory v Kutné Hoře, třicetiletá válka, hrad Bezděz, Hrabalova kniha Ostře sledované vlaky, Němci, němčina, němečtí fotbalisté, Základní škola Přibyslav, mateřská škola, Magistrát města Brna, obecní úřad, Filozofická fakulta v Brně, Univerzita Karlova
- Mezinárodní den žen, velikonoční svátky, Vánoce, na Nový rok, Dánské království, Království švédské, Spojené státy americké, Velká Británie, Spolková republika Německo, ulice Pod

Kaštany, hostinec U Rozpálené pánve, Den Země, Spojené arabské emiráty, ministerstvo vnitra, Ministerstvo vnitra České republiky, Bible kralická, ulice Pod Lípami, jsem skaut, náměstí Míru

Strana 54

5. a) Bulhar, Turek, Dán

Je zábavné představovat si, jaký by **byl** svět, kdyby k sobě národy přistupovaly podle smyslu svých idiomů. My **Češi** bychom například měli velmi usilovat o spojenectví s Bulharskem – vždyť máme rčení dříť jako Bulhar. Velmi obezřetní bychom asi byli při kontaktu s Dány, protože bychom **měli** na paměti úsloví pít jako Dán. Turky bychom snad brali za uklidňující element – co jiného vyvodit z rčení stát jako Turek na mostě. Věnujme se serióznějším myšlenkám, a to původu uvedených přirovnání. Bulhary jsme kdysi spojili s dřinou na základě pověstného pracovního nasazení **bulharských** zahradníků v okolí Brna na počátku -23- 20. století. Dánům vysloužili pověst pijáků jejich vojáci již za **třicetileté** války. Turek stojící na mostě je Brokoffovým sochařským dílem z roku 1714, postava ležérní, odulá a pupkatá. Ale ve skutečnosti je to se vztahy mezi národy všechno jinak, však víte...

b) rčení je útvar lidové slovesnosti, představující krátkou průpovídku vyjadřující určitou životní zkušenost

6. Včera se žáci **Základní školy Smetanova** v Litomyšli zúčastnili tří denního výletu do **Prahy**. Bydleli v penzionu v **pražské** čtvrti **Černý Most**. Druhý den se vydali na **Staroměstské náměstí**, aby si prohlédli **Staroměstskou radnici**, **Pražský orloj**, **Týnský chrám**. Odpoledne si prošli **Národní muzeum** na **Václavském náměstí**. Večer navštívili **Národní divadlo**, kde zhlédli **Shakespearovu komedii Sen noci svatojánské**. Jejich kroky vedly i k **Prašné bráně**, na **Vyšehrad**, dále na **Petřínskou rozhlednu** a **Pražský hrad**. Poslední den se vydali do **Poslanecké sněmovny** **Parlamentu České republiky**

Uč. str. 55–100, V. SKLADBA

Strana 55

1. VĚTA DVOJČLENNÁ A JEDNOČLENNÁ; VĚTNÝ EKVIVALENT

1. a) b) Boj s kmeny Britů

Náhle se **setmělo** (jednočlenná). Schylovalo se k bouři (jednočlenná). V dále se **zablýsklo** (jednočlenná). Oblohu za horami **přetál blesk** (dvojčlenná) a **ozářil** celou krajinu (dvojčlenná). Po blesku následovalo ohlušující hromobití a pak už jen šum deště (dvojčlenná). Kapky **narážely** Catonovi do přilby **tak hlasitě** (dvojčlenná), že sotva **slyšel** cokoli jiného (dvojčlenná). Nepřátelé úspěšně **odráželi** římský útok (dvojčlenná) a legionáři **nebyli** schopní prorazit obranu (dvojčlenná). Z řeky **vycházel** jeden promáčený zraněný za druhým (dvojčlenná). Nakonec déšť **ustal** stejně nečekaně (dvojčlenná), jako **přišel** (dvojčlenná). Pak **vysvitlo** slunce (dvojčlenná) a zaplavilo bojiště **zlatým jasem** (dvojčlenná), který odhalil **strašlivé detaily bitvy** (dvojčlenná). Cato si **všiml** (dvojčlenná), že se nepřátelé na opačné straně řeky **opírají** o jakési **trámy** (dvojčlenná). Okamžitě mu **došlo** (jednočlenná), jaké **nebezpečí Římanům hrozí** (dvojčlenná). Mohl jen **bezmocně sledovat** (dvojčlenná), jak se **balvany kutálejí** z barikády přímo na legionáře pod ní (dvojčlenná). **Strašné** (ekvivalent)! **Kamenná** lavina se **prohnala** jejich **řadami** (dvojčlenná) a **strhávala** muže s sebou (dvojčlenná).

c) A. Ano, B. Ano, C. Ne;

Strana 56

2. Bolely mě nohy (dvojčlenná). Píchalo mě na prsou (jednočlenná). Vstupovat jednotlivě (ekvivalent)! Vstupovali jsme jednotlivě (dvojčlenná). Spalo se na slámě (jednočlenná). Lékárna (ekvivalent). Zajímavé (ekvivalent)! Venku je zataženo (jednočlenná). Oblohu zatáhly mraky (dvojčlenná). Venku prší (jednočlenná). Na okna bubnují kapky deště (dvojčlenná). Venku bylo dusno (jednočlenná). Příjemně svítilo sluníčko (dvojčlenná). Z dálky jsme slyšeli hřmění (dvojčlenná). Pepovi kručelo v břiše (jednočlenná). Honem (ekvivalent)! Nic mě nenapadlo (dvojčlenná). Z kamen sálalo teplo (dvojčlenná). Náhle se ochladilo (jednočlenná). Katce je špatně (jednočlenná). Odjeli (dvojčlenná). Ve starověkém Řecku se jedlo rukama (jednočlenná).
3. Janu záblo od nohou. – Janu zebou nohy. V hudební výchově se většinou zpívalo. – V hudební výchově děti zpívají. Celý večer hřmělo. – Celý večer jsme slyšeli hřmění. Líbilo se mi tam. – Líbily se jim nové nápady. Sedět rovně! – Seděli rovně. Z komína se kouřilo. – Z komína stoupal dým. Venku silně foukalo. – Venku foukal vítr. Hrál se od devíti hodin. – Hráli jsme od devíti hodin. Bydlelo se v polozemnicích. – Dříve lidé žili v polozemnicích. Bylo mi smutno. – Cítím se smutně. Jirkovi se dařilo lépe. – Jirka se cítil lépe. Jde mu na padesát. – Bude mít padesát. Přečíst si pořádně zadání! – Přečtěte si pořádně zadání. Bolelo mě v krku. – Bolí mě krk. Nemocným se dařilo lépe. – Nemocní byli lepší a lepší.
4. Po celý leden byl silný mráz – Celý leden mrzlo. Petru bolel krk. – Petra bolelo v krku. Jan pociťoval stesk po rodičích. – Janovi se stýskalo. Slyšeli jsme hřmění. – Hřmělo. Nastupujte všemi dveřmi! – Nastupovat všemi dveřmi! Na obloze se objevily blesky. – Blyškalo se. Lidé dříve pracovali od rána do večera. – Dříve se pracovalo od rána do večera. Dědečkovi zalehly uši. – Dědečkovi zalehlo v uších. Je teplé počasí. – Je teplo. Bolí mě záda. – Bolelo mě v zádech. Nastal soumrak. – Stmívalo se. Cítil jsem se trapně. – Bylo mi trapně. Rozhodčí celý zápas nevylučoval. – Celý zápas se nevylučovalo. V pátek jsme končili dřív. – V pátek se končilo dříve. Tady je muzeum. – Muzeum.
5. **bolet** – Bolelo mě v zádech. Bolela mě záda.; **vařit** – Každou středu se v hostinci vařilo teplé jídlo. Každou středu jsme vařili teplé jídlo.; **kopat** – Na místním hřišti se denně kopalo. Kluci kopali do míče.; **foukat** – Fouká opravdu silně. Vítr fouká silně.; **hrát** – Hrál se v sobotu ráno. Hráli jsme v sobotu ráno.; **zpívat** – Zpívalo se od rána do večera. Zpívali jsme od rána do večera.; **jíst** – Jí se pravidelně. Lucka jí polévku. **mrznout** – Mrzlo celý den. Čekající dítě před domem mrzlo.
6. a) b) Nejkrásnější mládě Jednou **lilo** jako **z** konve (jednočlenná). Diovi bylo smutno (jednočlenná). Potřeboval se nějak zabavit (dvojčlenná). Přišlo mu na **mysl** (jednočlenná), že **odmění** nejkrásnější mládě na světě (dvojčlenná). „Honem (ekvivalent)! Všichni sem (ekvivalent)!“ **ozývalo** se do všech končin (jednočlenná). Sešlo se (jednočlenná), co mohlo (dvojčlenná, podmět co). Přišli všichni živočichové ze souše (dvojčlenná), **připlavaly** ryby (dvojčlenná) a **přiletěli** ptáci (dvojčlenná). Nikdo nechtěl mocného Dia rozhněvat (dvojčlenná). Když Zeus **sestoupil** z **Olympu** (dvojčlenná), **zamyšleně** se procházel sem tam mezi **shromážděnými** zvířaty (dvojčlenná). Ukázalo se (jednočlenná), že i bohu se těžko **vybírá** z tolika roztomilých mláďátek (jednočlenná). V hlavě mu hučelo (jednočlenná), v očích ho páliho od **přemýšlení** (jednočlenná). Najednou **spatřil** opici (dvojčlenná). Chovala v náruči malé ušaté opičátko s **vykulenýma očima** (dvojčlenná).

Strana 57

2. ZÁKLADNÍ VĚTNÉ ČLENY

A. Přísudek

1. a) O králi Odysseovi

Jen ithacký král Odysseus se nechtěl rozloučit s manželkou a **synkem**. Nebyl mocný král, ale všichni si ho vážili. Proto poslové nechtěli odejít bez něho. Hledali ho v paláci, v zahradě, ale nenašli. Byl na poli, kde předstíral, že je šílený. Zapřáhl do pluhu vola s koněm, oral s nimi a místo zrna sel sůl. Poslové **byli** bezradní nad králem, který na jejich otázky zmateně odpovídal. Už by **byli** odešli s nepořízenou, kdyby jeden z nich nepoužil Isti. Položil před **spřežení** Odysseova **synka**. Odysseus zarazil pluh a zvedl ho ze země. Tím prozradil, že **neztratil** rozum, a musel táhnout do boje s ostatními.

b) se nechtěl rozloučit – slovesný složený; nebyl král – jmenný se sponou; vážili si – slovesný; nechtěli odejít – slovesný složený; hledali – slovesný; nenašli – slovesný; byl – slovesný; předstíral – slovesný; je šílený – jmenný se sponou; zapřáhl – slovesný; oral – slovesný; sel – slovesný; byli bezradní – jmenný se sponou; odpovídal – slovesný; by byli odešli – slovesný; by nepoužil – slovesný; položil – slovesný; zarazil – slovesný; zvedl – slovesný; prozradil – slovesný; neztratil – slovesný; musel táhnout – slovesný složený

c) A. Ano, B. Ne, C. Ne

d) Odysseus byl ithacký král z řecké mytologie. Byl známý svou chytrostí, odvahou a vynalézavostí. Zúčastnil se trojské války a po jejím skončení se dlouho vracel domů na Ithaku. Prožil mnoho dobrodružství a překonal různé nástrahy.

Strana 58

2. a) Karel IV. **byl vychován** ve Francii. – slovesný; James Watt **je známý** díky vynálezu parního stroje. – jmenný se sponou; Napoleon **byl** ve vyhnanství na ostrově Svatá Helena. – slovesný; V neděli **budeme hrát** ve finále s Rusy. – slovesný; Ester Ledecká **je** dvojnásobnou olympijskou **vítězkou**. – jmenný se sponou; Jiří Raška **býval** vynikající **skokan** na lyžích. – jmenný se sponou; Malé ryby – taky ryby. – jmenný beze spony; Nepřátelé **hop** – vyjádřený citoslovcem a už nám **byli** v patách. – slovesný; Kdo **je autorem** následujícího výroku? – jmenný se sponou; Anglie **byla** po celá staletí námořní **velmocí**. – jmenný se sponou; Prvním československým prezidentem se stal T. G. Masaryk. – jmenný se sponou; Za první republiky **stál** chleba 2,75 Kč. – slovesný; Roku 1938 **jsme ztratili** Sudety. – slovesný; Sliby – chyby. – jmenný beze spony; Dříve **jsme byli** průmyslovou **velmocí**. – jmenný se sponou; Jan Amos Komenský **je pohřben** v Nizozemsku. – slovesný; Pevnost Bastila **stála** v Paříži. – slovesný

b) být, bývat, stát se, stávat se

c) Petr je učitel (1). Petr je rychlý (2). Petr je náš (3). Petr je čtvrtý (4). Petr běží (5) do školy. Holuby frrr (10) na střechu.

3. Jirka **se stal průvodcem** na zámku. – Jirka provádí na zámku. Karel úspěšně **vyřešil** celý problém. – Karel se stal úspěšným řešitelem problému. Aleš **je** nejrychlejší **běžec** ve třídě. – Aleš běhá nejrychleji ze třídy. Jeho bratr **je prodavač** výpočetní techniky. – Jeho bratr prodává výpočetní techniku. Katka **bude** výbornou **tanečnicí**. – Katka bude výborně tančit. Moje sestry **budou studovat** na gymnáziu. – Moje sestry budou studentky na gymnáziu. Maminka **se** na

mě **rozzlobila**. – Maminka je na mě rozzlobená. Petra **se zranila** při nedělním tréninku. – Petra je zraněná po nedělním tréninku. Standa **bude** sportovním **komentátorem**.

4. V pátek jsem **byl** v Praze. – plnovýznamové; Lukáš **byl** hlavním **projektantem**. – sponové; V neděli tu **nebudu**. – plnovýznamové, Oskar **je překladatelem**. – sponové; Michal **je** na nás **hodný**. – sponové; Už **je** týden v lázních. – plnovýznamové; Od pátku **byl** v nemocnici – plnovýznamové, protože si zlomil nohu. **Jsem dobrá** ve hře na kytaru. – sponové; Petr není dobrý ve zpěvu. – sponové; Eva **není** doma. – plnovýznamové

Strana 59

5. a) Zbyněk **se chce dostat** (složený) na gymnázium, a proto **by se měl začít víc učit** (složený). Dalibor **potřeboval** poradit s domácím úkolem. Už **jsme přestávali věřit** (složený) v dobrý výsledek **Nemohla jsem** tomu **uvěřit** (složený). **Přála jsem si** mít vlastní pokojíček. Během vyučování **nesmíme používat** (složený) mobilní telefony. Emilka **se rozhodla** skoncovat s nadváhou. Na začátku prosince **začalo sněžit** (složený). **Snažil jsem se** pozorně sledovat výklad učitele.
- b) **fázová** – začít, začínat, přestat, přestávat, zůstat; **způsobová** – chtít, mít, moci, muset, smět
6. Štěpán je dobrý bavič. Obloha byla vymetená. Tento úkol byl snadno vypočitatelný. Jeho stav je nerozhodný. Tento nábytek je nepoužitelný. Honza je nebojácný. Ten dopis je nečitelný. Jana byla jako vyměněná. Ta loď byla snadno ovladatelná.
7. a) Versailles [versai]
Versailles **je** (5) nedaleko Paříže. **Byl** (5) **postaven** (5) v době vrcholu královské moci ve Francii v první polovině 18. století. **Je** (5) **symbolem** (1) absolutistické monarchie. Nejkrásnější **místností** (1) zámku **je** (5) bezesporu Zrcadlový sál. Od roku 1979 **je** (5) zámek **zapsán** (5) do Seznamu světového dědictví UNESCO. Mnoho **evropských** paláců **se** (3) **snažilo** (5) **být** jakousi kopií zámku Versailles. **Připomeňme** (5) **si** (3) například Petrodvorec v Rusku, Schönbrunn ve Vídni nebo Eszterháza v Maďarsku.
- b) nedaleko – předložka, polovině – podstatné jméno, zapsán – sloveso, připomeňme – sloveso;
c) Paříž – píseň, moc – kost, Francie – růže, místnost – kost, palác – stroj, kopie – růže;
d) Versailles je nedaleko Paříže.
e) absolutistická monarchie – forma monarchie, ve které vládne panovník sám a není omezen ústavou ani parlamentem
8. **nevěděl** – Petr nevěděl značku vodíku.; **může** – Petr to může.; **musím končit** – Dnes musím končit dřív.; **hú hú** – Sova hú hú. **crrrr** – Zvonek crrrr. **budu zpívat** – Ve čtvrtek budu zpívat ve sboru.; **jsem unaven** – Po dnešku jsem hodně unaven.; **jsem rád** – Jsem rád za tvoji pomoc.

Strana 60

B. Podmět

1. a) b) Zeus a žáby
Žáby (podstatné jméno) **byly** odjakživa hašteřivé. Proto **přišly** za Diem (nevyjádřený – ony – zájmeno), aby jim **vybral** krále (nevyjádřený – on – zájmeno). **Ten** (zájmeno) by je měl **umět** rozsoudit. **Kvákaly** tak dlouho (nevyjádřený – ony – zájmeno), až **z** toho Dia rozbolela **hlava** (podstatné jméno). **Strašlivě** rozzlobený **Zeus** (podstatné jméno) popadl mohutný pařez a **mrštil** (nevyjádřený – on – zájmeno) jím do nejbližší tůně. **Voda** (podstatné jméno) **vyšplouchla** tak

vysoko, že se **všechny** (zájmeno) **vydělily** a naskákaly (nevyjádřený – ony – zájmeno) do vody. Teprve nazítří **jedna** (číslovka) připlavala blíž. Došlo jí (jednočlenná věta, bezpodmětná), že v tůni není žabí **král** (podstatné jméno), ale **pařez** (podstatné jméno). A **poslouchat** (sloveso) pařez je nesmysl. Nespokojené **žáby** (podstatné jméno) zase protestovaly. **Zeus** (podstatné jméno) se rozzlobil a **vybral** (nevyjádřený – on – zájmeno) jim čápa. **Ten** (zájmeno) se s **milými** žábami nepáral. Když **některá** (zájmeno) kvákala příliš nahlas, bylo **slyšet** **klap** (citoslovce). Neposlušná **žába** (podstatné jméno) **skončila** v čáповě zobáku.

- c) přísudek jmenný se sponou – byly hašteřivé, přísudek slovesný složený – měl umět
- d) Došlo jí, že v tůni **není** žabí král, ale pařez.
- e) přídavné jméno přivlastňovací – čáповě
- f) nejbližší
- g) A. Ano, B. Ne, C. Ne

Strana 61

2. Svátek svatého Valentýna si připomínáme v únoru (všeobecný). Oslavíme to společně v sobotu (nevyjádřený). Povídali (všeobecný), že mu hráli (všeobecný). Co ti dali k svátku (nevyjádřený)? Co dnes dávají v televizi (všeobecný)? Dávají mi kapesné jednou měsíčně (nevyjádřený). Rodiče mi dávají kapesné (vyjádřený). Píší o tom na internetu (všeobecný). Někteří o tom tématu píší často (vyjádřený). V pondělí píší test na zájmena (vyjádřený). Hrají si na pískovišti s bábovičkami (nevyjádřený). Co hrají v Národním divadle v pátek (všeobecný)? Všichni si v dětství rádi hrají na schovávanou (vyjádřený).
3. Líbilo by se mi umět hrát na housle. Trápil ho nedostatek volného času. Bojící se lidé nesmí do lesa. Překvapil mě Tondův příchod. Soutěže by se měli účastnit dobří počtáři. Zaujalo mě řešení celé situace. Znepokojovalo ji jeho chování ve škole. Dařilo se mu chodit včas. Naštvalo ho Vilémovo nesplnění úkolu. Úspěšný řešitel matematické olympiády bude přijat na naše gymnázium. Zajímal mě život prostých lidí ve středověku.
4. Co vysílají v televizi? – všeobecný – V; Všichni tomu rozumějí. – vyjádřený – O; Přišel jsem pozdě večer. – nevyjádřený – D; V prosinci slavíme Vánoce. – všeobecný – U; V květnu máme dva svátky. – všeobecný – S; V divadle hrají Rusalku. – všeobecný – T; Oni hrají pexeso. – vyjádřený – U; V pátek hrají doma pexeso. – nevyjádřený – D; V novinách píší o volbách. – všeobecný – N; Půjdu na procházku. – nevyjádřený – A; **Tajenka: „Vodu neoceníme, dokud nám nevyschne studna.“**

Strana 62

5. a) Už jsme ti říkali, že se nám **vybily** mobily, takže jsme nemohli zavolat. Trenérovi se nelíbily moje poslední časy, protože se zhoršovaly. Jirkovi se **rozbily** hodinky, které mu koupili rodiče. Evě se posmívali její spolužáci. Tatínka rozzlobily hračky, které děti nechaly na zemi.
- b) Dni se zkracovaly. Dny se **krátily**. Davy lidí **spěchaly** na představení. Skupinky devátáků **postávaly** u školy. Koně se nahýbali do žlabu pro oves. Houpací koně **vrzaly**. Lidičky **postávali** na letišti. Stovky mužů **fandily**. Draci se **vznášeli** nad poli. Spousty lidí už to **pocho**pily. **Vrátili** jsme se před týdnem, ale **chyběly** nám spací pytle, které jsme ztratili.
- c) **Polámaly** se jim hodinky i budíky. V divadle se **sešly** pěvkyně, herečky baletky i jejich protějšky. Soudkyně, lékařky, prodavačky i učitelé se **střídali** na filmovém plátně. V chlévech byla **ustájena** prasata i kůzlata. Na louce **rozkvetly** pampelišky i kopretiny Vlaštovky, husy, jiříčky

i slavíci už přilétli z cizích zemí. Pod splavem sebou mrskali pstruzi i štiky. Včely a čmeláci opylovali květy. Jablka a hrušky už dozrály.

6. a) Marie Antoinetta [antuaneta]

I když se Marie Antoinetta stala francouzskou královnou, necítila se v nové vlasti šťastná. Její manžel Ludvík XVI. se totiž své půvabné manželce příliš nevěnoval, takže si připadala opuštěná. Hledala proto povyražení jinde. Utrácela nemalé částky za koupi nejdražších šatů a za pořádání večírků a plesů. Oddávala se hazardním hrám, přestože lid sužoval hlad a bída. Nezajímala se o charitu a nechodila mezi lid. Lidé ji obviňovali z bankrotu Francie. Po vítězství Velké francouzské revoluce byla popravena. Těsně před popravou prý podala katovi bílý kapesníček a požádala ho: „Otřete mi tu gilotinu, ať se mi nezamaže límeček.“

b) ona (nevyjádřený podmět) se oddávala (přísudek slovesný), hlad a bída (vyjádřený, několikanásobný podmět) sužoval (přísudek slovesný), ona (nevyjádřený podmět) nezajímala (přísudek slovesný), ona (nevyjádřený podmět) nechodila

- c) své půvabné
- d) hlad a bída
- e) odvozování
- f) otřete – umře
- g) požádala ho
- h) Marie Terezie

Strana 63

3. ROZVÍJÍCÍ VĚTNÉ ČLENY

A. Předmět

1. a) Propast Macocha

Macocha patří k našim nejznámějším propastem. Nachází se v Moravském krasu. Váže se k ní mnoho pověstí. Pro některé byly předlohou skutečné události. Nejznámější pověst vypravuje o místním sedláku Hálkovi. Když ovdověl a zůstal sám se synkem, rozhodl se najít mu novou matku. Oženil se a přivedl si do svého obydlí novou ženu. Ta ale hochu nenáviděla tak moc, že ho vylákala k propasti a shodila ho do ní. Chlapci se podařilo zachytit větve. Když vesničané chlapce našli a zjistili, jak se věci udály, svrhli do propasti jeho zlou macechu.

b) Propast Macocha

Macocha patří k našim nejznámějším **propastem** (1). Nachází se v Moravském krasu. Váže se k **ní** (3) mnoho pověstí. Pro **některé** (3) byly předlohou skutečné události. Nejznámější pověst vypravuje o místním **sedláku** (1) Hálkovi. Když ovdověl a zůstal sám **se synkem** (1), rozhodl se **najít** (5) **mu** (3) novou **matku** (1). Oženil se a přivedl si do svého obydlí novou **ženu** (1). Ta ale **hochu** (1) nenáviděla tak moc, že **ho** (3) vylákala k propasti a shodila **ho** (3) do ní. Chlapci se podařilo **zachytit** (5) větve (1). Když vesničané **chlapce** (1) našli a zjistili, jak se věci udály, svrhli do propasti jeho zlou **macechu** (1).

- c) A. Ne; B. Ano; C. Ano
- d) podle macechy

2. a) **Odvážnému** štěstí přeje. Kdo seje **vítr**, sklízí **bouři**. Neříkej **hop**, dokud nepřeskočíš. Stokrát nic umožnilo **osla**. Tonoucí se **stěbla** chytá. V nouzi poznáš **přítele**. Když **ptáčka** lapají, pěkně

mu zpívají. Pýcha předchází **pád**. Sytý **hladovému** nevěří. Nehas, co **tě** nepálí. Kdo **nic** nedělá, **nic** nezkazí.

b) **Odvážnému štěstí přeje**. – Bud' odvážný. **Kdo seje vítr, sklízí bouři**. – Kdo je původcem neklidu, nespravedlnosti, chová se nečestně, špatně ap., tomu se to vrátí ve zvětšené míře. **Neříkej hop, dokud nepřeskočíš**. – Neraduj se předčasně. Stokrát nic umožnilo osla. – Mnoho úkolů, třeba drobných, člověka vyčerpá. Tonoucí se stébla chytá. – V nejvyšší nouzi je každá, i malá pomoc, naděje vítána. **V nouzi poznáš přítele**. – Teprve v tísnivé situaci poznáme, kdo je naším skutečným přítelem. **Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají**. – Kdo chce někoho získat, ukazuje mu vše jen z té lepší stránky. **Pýcha předchází pád**. – Na pýchu se doplácí. **Nad nikoho se nepovyšuj**. – Nemysli si o sobě víc, než jsi. **Sytý hladovému nevěří**. – Dokud člověk nezažije sám, neuvěří. **Nehas, co tě nepálí**. – Nezasahuj do toho, po čem ti nic není. **Kdo nic nedělá, nic nezkazí**. – Při každé činnosti můžeme udělat chybu.

Strana 64

- Rozhodl jsem se **vyrazit** (Pt) na cestu kolem světa. Chtěl bych vyrazit (Př) na cestu kolem světa. Bylo by zajímavé **vyrazit** (Po) na cestu kolem světa. Bylo by dobré **naučit** (Po) se španělsky. Měl bych se **začít** (Př) **učit** (Př) španělsky. Toužil **naučit** (Pt) se pořádně španělsky. Je potřeba **vysvětlit** (Po) mu celý postup. Musím mu **vysvětlit** (Př) celý postup. Přála si **pochořit** (Pt) celý postup. Potřebovala bych **půjčit** (Pt) peníze. Mohla bys mi **půjčit** (Př) peníze? Je nutné **půjčit** (Po) jí peníze. Navrhla mi **vrátit se** (Pt) domů. Měla by ses **vrátit** (Př) domů. Je žádoucí **vrátit se** (Po) domů.
- Poprosila ho o radu. Požádal ho o pomoc. Zeptal se na oblíbené barvy. Chtěl vědět jméno vynálezce parního stroje. Nevěděl o Petrově návštěvě. Zajímala se o pěstování citrusů. Starala se o čisté prádlo. Slíbil mi nový mobilní telefon. Zeptala se na mého doučovatele matematiky. Popřála mi pevné nervy.
- a) Radhošť – vrch opředěný mýty
Na Radhošti měl podle pověstí sídlo **slovanský** bůh Radegast. Rozhněvat si ho nebylo dobré. Naši předkové k němu ale měli **úctu**. Přicházeli za ním zdaleka, aby mu přinesli **dobytek**, část úrody nebo zvěř, kterou ulovili. Koncem jara pak na Radhošti staří **Slované** slavili **slunovrat**. V noci se **rozzářily** ohně, lidé tančili a **zpívali**. Pohanské **zvyky** přetrvaly i do dob křesťanských.
- b) Na Radhošti měl podle pověstí **sídlo** slovanský bůh Radegast. Rozhněvat si **ho** nebylo dobré. Naši předkové **k němu** ale měli **úctu**. Přicházeli za ním zdaleka, aby **mu** přinesli **dobytek**, **část** úrody nebo **zvěř**, kterou ulovili. Koncem jara pak na Radhošti staří Slované slavili **slunovrat**. V noci se **rozzářily** ohně, lidé tančili a zpívali. Pohanské zvyky přetrvaly i do dob křesťanských.
- c) bůh měl, nebylo dobré si rozhněvat, předkové měli, nevyjádřený podmět (oni) přicházeli, nevyjádřený podmět (oni) přinesli
- d) si – osobní, ho – osobní, naši – přivlastňovací, němu – osobní
- e) koncem – předložka
- f) letní slunovrat – 21. června, zimní slunovrat – 21. prosince
- Nejlepší pivo je **Radegast**. Miluji **olomoucké** tvarůžky. Jede traktor, je to **Zetor**. Fandím zásadně **Slávii**. Kup mi třeba **hašlerky**. Okamžitě vystupte z té **škodovky!** Přijel na krásné bílé motorce **Jawa 250**. Našli jsme štěně **francouzského** **buldočka**.

Strana 65

B. Příslovečné určení

1. a) Jak vznikly Karlovy Vary

Podle jedné pověsti podnikl král Karel IV. loveckou výpravu do lesů v západních Čechách, kde **vyvěraly** horké prameny. Při lovu začali **psi** náhle pronásledovat kus divoké **zvěře**. Jeden padl do **tůně**, odkud ven prudce tryskala horká voda. Pes začal **zničehonic** strašně **výt** bolestí. Lovci **uslyšeli** psí nářek a rychle při **spěchali** psu na pomoc. **Vytáhli** psa z tůně a přes počáteční **obavy** se nakonec osmělili a horkou vodu, jež **tolik** **vydělila** psa, ochutnali. Pak zpravili o celé události krále, který se sem i s družinou **vydal**. Na doporučení **svých** lékařů vodu dobrovolně užil pro zmírnění bolestí, kterými trpěl. Voda zapůsobila na krále blahodárně. Proto **brzy** nařídil užívat vodu k léčbě nemocí. Tak **prý** vznikly naše nejznámější lázně – Karlovy Vary.

- b) Jak vznikly Karlovy Vary

Podle jedné **pověsti** (PUZ) podnikl král Karel IV. loveckou výpravu do lesů v západních Čechách, kde **vyvěraly** horké prameny. **Při lovu** (PUČ) začali **psi** **náhle** (PUZ) pronásledovat kus divoké **zvěře**. Jeden padl **do tůně** (PUM), odkud **ven** (PUM) **prudce** (PUZ) tryskala horká voda. Pes začal **zničehonic** (PUZ) **strašně** (PUMí) **výt** bolestí. Lovci **uslyšeli** psí nářek a **rychle** (PUZ) přispěchali psu **na pomoc** (PUÚ). **Vytáhli** psa **z tůně** (PUM) a **přes** počáteční **obavy** (PUPř) se **nakonec** (PUČ) osmělili a horkou vodu, jež **tolik** (PUMí) **vydělila** psa, ochutnali. **Pak** (PUČ) zpravili o celé události krále, který se **sem** (PUM) i s družinou **vydal**. **Na doporučení** (PUP) svých lékařů vodu **dobrovolně** (PUZ) užil **pro zmírnění** (PUÚ) bolestí, kterými trpěl. Voda zapůsobila na krále **blahodárně** (PUZ). **Proto** (PUP) **brzy** (PUČ) nařídil užívat vodu **k léčbě** (PUÚ) nemocí. **Tak** (PUZ) **prý** vznikly naše nejznámější lázně – Karlovy Vary.

- c) **nařídil** – 3. osoba, jednotné číslo, oznamovací způsob, minulý čas, dokonavý vid, činný rod, 4. třída, vzor prosí; **užívat** – infinitiv, nedokonavý vid, 5. třída, vzor dělá

- d) **píseň** – tůň, lázeň; **kost** – pověst, bolest, pomoc, události; **muž** – král, lékař

- e) A. Ne, B. Ne, C. Ne

Strana 66

2. a) Kvůli nedostatku (PUP) peněz nejela na dovolenou (PUM) k moři. Při teplém počasí (PUPo) se můžeme koupat v řece. Po skončení (PUČ) zápasu si hráči podali ruce. Přes mnoho učení (PUPř) vystudovala vysokou školu. Vrať se do svého rodiště (PUM). Udělej to podle návodu (PUZ). Jel do lázní odpočinout si (PUÚ).

b) Před odjezdem (PUČ) mi zavolal. Přišel naučit se (PUÚ) rovnice. Kvůli dešti (PUP) se výlet nekonal. za mrazu (PUPo) můžeme bruslit na rybníku. Běž do půjčovny (PUM) lyží. Udělej to podle naší dohody (PUZ). Přes nepřízeň (PUPř) osudu se stal králem. I přes špatnou (PUPř) náladu nás navštívil.

3. Přišla si pro peníze (PUÚ). Kvůli horečce (PUP) zůstala doma (PUM). Přes problémy (PUPř) s kolenem trénovala. za slunného počasí (PUPo) přijedu. Šla do obchodu (PUM) na nákup (PUÚ). navzdory nebezpečí (PUPř) se té výpravy zúčastnila. Koupil jí zmrzlinu z lásky (PUP). Koupil jí dárek ke zlepšení nálady (PUÚ). Pro slzy (PUP) neviděla na cestu (PUM). Přestěhovala se do Prahy (PUM) za práci (PUÚ). Přes otcův zákaz (PUPř) hrál celý večer (PUČ) počítačové hry.

4. Eva jezdí **do Jeseníků** (příslovečné určení). Eva jezdí na zájezdy **do Jeseníků** (přívlastek). **V divadle** (příslovečné určení) hrají Rusalku. Sledoval jsem program **divadla** (přívlastek). Obydlí

v pravěku (přívlastek) se postupně měnila. **V pravěku** (přísluvečné určení) žili lidé v jeskyních. Dozvěděl jsem se o tom **v zeměpise** (přísluvečné určení). Dozvěděl jsem se o tom z učebnice **zeměpisu** (přívlastek). **Na náměstí** (přísluvečné určení) je barokní kašna. Kašna **na náměstí** (přívlastek) pochází z období baroka. **Před zkoušením** (přísluvečné určení) si slovíčka ještě zopakuj. Před začátkem **zkoušení** (přívlastek) si slovíčka ještě zopakuj. Dědeček se vrátil včera **z Prahy** (přísluvečné určení). Dědeček **z Prahy** (přívlastek) se včera vrátil z dovolené **od moře** (přívlastek). Včera jsem se vrátil **od moře** (přísluvečné určení).

5. a) České korunovační klenoty

České korunovační klenoty sloužily jako odznaky vlády a moci českých králů. Udělovaly se při korunovaci. Jsou tvořeny souborem ze svatovítského pokladu, který obsahuje svatováclavskou korunu, královské žezlo a královské jablko. Korunu nechal zhotovit Karel IV. pro svou korunovaci českým králem. Uloženy jsou v Korunní komoře v Chrámu svatého Víta, odkud jsou vynášeny jen při zvláštních příležitostech.

b) České korunovační klenoty

České korunovační klenoty sloužily jako odznaky vlády a moci českých králů. Udělovaly se **při korunovaci** (PUČ). Jsou tvořeny souborem ze svatovítského pokladu, který obsahuje svatováclavskou korunu, královské žezlo a královské jablko. Korunu nechal zhotovit Karel IV. **pro svou korunovaci** (PUÚ) českým králem. Uloženy jsou **v Korunní komoře** (PUM) v Chrámu svatého Víta, odkud jsou vynášeny **jen** (PUZ) **při zvláštních příležitostech** (PUČ/PUPo záleží na chápání věty).

c) korunu, žezlo a jablko

d) 7 ústavních činitelů, představitelů státu a církve: prezident republiky, předseda vlády, předseda Poslanecké sněmovny, předseda Senátu, pražský arcibiskup, probošt Metropolitní kapituly u sv. Víta, primátor hlavního města Prahy

Strana 67

C. Přívlastek

Přívlastek shodný a neshodný

1. a) Pýcha předchází pád

Titanic se pyšnil tím, že je největší a nejmodernější osobní parník své doby. ztroskotal však během první plav by. Dne 14. dubna 1912 se krátce před půlnocí srazil s ledovcem a po necelých třech hodinách klesl ke dnu atlantského oceánu. Zahynulo kolem 1 500 **cestujících** a členů posádky. Příčinou vysokého počtu obětí byl nedostatek záchranných člunů a špatná organizace záchranných prací. Zkáze Titaniku byla věnována značná publicita. Mohl za to velký počet obětí, mezi kterými byli nejbohatší lidé světa i známé osobnosti. Rozlomený vrak lodi byl objeven až roku 1968.

b) Pýcha předchází pád

Titanic se pyšnil tím, že je **největší** (Pks) a **nejmodernější** (Pks) **osobní** (Pks) parník **své** (Pks) **doby** (Pkn). Ztroskotal však během **první** (Pks) plavby. Dne **14.** (Pks) dubna **1912** (Pkn) se krátce před půlnocí srazil s ledovcem a po **necelých** (Pks) **třech** (Pks) hodinách klesl ke dnu **atlantského** (Pks) **oceánu** (Pkn). Zahynulo kolem **1 500** (Pks) cestujících a členů **posádky** (Pkn). Příčinou **vysokého** (Pks) **počtu** (Pkn) **obětí** (Pkn) byl nedostatek **záchranných** (Pks) **člunů** (Pkn) a **špatná** (Pks) organizace **záchranných** (Pks) **prací** (Pkn). Zkáze **Titaniku** (Pkn) byla věnována **značná** (Pks) publicita. Mohl za to **velký** (Pks) počet **obětí** (Pkn), mezi kterými byli **nejbohatší**

(Pks) lidé **světa** (Pkn) i **známé** (Pks) osobnosti. **Rozlomený** (Pks) vrak **lodi** (Pkn) byl objeven až roku **1968** (Pkn).

c) přívlastek několikanásobný: největší a nejmodernější; přívlastek postupně rozvíjející: největší a nejmodernější osobní

d) cestujících (podstatné jméno); Cestující (přídavné jméno) osoby se snažily dostat do člunů.

e) byl objeven – trpný rod; Činný rod: Rozlomený vrak lodi vědci objevili až v roce 1968.

f) A. Ne, B. Ne, C. Ano

Strana 68

- V **celé** (přídavné jméno) budově platil zákaz **kouření** (podstatné jméno). **Naši** (zájmeno) hokejisté dnes konečně vyhráli. Neil **Armstrong** (podstatné jméno) byl **prvním** (číslovka) člověkem **na měsíci** (podstatné jméno). **Jeho** (zájmeno) rozhodnutí **vrátit** (sloveso) **se** domů bylo skálopevné. **Jeho** (zájmeno) snaha **pomoci** (sloveso) ostatním byla obrovská.
- malinový (Pks) sirup, polévka z hub (Pkn), vánoční (Pks) dárek, sloní (Pks) kly, cukroví na Vánoce (Pkn), knížka pro maminku (Pkn), Shakespearova (Pks) dramata, články od Karla Čapka (Pkn), potraviny pro zdraví (Pkn), lesní (Pks) cesta, přání k narozeninám (Pkn), večerní (Pks) šaty
sirup z malin, houbová polévka, dárek na Vánoce, kly slonů, vánoční cukroví, maminčina knížka, dramata od Shakespeara, Čapkovy články, zdravé potraviny, cesta lesem, narozeninové přání, šaty na večer
- Na stole jsou **sušené** (Pks) houby. Do polévky přidala **sušené** (Pks) houby. Ty houby v polévce byly **sušené** (příisudek). Na obloze svítí **rozzářené** (Pks) hvězdy. Hvězdy na obloze jsou **rozzářené** (příisudek). Na obloze jsou **rozzářené** (Pks) hvězdy. Mí rodiče jsou **veselí** (příisudek). I **veselí** (Pks) rodiče se dokážou mračit. Buchty už jsou **upečené** (příisudek). **Upečené** (Pks) buchty nechala vychladnout na okně. Naše babička má **roztomilá** (Pks) koťátka. Koťátka naší babičky jsou **roztomilá** (příisudek). Dušená zelenina je **zdravá** (příisudek).
- shnilý** – Ten banán je shnilý. Shnilý banán našel ve spíži. **zelený** – Jeho batoh je zelený. Koupil si zelený batoh. **nemocný** – Petr je nemocný. Nemocný Petr nešel do školy. **chytrý** – Honza je hodně chytrý. Chytrý Honza vyřešil všechny příklady. **malý** – Šimon je ještě malý. Malý Šimon si hrál s autíčky.
- V matematice jsme se učili řešit **rovnice** (Pt). V hodině matematiky jsme se učili řešení **rovníc** (Pkn). Jan si četl **o středověku** (Pt). Jan si četl o hygieně ve **středověku** (Pkn). Objednal si krabici **se zákusky** (Pkn). Objednala si **zákusky** (Pt). Ptala se Karla na druhy vedlejších **vět** (Pkn). Ptala se Karla na vedlejší **věty** (Pt). Mluvila jsem s ním o přípravě jejich **svatby** (Pkn). Mluvila jsem s ním o jejich **svatbě** (Pt). Slyšela jsem **Karla** (Pt). Slyšela jsem vtip vašeho **Karla** (Pkn). Koupila jsem si **jahody** (Pt). Koupila jsem si košík **jahod** (Pkn). Pozorovala jsem **chemika** (Pt) při práci. Pozorovala jsem práci **chemika** (Pkn).
- a), b) Nosila jen oblečení, které bylo z bavlny. – Nosila jen bavlněné (Pks) oblečení (oblečení z bavlny – Pkn).; Půjčila si encyklopedii, jež patřila Janovi. – Půjčila si Janovu (Pks) encyklopedii/ encyklopedii Jana (Pkn).; Miloval knedlíky, které připravovala babička. – Miloval babiččiny (Pks) knedlíky/ knedlíky od babičky (Pkn).; Přečetla si všechny knížky, jejichž autorem byl Hrabal. – Přečetla všechny Hrabalovy (Pks) knížky/ od Hrabala (Pkn).; Bavila se s dětmi, se kterými chodila do třídy. – Bavila se s dětmi ze třídy (Pkn).; Vybrala si prstýnek, který stál nejméně peněz. – Vybrala si nejdražší (Pks) prstýnek.; Zlobily ji děti, jež neznaly slovíčka. – Zlobily ji děti neznající (Pks) slovíčka.; Kamarádila se jen s lidmi, kteří mluvili pravdu. – Kamarádil se jen s pravdomluvnými

(Pks) lidmi.; Vyhodila ponožky, které měly velké díry na palcích. – Vyhodila ponožky s dírami (Pkn) na palcích.; Vybrala si hrnek, na kterém byly pomněnky. – Vybrala si pomněnkový (Pks) hrnek (hrnek s pomněnkami – Pkn).

Strana 69

Přívlastek postupně rozvíjející a několikanásobný

- a) **Moje nejmladší** sestra má velké problémy v českém a anglickém jazyce. **Každá česká** věta obsahuje sloveso. V **prvních jarních** dnech se u nás prudce oteplilo. **Pravý včelí** med používali naši předkové jako jediné sladidlo. Jirka do práce nejraději nosí **barevné plátěné** košile. V lesích se v minulých dnech objevily **pravé dubové** hříby.
 - b) Seznámili jsme se s živočichy žijícími v **Severním ledovém** oceánu. **Janův nejlepší** kamarád si koupil **nové horské** kolo. V **nedalekých Českých** Budějovicích je **naše největší** náměstí. Před **naší základní** školou se nachází **opravené dětské** hřiště. **Nejstarší kamenný** most u nás se nachází v Písku. **Některé zdravotní** sestry z **nedaleké fakultní** nemocnice si stěžují na **špatné pracovní** podmínky.
- a) Některá děvčata vynikají v moderních i klasických (několikanásobný přívlastek) tancích. Před **poslední vyučovací** (přívlastek postupně rozvíjející) hodinou jsem si opakovala evropské, asijské, americké i africké (několikanásobný přívlastek) veletoky. Mé i bratrovy (několikanásobný přívlastek) spolužačky ve **svém volném** (přívlastek postupně rozvíjející) čase navštěvují taneční a hudební (několikanásobný přívlastek) kroužek. Nejen anglický, ale i německý (několikanásobný přívlastek) jazyk u nás učí **naš třídní** (přívlastek postupně rozvíjející) učitel. Naliju ti **teplý mátový** (přívlastek postupně rozvíjející) nebo meduňkový (několikanásobný přívlastek) čaj.
 - b) K **mým oblíbeným** (přívlastek postupně rozvíjející) nápojům patří černá káva, ale i ovocný čaj. Má maminka sleduje ráda **staré i nové** (několikanásobný přívlastek) **televizní** (přívlastek postupně rozvíjející) seriály. **Klíčové volejbalové** (přívlastek postupně rozvíjející) nebo basketbalové (několikanásobný přívlastek) zápasy se hrají v **našem hlavním** (přívlastek postupně rozvíjející) městě. Teta koupila naší Evě **nové porcelánové** (přívlastek postupně rozvíjející) talíře mělké i hluboké (několikanásobný přívlastek). V **posledních předvánočních** (přívlastek postupně rozvíjející) hodinách jsme pracovali jednak se zeměpisným, jednak s dějepisným (několikanásobný přívlastek) atlasem.

Strana 70

D. Doplněk

- b) nemocný – Ferdinand I. Dobrotivý, se narodil; za hlupáka – ho, považovalo; za neschopného – byl považován, od dětství; císařem – byl korunován
 - c) nechat záchvatu volný průběh, člověka lehce držet, aby se sám nezranil, odstranit okolní věci, o které by se mohl zranit, případně volat sanitku
- Jan Hus byl církví prohlášen **za kacíře**. Katka se vrátila **vyčerpaná** ze sportovního soustředění. Hanka pracuje **jako advokátka**. Mirek se živil **jako** módní **návrhář**. Tvé rozhodnutí se zdá **nezodpovědné**, měl by sis ho ještě promyslet. Občerstvení leželo **netknuté** na stole. Má sestra chodí všude **poslední**. Babička vypadá **odpočatá**. Ta rybí pomazánka se nám zdála **zkažená**.

3. a), b) Z výpravy na Mount Everest se horolezci vrátili živí a zdraví (doplňky). Bratři přišli ze školy vyhladovělí (Do.). Děti běhaly v trávě bosy (Do.). Na výsledky jsme byli všichni zvědaví. Holky dnes půjdou domů samy (Do.). Z práce jsme přišli unavení (Do.).
4. Doma chodí maminka **bosa** (Do). Po bytě chodila **bosá** (Pks) maminka. Naše maminka je **bosa** (Př). Na lavičce seděl **unavený** (Pks) stařeček. Stařeček na lavičce byl **unavený** (Př). Stařeček na lavičce vypadal **unavený** (Do). Vrátil všechny učebnice **poškozené** (Do). Janovy učebnice byly **poškozené** (Př). Na konci školního roku vracel Jan **poškozené** (Pks) učebnice.

Strana 71

E. Přístavek

1. O Boženě Němcové
Boženu Němcovou, **významnou spisovatelku 19. století**, proslavila nejen Babička, **její nejznámější kniha**, ale také pohádky, které sbírala. Původ Boženy Němcové, **rodným jménem Barbory Panklové**, je obestřen tajemstvím. S jistotou ani nevíme, zda se opravdu narodila roku 1820 ve Vídni, **hlavním městě habsburské monarchie**. Dětství však prožila v Ratibořicích, **místě letních pobytů kněžny Kateřiny Zaháňské**. Objevily se domněnky, že mohla být nemanželským dítětem Kateřininy sestry Dorothey a knížete Metternicha, **rakouského kancléře**.
2. Labe, **naše největší řeka**, pramení v Krkonoších. Praděd, **nejvyšší horu Jeseníků**, jsme pokořili v srpnu. Antonín Dvořák, **autor Rusalky**, působil také v Americe. Jan Lucemburský, **slavný otec Karla IV.**, zemřel v bitvě u Kresčaku. Jan Hus, **významný reformátor církve**, byl upálen v Kostnici. Alois Jirásek, **autor historických románů**, se narodil v Hronově. Marie Terezie, **první žena na českém trůnu**, zavedla povinnou školní docházku. Milovala Paříž, **město módy**.
3. 1. Napoleon; 2. Karel Čapek; 3. Komenský; 4. Karel 4.; 5. Němcová; 6. Palacký; 7. Ferdinand I.; 8. Jan Žižka; 9. Václav Havel; 10. Bořivoj; 11. Libuše – **Tajenka: PROKOP DIVIŠ**; Prokop Diviš, vynálezce bleskosvodu, žil v 18. století.

Strana 72

4. NĚKOLIKANÁSOBNÝ VĚTNÝ ČLEN

1. b) Ztroskotání
Námořníci opustili loď v záchranných člunech a pravděpodobně zahynuli. Robinson sestoupil dovnitř korábu. Víc než polovina byla zatopena vodou. Vešel do kajuty, kde našel **šavli** (Pt) a dvě **bambitky** (Pt). *Byly tu i soudky (Po) se střelným prachem a různé nádoby (Po)*. Měl radost, když objevil **nože a lžíce** (Pt). Ven vynesl nejdříve zbraně. Sekerou prorazil v boku nakloněné kabiny díru. Prolezl otvorem a velmi se zaradoval, když ve skladišti objevil velké zásoby potravin. Ležely tu **pytle** (Po) rýže, pšeničné mouky, **bečky** (Po) rumu, **bečky** (Po) čisté soli, bylo tu různé kuchyňské **nářadí** (Po), **svíčky** (Po), **láhve** (Po) s olejem a různé **koření** (Po).
- c) čárkami a spojovacími výrazy
- d) sousloví – záchranných člunech; sloveso v trpném rodě – byla zatopena
- e) Byly (Př) tu (PUM) i soudky (Po) se střelným (Pks) prachem (Pkn) a různé (Pks) nádoby (Po).

Strana 73

VÝZNAMOVÝ POMĚR MEZI SLOŽKAMI NĚKOLIKANÁSOBNÉHO VĚTNÉHO ČLENU

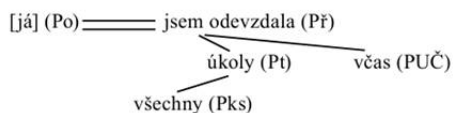
- a) Mezi nejznámější české obrozence patřil Josef Dobrovský i **Josef Jungmann**. Brno leží na soutoku Svatky a **Svitavy**. Česká republika nesousedí ani se Švýcarskem, ani s **Maďarskem**. Slovní druhy dělíme na ohebné a **neohebné**. Ani Slapy, ani **Orlík** nejsou naše největší přehrad. V Litomyšli působil jednak spisovatel Alois Jirásek, jednak hudební skladatel **Bedřich Smetana**.
 - b) Josef Dobrovský i Josef Jungmann; Svatky a Svitavy; ani Švýcarskem, ani Maďarskem; ohebné a neohebné; ani Slapy, ani Orlík; jednak spisovatel, jednak skladatel; Před dvojími spojovacími výrazy píšeme čárku.
 - c) např. bratři Thámové, František Palacký, Jan Svatopluk Presl, Jan Evangelista Purkyně, František Martin Pelcl, později Rettigová, Erben, Mácha, Němcová, Kajetán Tyl
- a), b) Petr Veliký získal pro Rusko přístup **k Baltskému, ale ne k Černému** (odporovací) moři. Nejvyšší horou Moravy **není Králický Sněžník, ale Praděd** (odporovací). Vltava nepramení **v Krkonoších, nýbrž na Šumavě** (odporovací). **Ani Bořivoj, ani svatý Václav** (slučovací) nebyli českými **králi, nýbrž knížaty** (odporovací). Napoleon vyhrál bitvu **u Slavkova, ale ne bitvu** (odporovací) u Waterloo. Jiří z Poděbrad pocházel ze šlechtického **rodu, ne však z panovnické linie** (odporovací).

Strana 74

- K českým velkoměstům řadíme nejen Prahu a Brno (slučovací), ale také například Ostravu (stupňovací). Metro jezdí v Praze, ale ne v Brně (odporovací). Na Moravě je počasí vhodné nejen k pěstování meruněk, ale i vinné révy (stupňovací). Jan Neruda je známý nejen jako básník, nýbrž i jako prozaik (stupňovací). Druhá světová válka skončila roku 1945, a ne v roce (odporovací) 1948.
- Na výlet si vezmu buď deštník, nebo pláštěnku (vylučovací). Nemám doma rádio ani televizi (slučovací). Narodil se jim syn, nebo dcera (vylučovací)? Podle počasí půjdu v šatech, nebo v kalhotách (vylučovací). Ani dnes, ani zítra ji nemohu navštívit (slučovací). Člověk většinou buď nemá čas, nebo peníze (vylučovací)
- Práci dělá s láskou, a tudíž dobře (důsledkový). Můj strýc mluví francouzsky, dokonce i italsky (stupňovací). Svou řeč přednesla pomalu a zřetelně (slučovací). Mluvil příliš rychle, a tedy nesrozumitelně (důsledkový). Chceme se nejen pobavit, ale i poučit (stupňovací). Přejde buď odpoledne, nebo večer (vylučovací).

Strana 75

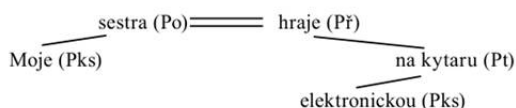
- a) C., E., A., D., B; oblíbil, sokoly, takový, vycvičený, vysoce, Benedovi, denně, ztrácelo, olomouckém, prchlivý, jezdili, svými, malý, povinnosti, vyjel, byly, vytrvalých, sokoly
 - b) přístavek – jeho sokolník, příslovečné určení míry – vysoce
 - c) pro dovednost – příslovečné určení příčiny
 - d) přirovnání – hlídat jako oko v hlavě; dívat se – PUÚ
 - e) Na olomouckém (Pks) hradě (PUM) vládl (Př) jednou (PUČ) jeden (Pks) bojovný (Pks), ale tuze (PuMí) prchlivý (Pks) kníže (Po).
 - f) Mohl stát mnoho peněz (nevyjádřený), a proto sokolník Beneda svůj malý domek dobře zavíral na klíč (vyjádřený), aby nikdo cvičeným ptákům neublížil (vyjádřený).

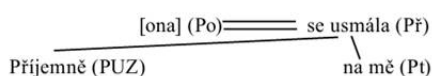
Řídící větné členy: jsem odevzdala; **závislé větné členy:** včas, všechny;
Řídící a současně závislé větné členy: úkolů;

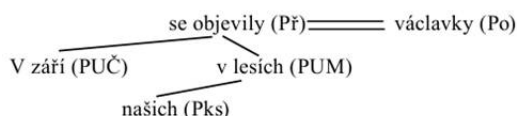
Řídící větné členy: Karel, chodí; **závislé větné členy:** do školy, pravidelně, pozdě

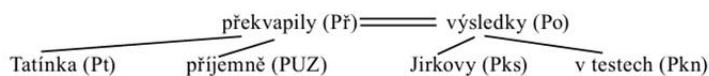
Řídící větné členy: sestra, hraje; **závislé větné členy:** moje, elektronickou;
Řídící a současně závislé větné členy: na kytaru;

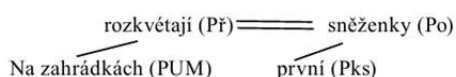
Řídící větné členy: se usmála; **závislé větné členy:** příjemně, na mě;

Řídící větné členy: se objevily, václavky;
závislé větné členy: v září, našich; **Řídící a současně závislé větné členy:** v lesích;

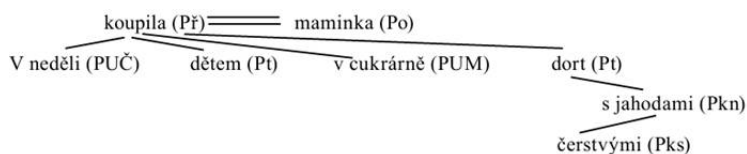
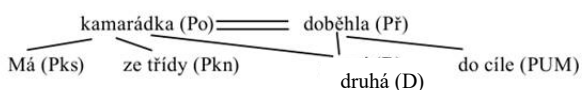
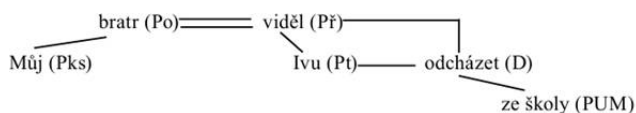
Řídící větné členy: překvapily, výsledky;
závislé větné členy: tatínka, příjemně, Jirkovy, v testech,;

Řídící větné členy: rozkvétají, sněženky; **závislé větné členy:** na zahrádkách, první;

Strana 78

2. !!!!!!!

- 3.
- [já] (Po) = procestovala jsem (Př)
- loni (PUČ) o prázdninách (PUČ) Francii (Pt) a Švýcarsko (Pt)
- [já] (Po) = jsem si objednala (Př)
- včera (PUČ) přes internet (PUZ) slovník (Pt)
- nejen anglický (Pks), ale i německý (Pks)
- kamarádka (Po) = nosí (Př)
- má (Pks) nejraději (PUZ) tričko (Pt) a rifle (Pt)

Strana 79

6. VĚTA JEDNODUCHÁ A SOUVĚTÍ

- Sopka Etna
Etna, tyčící se na východním pobřeží ostrova Sicílie, **je** nejvyšší činná **sopka** Evropy (věta jednoduchá). Jako jedna z neaktivnějších sopek na světě **byla zapsána** mezi přírodní památky Světového dědictví UNESCO (nevyjádřený podmět) – věta jednoduchá. **Je** o ní **známo** (podmět chybí – věta bezpodmětná, jednočlenná), že **má** nejdelsí doložené záznamy erupcí (podmět nevyjádřený) – souvětí – 2. Úrodnou půdu v okolí sopky **využívají** zemědělci – věta jednoduchá. Protože Etna **ohrožuje** okolí silnými výbuchy spojenými i s oběťmi na životech, **byla** OSN **prohlášena** společně s dalšími patnácti sopkami za sopku desetiletí (nevyjádřený podmět), což **má** za následek to (podmět nevyjádřený), že jí vědci **věnují** zvýšenou pozornost – souvětí – 4.
- a) Eiffelova věž, postavená ke stému výročí Velké francouzské revoluce, patří k nejznámějším stavbám v Paříži (věta jednoduchá). Věž nesoucí jméno po svém konstruktérovi Gustavu Eiffelovi byla otevřena během Světové výstavy roku 1889 (věta jednoduchá). Původně měla stát jen dvacet let, to se ale změnilo, neboť na ní byla zřízena meteorologická stanice, rozhlasový a později také televizní vysílač (souvětí – 3).
b) Petřín

7. SOUVĚTÍ PODŘADNÉ

Strana 81

- b) „Vím (VH), že nic nevím (VV předmětná).“ „Každý den je třeba žít tak (VH), jako by byl poslední (VV přísl. způsobová).“ „Nedopustíte (VH), aby malá hádka zničila velké přátelství (VV předmětná).“ „Všechny naše sny se mohou stát skutečností (VH), pokud máme odvahu je následovat (VV podmínková).“ „Optimismus je zažraný názor (VH), že všechno je dobré (VV přívlastková), i když je to zlé (VV přísl. přípustková).“ „Vyberte si za manželku takovou ženu (VH), kterou byste si vybrali za přítele (VV přívlastková), kdyby byla mužem (VV přísl. podmínková).“ „Naším hlavním smyslem v tomto životě je pomáhat druhým (VH). A pokud jim nemůžete pomoci (VV přísl. podmínková), alespoň jim neublížíte (VH).“

2. Marie Terezie, **kteřá měla šestnáct dětí**, zvládala skvěle plnit i své vladařské povinnosti. Chrám svatého Víta, **jenž se začal stavět za vlády Karla IV.**, byl definitivně dokončen v roce 1929. Obec Waterloo, **nedaleko níž došlo ke konečné porážce Napoleona**, leží na území Belgie. Ostrov Svatá Helena, **kde Napoleon zemřel**, se nachází na západním pobřeží Afriky. Místo, **kde probíhala bitva tří císařů**, dnes připomíná Mohyla míru.
3. Překvapilo nás, že neumí plavat (VV podmětná). Slibovala, že úkol splní (VV předmětná). Zeptala se, jak se mi daří (VV předmětná). Všechny zajímalo, jak příběh dopadl (VV podmětná). Zajímám se o to, jak jsem napsal pololetku z matematiky (VV předmětná). Učitel nám vysvětlil, jak máme počítat rovnice (VV předmětná). Po prosili nás, abychom jim pomohli (VV předmětná). Přesvědčila ho, aby ji navštívil (VV předmětná). Rozzlobilo ho, že nemá peníze (VV podmětná). Někomu se líbilo, jak vystupoval (VV podmětná). Povídali jsme si o tom, jak máme řešit problémy (VV předmětná).
4. Zajímalo ho, jaký je můj názor. (VV podmětná) – Zajímám ho můj názor. Přesvědčil ji, aby navštívila tetu. (VV předmětná) – Přesvědčil ji o návštěvě tety. Je důležité, abys dodržoval pravidla. (VV podmětná) – Je důležité dodržovat pravidla. Přemýšlel jsem o tom, proč jsi přestoupil na jinou školu. (VV podmětná) – Přemýšlel jsem o tvém přestupu na jinou školu. Povídal mi o tom, kde vyrůstal. (VV předmětná) – Povídal mi o svém rodišti. Vadilo nám, jak Ota vyrušoval. (VV podmětná) – Vadilo nám Otovo vyrušování. Rektor je ten, kdo řídí univerzitu. (VV přísudková) – Rektor řídí univerzitu. Rozčílilo ji, že Eda lhal. (VV podmětná) – Rozčilovalo ji Edovo lhaní. Napsal učiteli, aby uvolnil dceru z výuky. (VV předmětná) – Napsal učiteli o uvolnění dcery z výuky. Vysvětlil mi, jak se řeší slovní úlohy. (VV předmětná) – Vysvětlil mi řešení slovních úloh. Evě se líbilo, že film šťastně skončil. (VV podmětná) – Evě se líbil šťastný konec filmu.

Strana 82

5. Líbilo se jí, jak se lidé oblékali ve středověku (VV podmětná). Zeptala se mě, jaké mám mimoškolní zájmy (VV předmětná). Rozhodla se, že koupí Jakubovi zmrzlinu (VV předmětná). Kdo učí (VV podmětná), má dva měsíce prázdnin. Kdo lže (VV podmětná), ten i krade. Vyprávěla mi, co zažila na cestách (VV předmětná). V televizi popisovali, jak se vyrábí papír (VV předmětná). Zajímala se o to, jak se pěstují citróny (VV předmětná). Líbí se mi, jak jsi přeložil ten článek (VV podmětná). Je dobré, že pomáháš slabším (VV podmětná). Vadilo mi, že Jirka lhal (VV podmětná).
6. Přečti si, proč vymřeli dinosauři (VV předmětná). Víš, která skupina živočichů se díky jejich vymření na Zemi prosadila (VV předmětná)? Přibíhal ve chvíli, kdy autobus odjížděl (VV přívlastková). Zeptala se, kdy odjíždí autobus (VV předmětná). Nevěděla, kde by se mohla ubytovat (VV předmětná). Jezdili tam, kde bylo levné ubytování (VV přís. místní). Jezdili do penzionů, kde bylo levné a kvalitní ubytování (VV přívlastková). Naučila mě, jak se vypočítá ten příklad (VV předmětná). Ten příklad vypočítej tak, jak jsem tě to naučila (VV způsobová). Vrať se, odkud jsi přišla (VV místní). Vrať se do údolí, odkud jsi přišla (VV přívlastková). Zajímám se o to, odkud přišla (VV předmětná). Ráda bych věděla, kolik je hodin (VV předmětná). Zajímalo ji, kolik je hodin (VV podmětná). Jestliže nebude pršet (VV přís. podmínková), přijdu. Bylo by prima, kdybys přišel (VV podmětná).
7. a) Kdybychom vyhráli (VV přís. podmínková), postoupili bychom do finále. Protože jsme nevyhráli (VV přís. příčinná), nepostoupili jsme do finále. Ačkoli jsme vyhráli (VV přís. přípustková), do finále jsme nepostoupili. Snažili jsme se vyhrát, abychom postoupili do finále (VV přís. účelová). Když postoupili do finále (VV přís. časová), oddechli si. Snažili se hrát tak, aby

postoupili do finále (VV přís. způsobová). Snažili se hrát tak dobře, aby postoupili do finále (VV přís. měrová). Rozhodující finále se bude hrát tam, kde to určí los (VV přís. místní). Chovej se tak, abych si nemusela stěžovat tvým rodičům (VV přís. způsobová). Choval se slušně, protože nechtěl mít nepříjemnosti (VV přís. příčinná). Choval se slušně, aby ho pochválila (VV přís. účelová). Ačkoli se nechoval nejlépe (VV. přís. přípustková), nikdo si na něho nestěžoval. Než začneš vyrušovat (VV přís. časová), zamysli se. Chodil do školy tam, kde byla výuka španělštiny (VV přís. místní). Choval se tak slušně, že si na něho nikdo nestěžoval (VV přís. měrová).

b) Ačkoli jsme (Př) vyhráli (Př), do finále (PUM) jsme (Př) nepostoupili (Př). Rozhodující (Pks) finále (Po) se (Př) bude (Př) hrát (Př) tam, kde to (Pt) určí (Př) los (Po). Choval (Př) se (Př) slušně (PUZ), protože nechtěl (Př) mít (Př) nepříjemnosti (Pt).

Strana 83

8. Když bude hezky (VV přís. podmínková), vyrazíme na výlet. Když jsme přišli z výletu (VV přís. časová), bolely nás nohy. Když se budete víc učit (VV přís. podmínková), budete mít lepší známky. Když mi zbudou nějaké peníze (VV přís. podmínková), přidám ti na nový mobil. Když dopsala test (VV přís. časová), pořádně si ho zkontrolovala. Když budeš mít nadále horečku (VV přís. podmínková), zavolám doktora. Když přišla z lesa (VV přís. časová), uvařila houbovou polévku.
9. Potkal jsem bratra, který se vracel z tréninku. Ráda nosím trička, která jsou ručně malovaná. Do jídla ráda přidávala bylinky, které vypěstovala na své zahrádce. Nejraději mám knížky, které napsal Bohumil Hrabal. Bydlíme v domě, který je postavený na samotě. Hrál za tým, který vyhrál extraligu. Milovala hrníčky, na kterých byly namalované kytičky.
10. Slyšela jsem, že se Pavel už vrátil ze školy. (VV předmětná); Překvapilo mě, že se dnes vrátil ze školy dřív. (VV podmětná); Je zřejmé, že opisuješ. (VV podmětná); Zajímallo ji, kam pojedu na dovolenou. (VV podmětná); Ještě nevím, kam pojedu na dovolenou. (VV předmětná); Pojedu na dovolenou tam, kde bude ticho a klid. (VV přís. místní); Poradil mi, jak se mám připravit na test. (VV předmětná); Připrav se do školy tak, jak jsem ti poradil. (VV přís. způsobová); Překvapilo mě, jak je ten test jednoduchý. (VV podmětná)
11. Přestože měla vleklé zranění (VV přís. přípustková), vyhrála mistrovství světa. Protože ji bolely svaly (VV přís. příčinná), vynechala jeden závod. Když se vrátila z práce (VV přís. časová), tak si uvařila kávu. Opravila ten přístroj tak, jak se psalo v návodu (VV přís. způsobová). Jestliže bude snižená viditelnost (VV přís. podmínková), měli byste rozsvítit mlhovky. Přišla za námi, abychom jí to vysvětlili (VV přís. účelová). Navštívila místo, kde se narodila (VV přívlastková). Protože jsme měli málo pitné vody (VV přís. příčinná), nesměli jsme zalévat zahrádky. Jestliže půjdeš k zubaři (VV přís. podmínková), nezapomeň mít kapesník. Zajdi tam, kde opravují kola (VV přís. místní). Přiběhnul, aby si půjčil klíče (VV přís. účelová).
12. Řekni mu, aby přišel včas (VV předmětná). Bylo by dobré, abys jí pomohl se zavazadly (VV podmětná). Udělej to tak, aby byla spokojená (VV přís. způsobová). Přišla, abych jí ukázal návrhy kuchyně (VV přís. účelová). **Ta podlaha je taková, aby se dala snadno umývat (VV přísudková).** Petr měl skvělý nápad, abych s ním šel na hokej (VV přívlastková). Je nevhodné, abys paní učitelce tykal (VV podmětná). Chovej se tak, abys nerušil okolí (VV přís. způsobová). Jirkovo přání, aby napsal test na jedničku, bylo vyslyšeno. (VV přívlastková); Zastavil se, aby nabral dech (VV přís. účelová). Požádal ji, aby ho doprovázela (VV předmětná). Režisér

měl zájem, aby hrála v jeho filmu (VV přívlastková). Trenérova snaha, aby jeho svěřenec zaběhl světový rekord, byla marná. (VV přívlastková)

13. Vysvětlil nám, jak máme postupovat (VV předmětná). Vrátil se tak rychle, jak jen to šlo (VV přís. měrová). Udělej to tak, jak jsme se domluvili (VV přís. způsobová). Je neuvěřitelné, jak ses to rychle naučil (VV podmětná). Neříkej mi, jak se mám chovat (VV předmětná). Je nečestné, jak lžeš (VV podmětná). Napiš to tak, jak ti poradil (VV přís. způsobová). Psal to tak krásně, jak nejlépe uměl (VV přís. měrová). Bylo zajímavé, jak jim to vysvětlovala (VV podmětná).

Strana 84

14. a) Náš dědeček zeleninu včera nekoupil.
b) Nová knížka s pohádkami se prodávala rychle.
c) Sousedovy děti hrály stolní tenis venku.
d) Můj děda z Moravy dostal rychle peníze.
15. „Člověk, **který nikdy neplakal** (VV přívlastková), nežil opravdový život.“; „Vše, **co je v člověku krásné** (VV přívlastková), je očím neviditelné.“ ; „Jediný způsob, **jak dělat dobře svoji práci** (VV přívlastková), je milovat ji.“; „Největší chyba, **kterou můžete v životě udělat** (VV přívlastková), je mít pořád strach, že nějakou uděláte.“; „Neexistuje úskok, **k němuž by se lidé neuchýlili** (VV přívlastková), jen aby se vyhnuli opravdovému tvůrčímu myšlení.“
16. a), b) Lamanšský průliv
Lamanšský průliv je část **Atlantského oceánu**, která odděluje **Velkou Británii** a **Francii** (VV přívlastková). Nejužší část, jež se nachází mezi městy Dover a Calais, je široká 34 kilometrů (VV přívlastková). Lamanšský průliv vznikl zhruba před 10 000 lety po **skončení poslední doby ledové**, kdy tající ledovce **zvýšily** hladinu moří (VV přívlastková). Pro Napoleona Bonaparta i Adolfa Hitlera, kteří se **snažili dobýt Anglii** (VV přívlastková), se stal nepřekonatelnou překážkou. Poprvé byl překonán roku 1785, kdy ho **přeletěli** v balonu Francouz Blanchard a Američan Jeffries (VV přívlastková). První Čech, který **přeplaval kanál La Manche** (VV přívlastková), byl František Venclovský.
c) VV je od hlavní věty oddělena čárkou, vložená VV je oddělena čárkami z obou stran.

Strana 85

17. a) Diamanty a mýty s nimi spojené
Lidé diamanty odpradávná **spojovali** s řadou **pověstí**. Ve starém Římě a Řecku **věřili**, že diamanty jsou **slzy bohů** (VV předmětná). Staří **Římané** se **domnívali**, že ze **třpytivých** diamantů jsou **vyrobeny hroty šípů boha Amora** (VV předmětná). Je známo, že **některé diamanty jsou staré více než 3 miliardy let** (VV podmětná). Přestože se **formovaly** v hloubce 150 km (VV přís. přípustková), **dostaly** se na povrch díky **erupcím sopek**. Možná nevíte, že diamanty jsou tvořeny pouze **jedním chemickým prvkem – uhlíkem** (VV předmětná). Pokud byste **chtěli diamant poškrábat** (VV přís. podmínková), musíte **mít jiný**, protože diamant je **nejtvrďší nerost** (VV přís. příčinná).
b) jsou staré – přísudek jmenný se sponou
c) sto padesát
d) jedním chemickým
e) Lidé (Po) diamanty (Pt) odpradávná (PUČ) spojovali (Př) s řadou (Pt) pověstí (Pkn).
f) informovat o faktech spojených s diamanty

18. a) Původ kávy

Nejstarší zmínka o kávě pochází z 9. století z Etiopie a Keni, kde rostou kávovníky dodnes. (VV přívlastková); O objevu kávy se vypravuje legenda o pastevci, který kdysi pásł kozy v etiopských horách. (VV přívlastková); Protože se tu pastviny táhly až za obzor (VV přís. příčinná), pastevec je hnal pokaždé jinam. Jednou kozy spásly zvláštní červené plody z neznámých keřů, po kterých dováděly déle než jindy. (VV přívlastková); Příhoda se brzy donesla do blízkého kláštera, jehož řeholníci bobulky začali sbírat. (VV přívlastková); Vařili z nich nápoj, díky kterému vydrželi déle vzhůru při modlitbách. (VV přívlastková); Jelikož viděli v bobulích pozitivní účinky (VV přís. příčinná), začali se jimi zásobovat. Aby se bobule nezkazily (VV přís. účelová), sušili je nad ohněm. Jednoho dne jim várka bobulí spadla do ohně. Řeholníci je vysbírali z popela, protože voněly. (VV přís. příčinná); Když zrna pomleli (VV přís. časová), připravili z nich kávu, jakou známe dnes. (VV přívlastková)

b) z Etiopie a Keni – několikanásobné příslovečné určení místa

c) Jednou (PUČ) kozy (Po) spásly (Př) zvláštní (Pks) červené (Pks) plody (Pt) neznámých (Pks) keřů

d) **vydrželi** – vid dokonavý; **zásobovat** – vid nedokonavý; **nezkazili** – vid dokonavý, **sušili** – vid nedokonavý

e) poskytnout informace o původu kávy (fakta)

Strana 86

OPAKOVÁNÍ – SOUVĚTÍ PODŘADNÉ

1. Překvapilo mě, kde se ten film točil (VV podmětná). Nevěděl, kam hlavní hrdina dorazil (VV předmětná). Ten film, na který mě pozval (VV přívlastková), se mi moc líbil. Šel do kina, aby se podíval na ten nový film (VV přís. účelová). Řekla mi, abych se šla podívat na ten nový film (VV předmětná). Šla jsem se podívat na ten film, protože mi ho doporučili (VV přís. příčinná). Když jsem zhlédla ten film (VV přís. časová), byla jsem zklamaná. Kdybys měl čas (VV přís. podmínková), běž se podívat na ten film. Třebaže mi ten film doporučila (VV přís. přípustková), nelíbil se mi. Napsal jsem referát o tom filmu tak, jak mi poradil (VV přís. způsobová). Běž dnes večer do kina tam, kde dávají ten film (VV přís. místní). Nechtěla mi říct, jak ten film skončí (VV předmětná). Přišla do kina v době, kdy už ostatní seděli na svém místě (VV přívlastková). Zajímalo by mě, která z těch dívek je její dcera (VV podmětná). Chtěl vědět, na jak dlouho odjedu (VV předmětná).
2. Zeptal se mě, jaké je mé přání. – Zeptal se mě na mé přání. Jestliže bude pršet, nikam nepojede. – Za deště nikam nepojedeme. Když vyřešila tu rovnici, oddechla si. – Po vyřešení rovnice si oddechla. Děti, které zlobí, na výlet nevezmu. – Zlobivé děti na výlet nevezmu.
Požádala mě o podpis té žádosti. – Požádala mě, abych podepsala tu žádost. Pro neznalost vzorečků příklad nevypočítala. – Protože neznala vzorečky, příklad nevypočítala. I přes tvé varování se té akce zúčastnil. – Přestože jsi ho varoval, tak se té akce zúčastnil. Před příchodem hostů prostřela stůl. – Než přišli hosté, prostřela stůl.
3. Pes, který štěká, nekouše. Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Hloupý, kdo dává, hloupější, kdo nebere. Kam nechodí slunce, tam chodí lékař. Když se dva perou, třetí se směje. Nehas, co tě nepálí. Komu se nelení, tomu se zelení. Kdo chce psa bít, hůl si vždy najde.

Strana 87

8. SOUVĚTÍ SOUŘADNÉ

1. Směju se, **ale** chce se mi plakat. – poměr odporovací; Petra šla do školy **a** Honzík si hraje v pokoji. – poměr slučovací; Petr zná dobře několik cizích jazyků, **ba i** čte knihy v originále. – poměr stupňovací; Buď půjdeme do kina, **nebo** si pustíme film na počítači. – poměr vylučovací; Nepřišel, **neboť** měl žaludeční problémy. – poměr příčinný; V nížinách je úrodná půda, **a proto** se zde lidé usadili už v pravěku. – poměr důsledkový; Navštívil nejen Jižní Ameriku, **ale** byl i v Austrálii. – poměr stupňovací; Koupali jsme se v rybníku, **potom** jsme si hráli. – poměr slučovací; Musí to být vážné, **vždyť** podobná setkání se konají zcela výjimečně. – poměr příčinný; Oba byli zapálení pro věc, **a tudíž** pracovali i o víkendech. – poměr důsledkový; Nedivím se, **naopak** jsem to očekával. – poměr odporovací

Strana 88

A. Poměr slučovací

2. b) Zmije obecná
Zmije obecná je nejrozšířenější had na světě. Je to jediný jedovatý had žijící v České republice, je tu však kriticky ohroženým druhem. Zmiji poznáme podle tmavé klikaté čáry na hřbetě. Přes den se vyhřívá na sluníčku **a** (spojení vět) v noci pak loví. Živí se **jednak** (spojení větných členů) drobnými hlodavci, **jednak** (spojení větných členů) obojživelníky **i** (spojení větných členů) ještěrkami. Nepohrdne **ani** (spojení větných členů) malými ptáčky, **ani** (spojení větných členů) ptačími vejci. Požírá žížaly **a** (spojení větných členů) slimáky, výjimečně **těž** (spojení vět) uloví netopýra **nebo** (spojení větných členů) mladého zajíčka. Oblíbenými místy jsou lesostepi, prosluněné horské stráně, rašeliniště **a** (spojení větných členů) mokřady.
3. Dříve muži lovíli a ženy se staraly o domácnost. U potoka kvetly pomněnky a v lesích voněly konvalinky. Prohlédli jsme si jednak tamější památky, jednak jsme se naobědvali v místní restauraci. Nebavila mě hra na housle, těž mi nešlo malování. Jednak rád pěstoval zeleninu, jednak sázel ovocné stromky. V Plzni se vyrábějí tramvaje a Mladou Boleslav proslavily automobily. V sobotu budeme u babičky a v neděli pak navštívíme zámek Konopiště. O prázdninách chodila po horách, také se potápěla v moři.

Strana 89

B. Poměr odporovací

4. a) Hrad Karlštejn
Do roku 1421 pobývali na Karlštejně čeští králové, **zato** později hrad přestal vzkvétat. Nějakou dobu tu byly uloženy říšské korunovační klenoty, Zikmund je **však** nechal odvézt. Obával se o jejich bezpečí, tyto obavy **ale** nebyly namístě. Husité oblehli vršky kolem Karlštejna, **nicméně** na jeho nádvoří se nedostali. Vrhali sem kameny, sudy s hořící smůlou i s fekáliemi, **avšak** úspěch neslavili. České korunovační klenoty zde zůstaly déle než říšské, **ale** i ty byly během českého stavovského povstání převezeny do Prahy.
5. **Půjdeš dnes večer do divadla?** – Rád bych šel do kina, ale musím pomáhat tátovi. **Pomůžeš mi s přípravou té oslavy?** – Pomohl bych ti, musím však jít do práce. **Zkontroluješ mi domácí úkol z matematiky?** – Rád bych ti zkontroloval úkol z matematiky, jenže teď nemám čas.

Objednáš tu dovolenou v Řecku? – Objednal bych ji, ale nefunguje mi počítač. **Navštívíš babičku v nemocnici?** – Klidně bych navštívil babičku, jenže musím odjet.

6. Celé odpoledne pršelo a bylo docela chladno. (pom. sluč.); Pršelo, a já jsem neměl deštník. (pom. odp.); Přišel Petr a s nikým se nebavil. (podle významu by mohly být oba poměry, v případě odporovacího je potřeba doplnit čárku); Přišel k nám a vysvětlil mi ty příklady. (pom. sluč.); Zastavil se Gabriel a přinesl mi dárek. (pom. sluč.); Rozloučil se a odešel. (pom. sluč.); Slíbil mi pomoc, a raději nepřišel. (pom. odp.); Zeptal se tatínka, a na odpověď nepočkal. (pom. odp.); Maminka pracuje ve škole a tatínek je řidičem. (pom. sluč)

Strana 90

C. Poměr stupňovací

7. a) Město na vodě

Benátky jsou **nejen** jedno z nejznámějších italských měst, **ale i** jedna z nejvýznamnějších památek Evropy (spojení větných členů). Leží na ostrovech v mělké laguně, kde se ve dnech zvaných „vysoká voda“ zvýší hladina moře až o 90 centimetrů. Ulice vyplňuje stovka kanálů, na nichž panuje čilý dopravní ruch. Ve městě je přes 400 kamenných mostů a asi 15 000 domů na dubových kůlech zaražených do mořského dna. Asi 70 metrů široký Canal Grande spojuje přístav **nejen** s historickým náměstím Svatého Marka, **nýbrž i** s centrem města (spojení větných členů). Dopravu po kanálech zajišťují **nejen** motorové lodě, **ale i** gondoly (spojení větných členů).

b) Ulice Benátek vyplňuje voda (kanály), protože město leží na ostrovech v mělké laguně

D. Poměr vylučovací

Strana 91

8. „Jdi tam v pravé poledne, když budou strážní spát. V první stáji najdeš dvanáct vraných koní se zlatými uzdami, ve druhé dvanáct bílých koní s černými uzdami a ve třetí stáji stojí sám kůň Zlatohřívák u svého žlabu. Podle něho na stěně uhlídáš dvě uzdy, zlatou a koženou. Tu zlatou nech viset a dej mu jen koženou, **nebo** se ti špatně povede.“

Autor: Karel Jaromír Erben

9. Jedná se o větu jednoduchou, nebo jde o souvětí? Je ti dobře, nebo potřebuješ jít k lékaři? Rád chodím do lesa nebo trávím volno u vody. Vysvětlíš to Evě raději sám, nebo to mám udělat já? Přijde k nám zítra tatínek, nebo se zastaví maminka? Kontaktujte nás písemně nebo zavolejte. Chápeš řešení rovnic, nebo ti ho mám vysvětlit ještě jednou? Můžu se stavit ve středu, nebo přijdu ve čtvrtek. Jirka většinou vyrušoval nebo nedával pozor.

Čárky jsou doplněny tam, kde jde o vylučovací poměr – platí jen jedna z variant, ne obě zároveň.

E. Poměr příčinný (důvodový)

10. Karlštejn v pověstech

Rok 1348 se zapsal významně do dějin českých zemí, neboť toho roku Karel IV. založil univerzitu (příčinný poměr), Nové Město pražské a nechal vystavět hrad Karlštejn (slučovací poměr). Jeho nejnižším bodem je studna ve Studniční věži. Kutnohorští havíři provrtali skálu téměř 80 metrů hluboko. **Jámu spojili s nedalekým potokem, neboť při výkopech nikde nenarazili na vodu (poměr příčinný).** **O všem věděli jen král a purkrabí, tato skutečnost by totiž nepříteli zjednodušila obléhání hradu (poměr příčinný).**

Dobyvatelům by stačilo, aby odklonili koryto potoka nebo vodu otrávil. **Dělníci pracující na stavbě kanálu byli prý popraveni, neboť se panovník bál možného prozrazení tohoto tajemství (poměr příčinný).**

Strana 92

11. a) **Proč byl popraven Ludvík XVI.?** – Ludvík XVI byl popraven, neboť přivedl zemi k bankrotu. **Proč se střídá den a noc?** – Den a noc se střídá, neboť se Země otáčí kolem své osy. **Proč vznikly v Karlových Varech lázně?** – V Karlových Varech vznikly lázně, neboť se v jejich okolí nacházely léčivé prameny. **Proč Napoleon neuspěl v Rusku?** – Napoleon neuspěl v Rusku, neboť ho překvapila krutá zima. **Proč jsou velryby savci?** Velryby jsou savci, neboť rodí živá mláďata. **Proč jsou rostliny zelené?** – Rostliny jsou zelené, neboť obsahují chlorofyl.
- b) Ludvík XVI. byl popraven, protože přivedl zemi k bankrotu. Den a noc se střídá, protože se Země otáčí kolem své osy. V Karlových Varech vznikly lázně, protože se v jejich okolí nacházely léčivé prameny. Napoleon neuspěl v Rusku, protože ho překvapila krutá zima. Velryby jsou savci, protože rodí živá mláďata. Rostliny jsou zelené, protože obsahují chlorofyl.

F. Poměr důsledkový

12. a) **V 70. letech 19. století bylo na území siouxske rezervace objeveno zlato, Spojené státy americké tudíž chtěly přimět indiány k jeho prodeji. Američané nebyli v tomto jednání úspěšní, a tak se rozhodli prosadit své požadavky silou.** Indiáni mimo rezervaci se museli hlásit u svých rezervačních správ. Příkaz ale neuposlechli, neboť stěhování táborů v zimě bylo velmi obtížné. Vojáci dostali rozkaz, aby přivedli indiány do rezervace násilím. **To rozzlobilo další indiány, a tak se začali sdružovat kolem náčelníka Sedícího býka.** Indiáni pak zvítězili v bitvě u Little Bighornu. Před bitvou měl Sedící býk vidění velkého vítězství. Indiány ale varoval, aby zabítým vojákům nic nebrali a nezohavovali jejich těla. **Indiáni ho neposlechli, a proto prý byli nakonec poraženi.**
- b) tudíž, a tak, a proto
- c) Indiáni příkaz neuposlechli, neboť stěhování táborů v zimě bylo velmi obtížné. – Stěhování táborů v zimě bylo velmi náročné, a tak indiáni příkaz neuposlechli. (poměr důsledkový)
- d) V 70. letech 19. století chtěly Spojené státy americké přimět indiány k prodeji jejich území, neboť na něm bylo nalezeno zlato. Američané se rozhodli prosadit své požadavky silou, neboť nebyli v jednání úspěšní. Další indiáni se začali sdružovat kolem náčelníka Sedícího býka, neboť byli rozzlobeni. Indiáni byli nakonec poraženi, neboť příkaz neuposlechli.
- e) bylo objeveno – přísudek slovesný; chtěly přimět – přísudek slovesný složený, nebyli úspěšní – přísudek jmenný se sponou, rozhodli se – přísudek slovesný
- f) 70. – řadová, určitá, 19. – řadová, určitá
- g) Američtí osadníci indiánům vzali území, protože se na něm vyskytovalo zlato, indiáni se museli stáhnout do rezervací, nakonec jim bylo území vzato úplně, je to odsouzeníhodné, protože osadníci použili sílu a vzali si ke svému prospěchu území, které jim nepatřilo

Strana 93

13. Celý den pršelo, a tak jsme zůstali doma (poměr důsledkový). Richard maloval a jeho bratr hrál házenou (poměr slučovací). Odpověď znal, a neporadil ji nikomu (poměr odporovací). Nenosal

úkoly, a dokonce vyrušoval (poměr stupňovací). Vše jí znovu vysvětlil, a navíc jí pomohl i s úkolem (poměr stupňovací). Přišla, a nezaplátila vstupné (poměr odporovací). Každému ráda pomohla, a proto ji měli všichni rádi (poměr důsledkový). Vyhrál Petr, a přece nebyl spokojený (poměr odporovací). Začalo ho bolet v krku, a tak zůstal raději doma (poměr důsledkový). Bolela ho hlava, a dokonce měl i teplotu (poměr stupňovací). Měl ji navštívit, a nepřišel (poměr odporovací). Byla smutná, a proto jsem jí chtěl zlepšit náladu (poměr důsledkový). Přišel pozdě, a dokonce se neomluvil (poměr stupňovací).

14. a), b) V Brně na Petrově zazvonili poledne v jedenáct, a proto Švédové ukončili obléhání. – Švédové ukončili obléhání, neboť v Brně na Petrově zazvonili poledne v jedenáct.; Marie Terezie zavedla povinnou školní docházku, a tudíž zvýšila vzdělanost v habsburské monarchii. – Marie Terezie zvýšila vzdělanost v habsburské monarchii, neboť zavedla povinnou školní docházku.; Josef II. zrušil nevolnictví, a tak se lidé mohli volně stěhovat do měst. – Lidé se mohli volně stěhovat do měst, neboť Josef II. zrušil nevolnictví.; Český král Karel IV. podporoval vzdělání, a tak založil v Praze univerzitu. – Český král Karel IV. založil v Praze univerzitu, neboť podporoval vzdělání.; Lidé v Paříži zaútočili na Bastilu, a proto začala Velká francouzská revoluce. – Začala Velká francouzská revoluce, neboť lidé v Paříži zaútočili na Bastilu.; Napoleon byl poražen u Waterloo, a proto byl poslán do vyhnanství na ostrov Svatá Helena. Napoleon byl poslán do vyhnanství na ostrov Svatá Helena, neboť byl poražen u Waterloo.; Petr Veliký chtěl modernizovat Rusko, a proto cestoval po západní Evropě. Petr Veliký cestoval po západní Evropě, neboť chtěl modernizovat Rusko.; Jan Amos Komenský byl protestant, a proto musel opustit vlast. – Jan Amos Komenský musel opustit vlast, neboť byl protestant.
15. Neučil se, a tudíž zkoušku neudělal (poměr důsledkový). Přečtu si o tom, anebo se zeptám učitele (poměr vylučovací). Přijela, měla totiž zájem dozvědět se něco víc (poměr příčinný). Chtěl mi udělat radost, a proto mi koupil růže (poměr důsledkový). K narozeninám jí buď koupím růže, nebo ji pozvu do divadla (poměr vylučovací). Přečetla si ten článek, ale referát nenapsala (poměr odporovací). Nepůjdu ani do kina, ani se nezúčastním té besedy (poměr slučovací). Nejenže pršelo, ale dokonce padaly kroupy (poměr stupňovací). Šla tančovat, neboť se chtěla rozptýlit (poměr příčinný). Výborně tancovala, a rodiče ji nepochválili (poměr odporovací). Učil se, a tak dostal jedničku (poměr důsledkový). Nejenže zvítězil, ale také překonal světový rekord (poměr stupňovací). Hned hrála tenis, hned se věnovala cyklistice (poměr slučovací). Vyhrála, a přitom jí nikdo neblahopřál (poměr odporovací).

Strana 94

16. Co možná nevíte o zemětřesení
Každý rok proběhne na světě asi půl milionu zemětřesení, avšak jen 100 000 z nich způsobí škody (poměr odporovací). Přibližně 90 % zemětřesení se vyskytuje v oblasti zvané ohnivý kruh, neboť v tomto regionu dochází k častým erupcím sopek (poměr příčinný). V průměru dojde k osmnácti velkým zemětřesením ročně a jednou do roka se objeví supervelké (poměr slučovací). Nejsilnější zemětřesení bylo zaznamenáno roku 1960 a mělo sílu 9,5 stupně Richterovy stupnice (poměr slučovací). V roce 2015 zasáhlo zemětřesení Nepál, a proto se Mount Everest zmenšil o jeden palec (poměr důsledkový). Japonsko trápí v průměru 1 500 zemětřesení ročně a Jižní Kalifornie zažije asi 10 000 otřesů ročně, většinu z nich však lidé nepocítí (poměr odporovací). Za nejhorší co do počtu obětí považujeme čínské zemětřesení z roku 1556, zemřelo při něm totiž 830 000 lidí (poměr příčinný).

17. Katka chodí do Sokola, neboť ji to baví (poměr příčinný). Zůstala jsem doma a četla jsem si knížku (poměr slučovací). Půjdeme do divadla, a dokonce se pak stavíme v restauraci (poměr stupňovací). Venku pršelo, a proto jsem zůstala doma (poměr důsledkový). Petr přišel pozdě, práci však rychle dodělal (poměr odporovací). Eva se buď usmívala, nebo bylo lepší se jí vyhnout (poměr vylučovací).
18. Jirka stavěl hrad a Eva postavila domeček (**poměr slučovací**). Nenapsal, ba dokonce ani nevolal (**poměr stupňovací**). Nepřišel Petr ani David se nedostavil (**poměr slučovací**). Běž už, nebo tě budou hledat (**poměr vylučovací**). Nejenže nepřišel, ale ani se neomluvil (**poměr odporovací**). Prší, a tak si vezměte deštník (**poměr důsledkový**). Můžeš bruslit na rybníku, vždyť silně mrzne (**poměr příčinný**). Nepřišla, neměla totiž čas (**poměr příčinný**). Buď zaplať předem, nebo využij dobírku (**poměr vylučovací**). Ztratil sešit, a proto ho přepsal (**poměr důsledkový**). Koupila si šaty, ale byly jí malé (**poměr odporovací**). Utíkal jsem, ale vlak mi ujel (**poměr odporovací**).

Strana 95

19. a) Petr se koukal na fotbal a Hanka si četla knížku. Buď si půjdu zahrát fotbal, nebo půjdu plavat na bazén. Měl moc práce, ale bolel ho zub. Zůstal doma, neboť byl nemocný. Chytil rybu, a dokonce ulovil i botu. Špatně došlápnul, a tak chodil o berlích.
- b) Petr se koukal na fotbal, ale Hanku to nebavilo (poměr odporovací). Půjdu si zahrát fotbal a pak si zajdu na bazén (poměr slučovací). Bolel ho zub, a tak zůstal doma (poměr důsledkový). Byl nemocný, neboť běhal v dešti venku (poměr příčinný). Chtěl chytit rybu, ale ulovil jen botu (poměr odporovací). Nejenže chodil o berlích, ale bolelo ho i břicho (poměr stupňovací).
20. Nejenže se ztratil, ale ještě se zranil. – Obsah 2. věty stupňuje obsah 1. věty.
Běžel nejrychleji, a tak vyhrál. – Druhá věta vyjadřuje důsledek toho, co uvádí první věta.
Přijď dnes, nebo nechod' vůbec. – Obsahy vět nemohou platit současně.
Nepřijdu, jsem totiž nachlazený. – Druhá věta vyjadřuje příčinu toho, co uvádí první věta.
Snažil se, ale měl špatné výsledky. – Obsah 2. věty popírá obsah 1. věty.

Strana 96

21. Chodil na brigádu, neboť si chtěl koupit nový mobil (poměr příčinný). Pršelo, ale dokonce foukal silný vítr (poměr stupňovací). Učil se sedm let anglicky, a proto se docela dobře dorozuměl (poměr důsledkový). Měl rád zeměpis, dějepis ho však nebavil (poměr odporovací). Nejprve mě pozval do kina a pak mi dal malý dárek (poměr slučovací). Florencie se nachází ve Francii, nebo ji najdeme v Itálii? (poměr vylučovací)
22. a) Petr je lékař a Eva učí děti. – CH; Hrál na housle, ale moc to neuměl. – Y; Buď odejde on, nebo odejdu já. – T; Odmlouval, a dokonce byl drzý – R; Nechápal jsem to, a tak jsem se zeptal. – O; Vyhrál, neboť usilovně trénoval. – U; Buď úkol splníš, nebo to vzdáš. – O; Přišel, ale dlouho se nezdržel. – T ; Pomohl mi, neboť byl hodný. – Á; Záchranná služba nejen jezdí, ale i radí po telefonu. – Z; Hned zpívala, hned zase tančila. – K; Báł se, a proto zůstal doma. – U;
*Tajenka: „Chceš-li dostat chytrou odpověď, musíš položit **chytrou otázku**.“*
- b) Pokud chci obdržet inteligentní a chytrou odpověď s argumentací, nemohu položit hloupou a jednoduchou otázku.
23. a) Prusko porazilo Francii u Sedanu, neboť mělo nejlepší pozemní armádu (poměr příčinný).

- b) Marie Terezie zavedla příjmení, neboť provedla sčítání lidu v habsburské říši (poměr příčinný).
- c) Jan Neruda byl nejen novinář, ale dokonce se proslavil také jako básník (poměr stupňovací).
- d) James Watt vynalezl parní stroj, a tak začaly vznikat parní stroje (poměr důsledkový).
- e) Napoleon zvítězil u Slavkova, ale u Waterloo byl už poražen (poměr odporovací).

Strana 97

24. a) Zavolej mi anebo napiš.
 b) Pospěš si, nebo nám to ujede.
 c) Byl špinavý, a ruce si neumyl.
 d) Přišel pozdě, a všem se proto omluvil.
25. Dědeček byl chytrý, a proto jsem se řídil jeho radami (poměr důsledkový). Honzík uměl hrát na klavír, ale vynikal i ve sportu (poměr stupňovací). Jirka při testu opisoval, nechtěl to ale přiznat (poměr odporovací). S Jirkou se moc nebavím, několikrát mně totiž neřekl pravdu (poměr příčinný). Buď budeš mluvit pravdu, nebo nebudeme kamarádi (poměr vylučovací). Nevynikal ani ve škole, ani nebyl manuálně zručný (poměr slučovací).
26. a) První řízek v Českých zemích
 Podle legendy byl **m**aršál Radecký milovníkem nejen dobrého jídla, ale i *pití*. V Benátkách si prý pochutnal na *řízku z* telecího masa obaleném ve strouhance a parmazánu a o tomto znamenitém pokrmu napsal *císaři* Františku Josefovi I., s nímž se přátelil (poměr slučovací). Kuchař neměl parmazán, a proto ho nahradil moukou a sýrem (poměr důsledkový). Za slavným vídeňským řízkem tedy nestojí žádný **Rakušan**, ale **český šlechtic Radecký**.
- b) jídlo, ale i pití – poměr stupňovací; strouhance a parmazánu – poměr slučovací; moukou a sýrem – poměr slučovací; Rakušan, ale šlechtic – poměr odporovací
- c) přísudek jmenný se sponou – byl milovníkem; pomnožné podstatné jméno – Benátky
- d) **pití** – 2. pád, jednotné číslo, střední rod, vzor stavení; **řízku** – 6. pád, jednotné číslo, mužský neživotný rod, vzor hrad, **císaři** – 3. pád, jednotné číslo, mužský životný rod, vzor muž
- e) Podle legendy (PUZ) byl (Př) maršál (Po) Radecký (Pkn) milovníkem (Př) nejen dobrého (Pks) jídla (Pkn), ale i pití (Pkn).

Strana 98

28. a) B; D; E; A; C; skryt, dospělý, zlíbí, omluvy, přemýšlíte-li, musí, odbývá, obyčejně, uznali, neuměla, běhat, odbývalo, shromáždění
- b) Akela, který byl vůdcem smečky pro svou chytrost a sílu, ležel po celé délce na svém skalisku a kolem něho sedělo víc než čtyřicet vlků všech velikostí (poměr slučovací).
- c) chytrost a sílu – PU příčiny
- d) **kolem** – předložka, **je** – zájmeno; Šel kolem (příslovce). Karel je výborný student (sloveso).
- e) každý dospělý
- f) B) Zákon džungle prohlašuje velice určitě, že se může každý dospělý vlk (VV předmětná), ožení-li se (VV přís. podmínková), odtrhnout od smečky, ke které náleží (VV přívlastková).
- C) Po této přehlídce mohou mláďata běhat volně, kde se jim zlíbí. (VV přís. místní); A dokud nezakousnou srnce, není omluvy pro dospělého vlka ze smečky, kdyby ně které z nich napadl.

(VV podmínková); Trest smrti stihne útočníka, kdekoli by byl přistižen. (VV přís. místní); Přemýšlíte-li o tom chvíli (VV podmínková), uznáte, že je to tak správné. (VV předmětná)

D) Jakmile jeho mláďata dorostou tak (VV přís. časová), že se mohou postavit na nohy (VV způsobová), musí je přivést do společné rady, která se odbývá obvykle jednou za měsíc při úplňku (VV přívlastková), aby je ostatní vlci uznali za své (VV účelová).

E) Otec Vlk čekal, dokud jeho mláďata neuměla trochu běhat (VV časová), a pak je i s Mauglím a matkou Vlčicí přivedl jedné noci na Poradní skálu, kde se odbývalo shromáždění (VV přívlastková).

g) **by byl přistižen** – 3. osoba, jednotné číslo, podmiňovací způsob minulý, trpný rod, dokonavý vid; **přísudek jmenný se sponou** – je správné

h) mohou postavit; musí přivést

i) A pak (PUČ) je (Pt) i s Mauglím (Pt) a matkou (Pt) Vlčicí (Pkn) přivedl (Př) jedné (Pks) noci (PUČ) na Poradní (Pks) skálu (PUM).

29. c) Přišla a řekla, že nemá čas.

Strana 99

OPAKOVÁNÍ – SOUVĚTÍ SOUŘADNÉ

- Naplánoval si dovolenou, byl totiž hodně vyčerpán. – příčinný
 - Byl hodně vyčerpán, a proto si naplánoval dovolenou. – důsledkový
 - Přijela, neboť se nestihla omluvit. – příčinný
 - Nejenže nepřijela, ale ani se ne omluvila. – stupňovací
 - Nemohl přijet, a tak se omluvil. – důsledkový
 - Nepřijel, omluvil se však předem. – odporovací
 - Omluvil se, nemohl totiž přijet. – příčinný
 - Přijede, nebo se písemně omluví. – vylučovací
 - Buď pojedeme lanovkou, nebo půjdeme pěšky. – vylučovací
 - Ryl zahradu s chutí, ba dokonce si při práci prozpěvoval. – stupňovací
-
- Pršelo, a tak jsem zůstala doma. – D) důsledkový
 - Já závodně plavu a bratr dělá atletiku. – A) slučovací
 - Vyhrál tento zápas, a dokonce získal pohár. – C) stupňovací
 - Přišel pozdě, a neomluvil se. – B) odporovací
- B, b) C, c) A, d) E, e) D
- a)

Strana 100

9. ZNÁZORNĚNÍ STAVBY SOUVĚTÍ – ROZŠIŘUJÍCÍ UČIVO

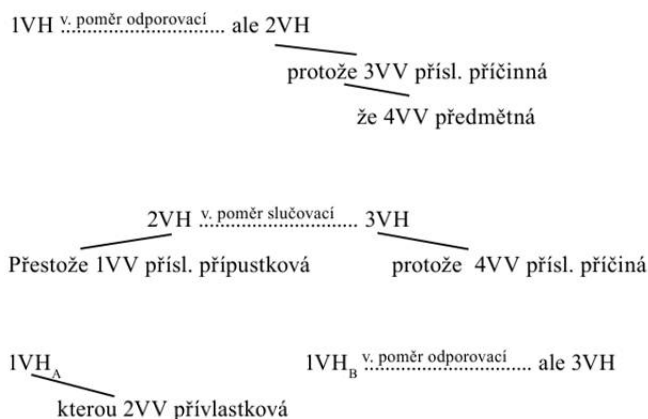
1.

2VH

Protože 1VV přís. příčiná abychom 3VV přís. účelová

1VH v. poměr odporovací ale 2VH

protože 3VV přís. příčiná

Uč. str. 101–103, VI. OPAKOVÁNÍ – GRAMATICKÁ ČÁST

Strana 101

1. A. a) dveře, d) sáňky
 B. a) zvěř, c) zvířectvo
 C. a) voda, b) železo, c) sůl
2. b)
3. datum – data; drama – dramatu; akvárium – akvária; Tolstoj – Tolstého; Zeus – Dia; Aristoteles – Aristotela
4. správně d); opravené chyby: a) prudší povaha; b) běloučcí motýli; c) jemnější látky
5. c)
6. A. a) někdo, b) cokoli, c) všichni, d) málokdo
 B. a) nic
 C. c) mým, d) vašich
 D. b) tebe, c) něho
7. 1. řádek – d) Hry, po nichž touží
 2. řádek – d) Z týchž látek
8. a) 1 chyba – vrtěl sebou
 b) 1 chyba – vy mi dejte pokoj
 c) 0 chyb
 d) 2 chyby – mí rodiče s námi; trhla sebou

Strana 102

9. d)
10. b)
11. a) 2 slovesa v trpném rodě – Tvrze se stavěly na venkově. Ten most už je opraven.
 b) 1 sloveso v trpném rodě – Hraje se i v neděli.
 c) 3 slovesa v trpném rodě – Oběd už je uvařen. Ta budova byla nedávno opravena. Vše bylo uklizeno.
12. správně – c); oprava chyb: a) přijeli bychom, b) přijeli bychom, d) jez zdravě
13. zalít – vid dokonavý, vidová dvojice – zalévat

přepsat – vid dokonavý, vidová dvojice – přepisuje
ujíždět – vid nedokonavý, vidová dvojice – ujet
rozkrajovat – vid nedokonavý, vidová dvojice – rozkrájet

14. c)
15. b)
16. a)
17. c)
18. a) PUPo
b) PUÚ
c) PUPř
d) PUP

Strana 103

19. a) V létě roste zájem o **chlazené alkoholické** i nealkoholické nápoje (poměr slučovací).
b) **První lednový** týden pojedeme do Orlických, ale i Lužických hor (poměr stupňovací).
c) Od šesti let hraje **můj starší** bratr lední, ne však pozemní hokej (poměr odporovací).
20. a), c)
21. a)
22. Karel IV., král český a císař římský, založil Karlovu univerzitu, nejstarší univerzitu ve střední Evropě.
23. Princ přišel k jeskyni, aby zabil draka (VV přísl. účelová).; Princ přišel k jeskyni, kde bydlel drak (VV přívlastková).; Kdyby se objevil drak (VV přísl. podmínková), pomohl by princ.;; Když zabil draka (VV přísl. časová), požádal o ruku princeznu.;; Chtěla bych vědět, který princ získal princeznu (VV předmětná).; Přišel k jeskyni, protože bylo po třeba zabít draka (VV přísl. příčinná).; Přestože měl z draka strach (VV přísl. přípustková), princezně pomohl.;; Bojoval s drakem tak, jak se na prince sluší (VV přísl. způsobová).; Vyprávěl nám o tom, jak princ zabil draka (VV předmětná).; Líbilo se mi, jak princ přemohl draka (VV podmětná).
24. a) D.
b) A.
c) B.
d) F.
e) E.
f) C.

Uč. str. 104–122, VII. STYLISTIKA

Strana 104

1. OPAKOVÁNÍ UČIVA 7. ROČNÍKU

1. a) C; A; B; E; D
b) greenhorn – nezkušený, naivní člověk; zelenáč

Strana 105

c) Příběh se odehrává hlavně v **Americě**, konkrétně v prostředí **Divokého západu** a ve městě **Saint Louis**. Pravděpodobně jde o 19. století, vypravěč mladý muž, který opustil domov, protože toužil po lepším výdělku a dobrodružství. Je nezkušený, ale zpočátku si myslí, že je moudrý a zkušený. Sám sebe později označuje jako greenhorna, tedy zelenáče.

d) Divoký západ označuje oblast západní části Severní Ameriky v době osidlování, především v 19. století. Je spojován s kovboji, indiány, dobrodružstvím, nebezpečím, zbraněmi, lovem, cestováním a bojem o přežití. Z textu poznáme, že člověka tam může potkat například s nebezpečím indiánů, používáním pušky a nože, bytem v táboře.

2. a) **Jméno a příjmení:** Vojtěch Dyk

Datum narození: 23. 7. 1985

Místo narození: Praha

Povolání: herec, hudebník

Vzdělání: základní jazyková škola v pražských Holešovicích; lidová škola umění; Gymnázium Arabská v Praze, maturita v roce 2004; Konzervatoř Jaroslava Ježka, obor: Hudebně dramatické umění, zaměření: Muzikál; DAMU, obor: Herectví činoherního divadla, dokončil v únoru 2008

Hudební vzdělání a zkušenosti: od sedmi let zpíval ve sboru Pueri gaudentes, studoval hru na housle, později studoval také hru na klavír

Pracovní / umělecké zkušenosti: během studia hostoval na několika pražských scénách, působil na scéně Národního divadla, po skončení DAMU v roce 2008 nastoupil do Národního divadla, v roce 2008 získal hlavní roli v pohádce Radúz a Mahulena

působil také v těchto divadlech: Divadlo v Dlouhé, divadlo Ta Fantastika, A studio Rubín, La Fabrika

b) např. adresu bydliště, telefonní číslo, email, přesnější časové údaje o studiu a pracovních zkušenostech, jazykové znalosti, schopnosti a dovednosti, úspěchy a ocenění, případně zájmy, datum a místo sepsání životopisu

c) Cena Thálie je ocenění udělované Hereckou asociací od roku 1993 nejlepším divadelním hercům.

3. a) spojuje věci, které spolu nesouvisí, jen autora sdělení napadají ve stejnou dobu

Strana 106

2. CHARAKTERISTIKA

1. b) lakomá

d) **přímá charakteristika** – nejlakomější držgrešle; **nepřímá charakteristika** – schraňovala slupky od buřtů a šila z nich záclony; do zrcadla se nepodívala, aby se neopotřebovalo; místo jízdenky si chtěla nechat vrtat koleno

Strana 107

e) držgrešle – lakomý člověk, dát si pro groš koleno vrtat – je strašně lakomý

f) farář je laskavý a soucitný člověk, Barka je lakomá držgrešle bez soucitu

2. b) nepřímá charakteristika

- c) 1. verš – nenasytý, 2. verš – všetečný, 3. verš – hrabivý, 4. verš – hloupý
 d) zbabělec – kdo pořád mluví a nic nevysloví; lakomec – kdo za dvě zlatky vyměnil by duši; škodolibec – kdo se ti směje, když jsi srdce ztratil
 f) druhý verš: 11 slabik, čtvrtý verš: 11 slabik

Strana 109

3. LIČENÍ

1. b) Leden pokynul Březnu, ten kývl, Leden ustoupil, Červen se ujal vlády, Leden pokynul Září
 c) Protože se jedná o jména starců, kteří měsíce představují.

Strana 110

2. b) možnost d) neobsahuje subjektivní prvky, protože informaci lze objektivně ověřit
 d) **citově zabarvená slova:** snížek, tichounce, chrupou, kožíšky, babizno, jablůňky, ptáčci; **metafory:** bohatá dáma, sype diamanty, perlové náhrdelníky, stará babizno, bílé peřiny, mrazivé květiny, rampouchové zvonkohry, krajkářky zimy; **básnické přívlastky:** teplé kožíšky, bohatá dáma, teplé domovy, bílé peřiny, mrazivé květiny, rampouchové zvonkohry, krajkářky zimy; **personifikace:** zima sype, zima umí vytvořit náhrdelníky, jablůňky smutkem úpí, vánice spolykala, vánice se směje; **apostrofy:** zimo
 3. a) Nebeská paní pláče a pláče. – déšť; Zlaté kuřátko ještě nemá sílu. – předjaří; Že by vrány padaly vedrem, to se říct nedá. – zima; Na kapotě auta můžu smažit vajíčka. – teplo; Čertova babička se dneska zlobí. – bouřka; Pánubohu uteklo mlíko z plotny! – mlha; Je to ještě zubaté sluníčko. – zimní slunce

Strana 111

4. c) alky – druh ptáka; šosy – část pánského obleku
 d) ano – bílé noci, nízké světlo
 e) **personifikace** – lahve od kořalky volaj, čepice a šálky volaj, světlo tahá, světlo si našlo cestu, snaha se lepší na šosy

Strana 112

4. VÝKLAD

1. a) slunéčko sedmitečné, beruška, Coccinella septempunctata, brouk, krovky, černé tečky, larva, mšice, červci, užitečný druh, predátoři, ptáci, oranžová šťáva, jedovatost, ochrana před nebezpečím
 b) Ano, jde o **výklad**, protože text **odborně a věcně vysvětluje informace o sluněčku sedmitečném**, podává fakta
 c) odstavec by se mohl udělat před větou: „Slunéčko sedmitečné je rozšířeným druhem žijícím téměř všude, kde se vyskytují mšice a červci, jimiž se živí jak larvy, tak dospělci...“
 d) Coccinella septempunctata, septem, punctum, slunéčko sedmitečné, mandelinky bramborové, krovky, larva, potenciální predátor, kukla
 e) **Výpisky:** Slunéčko sedmitečné
 - Slunéčko sedmitečné se lidově nazývá **beruška**

- Odborný název je **Coccinella septempunctata**
- Patří mezi **nejznámější brouky**
- Je asi **1 cm dlouhé**
- Má červené krovky se **sedmi černými tečkami**
- Název vznikl z latinských slov **septem = sedm** a **punctum = tečka**
- Larva je šedočerná s černými a žlutooranžovými skvrnami
- Živí se **mšicemi a červci**
- Je považováno za **užitečný druh**
- Jedna larva může sežrat až **přes 600 mšic**
- V nebezpečí předstírá smrt
- Při manipulaci vylučuje **oranžovou šťávu**, která odpuzuje predátory
- Jedovaté jsou také **larvy a kukly**

f) neutrální slovo, protože jde o termín

Strana 113

2. zlé psisko (citově zabarvené), žlutý motýl (neutrální), kvalifikovaný inženýr (neutrální), rozkvetlé kočičky (neutrální), řetízkový kolotoč (neutrální), ošklivá babizna (citově zabarvené), tenisový míček (neutrální), zdravá ledvina (neutrální), modré oko (neutrální), malý zoubek (neutrální), zpívající kanárek (neutrální), kokosový ořech (neutrální), starý myslivec (neutrální), bolavé rameno (neutrální), dřevěné ramínko (neutrální), paví očko (neutrální), knižní záložka (neutrální), milovaný tatínek (citově zabarvené), porcelánový hrnek (neutrální), voňavý hřebíček (neutrální), zatlučený hřebík (neutrální), vlastní matka (neutrální), lezoucí stonožka (neutrální), volské oko (neutrální), mňoukající kočičky (citově zabarvené), rozpadlá barabizna (citově zabarvené), dvoupatrový dům (neutrální), černé pivo (neutrální), bílá káva (neutrální)

Strana 114

5. VÝTAH

1. b) A. **Téma:** Čokoláda, její původ a výroba.

Výtah:

- Čokoláda patří k nejoblíbenějším potravinám na světě.
- Slovo čokoláda pochází z aztéckého výrazu **xocolātl**, což znamená **hořké pití**.
- Vyrábí se z kakaových zrn.
- Kakaová zrna pocházejí z tropického stromu **Theobroma cacao**.
- Zrna jsou z kakaových tobolek neboli bobů.
- Existují tři typy kakaových zrn používaných k výrobě čokolády.

B. **Téma:** Počátky historie automobilů.

Výtah:

- Historie automobilů se začala významně rozvíjet koncem 18. století.
- První vozidla byla poháněna **parním strojem**.
- Mezi první konstruktéry patřili **James Watt** a **Nicolas Joseph Cugnot**.
- Cugnotův parní stroj v roce **1769** uvezl čtyři pasažéry.
- Dosáhl rychlosti až **9 km/h**.
- Parní stroje se postupně zlepšovaly, ale byly náročné a těžkopádné.
- Změna nastala ve druhé polovině 19. století se vznikem **spalovacích motorů**.

C. **Téma:** Způsob života netopýra ušatého.

Výtah:

- Netopýr ušatý je **savec přizpůsobený letu**.
- V zimě upadá do **zimního spánku**.
- Při zimování visí hlavou dolů.
- Zimuje v jeskyních, dutých stromech a na půdách.
- Loví převážně v lese, někdy i ve dne.
- Živí se mřami, nočními motýly, housenkami, škvory a pavouky.
- Pomáhá udržovat **rovnováhu v přírodě**.

Strana 115

2. a) A. Počátky českého divadla; B. Mahenovo divadlo; C. Vznik divadla; D. Divadlo a jeho formy
e) divadlo

Strana 116

3. c) Zachycuje nejčastěji používaná slova, včetně frekvence jejich používání
d) **magistrála** – hlavní dopravní tepna; **barikáda** – narychlo vybudovaná překážka, která má zabránit postupu nepřítele; **územněsprávní** – spravuje část území; **mikroorganismus** – organismus viditelný pouze pod mikroskopem; **koketovat** – nápadným, vyzývavým chováním nebo hovorem se snažit zalíbit, upoutat pozornost; **kompromitující** – poškozený, znevážený; **sarkastický** – jízlivý, výsměšný; **encyklopedický** – odborný; **uragán** – vítr delšího trvání s ničivými účinky
e) A. Ne, B. Ne, C. Ano, D. Ano

Strana 117

6. REFERÁT

1. a) **Osnova referátu:**

1. Úvod

- představení Josefa Božka
- český mechanik a konstruktér
- žil v letech 1782–1835
- proslavil se konstrukcí prvního parovozu v Českých zemích

2. Stať

- studium na gymnáziu v Těšíně
- odchod do Prahy roku 1804
- studium filozofie, později zájem o techniku
- práce mechanik na pražském polytechnickém ústavu
- pověst zručného mechanik a hodináře
- kyvadlové hodiny pro hvězdárnu v Klementinu
- sestavení prvního parního stroje dovezeného z Anglie roku 1810
- myšlenka sestavit parní vůz pro přepravu lidí a nákladů
- předvedení prvního parou poháněného vozu v Praze roku 1815
- předvádění parovozu a parníku roku 1817

- krádež pokladny se vstupným
- zničení parovozy a konec Božkových pokusů s parními vozy

3. Závěr

- Josef Božek se svého snu o parní dopravě nedočkal
- zemřel roku 1835 na zápal plic
- byl významnou osobností české techniky
- jeho práce ukazuje odvahu, vynalézavost a technické nadání
- i přes neúspěch měl velký význam pro počátky parní dopravy u nás

Klíčová slova: Josef Božek, český mechanik, konstruktér, parovůz, parní stroj, první parovůz v Českých zemích, Těšín, Praha, polytechnický ústav, hodinář, Klementinum, kyvadlové hodiny, rok 1810, rok 1815, parník, parní doprava, zápal plic

7. ÚVAHA

Strana 120

- b) Text se zamýšlí nad tím, zda sláva, úspěch a popularita opravdu přinášejí štěstí. Ukazuje jejich výhody, ale hlavně nevýhody, například ztrátu soukromí, tlak veřejnosti a psychické problémy slavných lidí.
 - c) A. Ne; B. Ano; C. Ne
 - d) Ale je sláva tou nejlepší cestou ke štěstí?; Ale proč?; Politujeme tak i starou babičku z naší ulice, která se sádrou jede městskou hromadnou dopravou k lékáři a domů táhne tašku s nákupem?; A taky proč ne?
 - e) Věta vypovídá o tom, že umělci jsou citliví a křehcí lidé, kteří často žijí ve světě fantazie a emocí, proto pro ně může být sláva psychicky náročná.
 - f) Věta znamená, že je lepší mít vysoké cíle a snažit se o něco velkého, i když se to nepodaří, než mít malé nebo špatné cíle a těch dosáhnout. Člověk by se neměl bát snít a usilovat o úspěch.
 - g) Autor chtěl čtenáře přimět k zamyšlení nad tím, zda sláva opravdu vede ke štěstí. Ukazuje, že popularita má nejen výhody, ale také mnoho nevýhod. Podle autora sláva často více bere, než dává, i když touha po úspěchu a velkých snech je přirozená.

Strana 121

- a) Ano, text je úvaha. Autor se zamýšlí nad tím, proč lidé dnes méně čtou knihy a co čtení člověku přináší. Klade si otázky, vyjadřuje vlastní názor a hledá možné příčiny problému. Text nevypráví příběh ani jen nepodává fakta, ale vede čtenáře k zamyšlení.
 - b) Text se zabývá tím, že lidé dnes čtou méně než dříve. Autor uvádí, že knihy často nahrazují internet, mobilní telefony a filmy. Mladí lidé často nečtou ani povinnou četbu, protože nemají čas nebo chuť. Podobně i dospělí dávají přednost jiným činnostem.; **možný nadpis:** Proč dnes čteme méně?
 - c) Autor použil přímou řeč, aby text působil živěji a přesvědčivěji. Ukazuje konkrétní názor člověka, který říká, že by rád četl, ale má jiné možnosti a činnosti. Přímá řeč pomáhá lépe vystihnout problém, o kterém autor uvažuje.
- a), b) A. Bez peněz do hospody nelez. – Když na to nemáš peníze, tak to nedělej. B. Boží mlýny melou pomalu, ale jistě. – Odplata za špatné činy určitě přijde, byť i později. C. Co můžeš udělat

dnes, neodkládej na zítřek. – Nic se nemá odkládat. D. Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš. – Vědomosti získané v mladém věku se v pozdějším životě hodí. E. Hloupý, kdo dává, hloupější, kdo nebere. – Když mi někdo něco nabízí, byl bych hloupý, kdybych si to nevzal. F. Kdo chce psa bít, hůl si vždy najde. – Kdo chce někoho kritizovat, pronásledovat, důvod si vždy najde. G. Když se kácí les, létají třísky. – K velkým činům je třeba něco obětovat.

Strana 122

5. b) **Hlavní myšlenka:** Text se zamýšlí nad tím, že děti jsou dnes často vystaveny agresivitě v pohádkách, hrách, filmech i hračkách. Autor upozorňuje, že bojové hry existovaly i dříve, ale dnes působí mnohem reálněji. Dospělí by proto měli dětem vysvětlovat rozdíl mezi fikcí a skutečností a ukazovat jim hranici mezi zdravou průbojností a nepřipustnou agresí.

Uč. str. 123–148, VIII. KOMUNIKACE

Strana 124

2. SLOVNÍ KOMUNIKACE

A. Dialog v próze

2. b) Dialog vedou lékař a pacient, kterým je starý havlovický vodník.
- c) **Rozumím** → chápu, jasně, rozuměl jsem
Slyšel, to jsem slyšel → ano, slyšel jsem o tom / vím o tom
Tak vidíte → jak vidíte / vidíte tedy / právě proto
Abyste věděl → pro vaši informaci / jen abyste věděl / musím vám říct
Jo, to jsou léta! → ano, to je dlouhá doba / to už je hodně let
- d) **Pacient**, tedy vodník, přichází do ordinace, protože má zdravotní potíže. Kašle, kýchá, bolí ho záda i klouby a chce od lékaře nějaký lék nebo radu.
Lékař vstupuje do rozhovoru jako odborník. Chce pacienta vyšetřit, určit nemoc a poradit mu, jak se má léčit. Zjistí, že vodník má revma, a doporučí mu mazání, teplo a sucho. Jejich očekávání jsou splněna jen částečně. Vodník dostane radu i lék, ale problém je v tom, že jako vodník žije ve vodě, kde nemůže být v suchu a teple. Nakonec lékař najde vhodné řešení: doporučí mu horké prameny, které se pro starého vodníka s revmatem hodí.

Strana 125

3. c) Jedná se o neformální dialog. Mluví spolu kamarádi, používají hovorová a nespisovná slova, zkrácené tvary a běžnou mluvu.
- d) např.: dopad, hašlema, ušlo to, udat, dvacku, žes, dopad líp, tejden, seš, abysme...
Autor tím chce, aby dialog působil přirozeně, živě a věrohodně, jako skutečný rozhovor kluků.
- e) Podle dialogu jsou hašle pravděpodobně nějaké bonbony nebo pastilky, které kluci prodávají v pytlících.
- f) Vypravěčem je Bořík, účastníky hovoru jsou Bořík a Čenda

Strana 126

B. Neformální dialog

- b) Tom chce Kubu pozvat na hokejový zápas Komety a domluvit se s ním na podrobnostech. Kuba s návrhem souhlasí a společně se domlouvají, kdy a kde se sejdou a jak koupí lístky.
 - c) Ahoj, hele, zejtra, mega, čau, skvělej, sejdem, kolem pátý, mač, risknem, booknem, OK, dík, dres, čus
 - d) mluví spolu kamarádi, používají hovorová a nespisovná slova, tykají si, rozhovor je krátký a přirozený, objevují se zkratky a anglické výrazy, řeší běžnou každodenní situaci

Strana 127

- b) Eda chce Adama pozvat do „fitka“ a domluvit se s ním, kdy a kam půjdou cvičit. Lenka chce Janu pozvat na jógu a zároveň ji povzbudit, aby se nebála vyzkoušet něco nového.
 - c) Dialog I: Čau, fitka, trenál, kolem čtvrtý, pudem, fitko, nový stroje, narváno, bráchu, OK, přijde, čus
Dialog II: Ahoj Leni, jde to, rozlámaná, fitku, nový lekce, neva, žádný šílenosti, neschvátím, kolem pátý, Pa Jani
V neformálním rozhovoru je vhodné tato slova ponechat, protože spolu mluví kamarádi. Díky hovorovým a nespisovným výrazům působí rozhovor přirozeně. Ve formálním rozhovoru by ale bylo lepší použít spisovné tvary.
 - e) „Neva, nemusíš se bát. Je to taková pomalá jóga, žádný šílenosti. Myslím, že je to přesně pro nás.“
Lenka Janu uklidňuje, že jóga nebude náročná, a snaží se ji přesvědčit, že je pro ně vhodná.
 - h) „Zítra nemůžu, mám trenál. Šel by pátek?“ Adam odmítá původní návrh, ale hned nabízí jiný termín.

Strana 129

C. Formální dialog

- a) dialog je spíše formální, probíhá mezi pacientem a lékařem, tedy v oficiálním prostředí ordinace. Milan používá zdvořilé pozdravy: „Dobrý den, pane doktor“, „Děkuji“, „Na shledanou“. Lékař ale s Milanem mluví neformálněji, protože mu tyká: „Posaď se“, „řekni mi“, „měl jsi“, „otevři pusu“. To může být v pořádku, pokud je Milan dítě nebo mladší pacient.
 - b) Milan chybně oslovil lékaře „pane doktor“.
- a) formální dialog – jedná se o pohovor, tedy formální situaci, osoby mluví spisovně, mají k sobě respekt
 - c) Např.: Dobrý den; Ráda Vás poznávám; Také mě těší

Strana 130

D. Telefonický rozhovor

- a) Dialog I – neformální – hovoří spolu dvě kamarádky, tykají si, užívají nespisovná slova; Dialog II – formální, hovoří spolu cizí osoby, vykají si, používají zdvořilostní fáze

b) Zákaznice se chce objednat na melír a kadeřnice chce v dialozích vědět, kdy může zákaznici objednat

Strana 131

2. a) Dobrý den, mluvím s firmou CAT? Potřebovala bych objednat exkurzi pro žáky; V pondělí 15. 6.; délku prohlídky; Vám vyhovoval?; emailem?; napište/zavolejte; Moc děkuji, na shledanou; Na shledanou
- b) Učitelka chce objednat termín na exkurzi pro žáky, pracovnice odpovídá a nabízí možné exkurze

Strana 132

E. Videohovor

2. c) vnučka měla předsudek, že ji nebude slušet bunda, protože nebyla podle jejích představ, babička řekla, že je to jen její představa, že jí to třeba slušet bude
- f) pravděpodobně hezký, zajímají se o sebe navzájem, plánují si spolu videohovor

Strana 133

F. Textová zpráva (SMS)

1. a) komunikace vlevo – první kamarád vstupuje proto, že mu nejde matematika a zjišťuje, jak je na tom kamarád, ten odpovídá; komunikace vpravo – kamarád(ka) chce zajít na pizzu, píše druhému kamarádovi*ce a ta navrhuje místo setkání
- b) jedná se vždy o kamarády, kteří si něco navrhují, nebo od sebe potřebují něco zjistit, nic moc kromě předmětu komunikace o osobách nevíme
- c) např. používáním emoji
- e) komunikace vlevo: čau (ahoj), seš (jsi), matika (matematika), aspoň (alespoň), kašlem (kašleme), opišem (opíšeme); komunikace vpravo: pizzerky (pizzerie), fitka (fitness centra/posilovny), jdem (jdeme), můžem (můžeme), fakt (opravdu), tak v 15 (tak v 15 hodin/ve tři), OK (dobře)
- f) Tak na to kašlem – tak to dělat nebudeme, ignorujeme to; ve formálním rozhovoru nevhodné

Strana 134

3. ODLIŠUJEME FAKTA OD NÁZORŮ

1. b) a) fakt; b) fakt; c) názor; d) fakt

Strana 135

2. b) fakta: Hanka vytvořil rozsáhlé vědecké i literární dílo, je jazykovědec, v 70. letech 20. století Rukopisy prozkoumal Kriminalistický ústav
Názory: Hanka je falzifikátor, Hanka je autor Rukopisů, David Crinitus Nepomucký je autor Rukopisů
3. a) B–A–B–B
b) typické jsou (ne)jistotní částice

Strana 136

4. MÉDIA A MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE

1. Co jsou média a masmédia

1. a) ne, b) spíše ano, alespoň v demokratických zemích, ale nejde říci absolutně; c) ne; d) spíše ano, ale existuje i negativní popularita; e) spíše ano; f) ano; g) každý podle sebe
3. c) titulky mají upoutat čtenáře
d) bulvár – tisk uveřejňující senzační zprávy, často nepodložené
4. a) A – lidé a svět, B – aktuality, C – společnost, D – rozhovor s osobností, E – kultura

Strana 138

2. Publicistický styl

1. A. informační (obohacuje adresáta o nové informace), B. agitační (chce přesvědčit nebo ovlivnit adresáta), C. zábavní (slouží k pobavení adresáta)

Strana 139

2. společného jako čabajka se zdravou výživou; připravuje zeštíhlení rozpočtu; nadílka zamyká řidiče do řetězů; před debatou je třeba si nasadit holiny; obránce visí na Barošovi jako ozdoba
3. a) Ostravská zoologická zahrada jako jediná na světě chová damany pralesní. A nyní se jí podařilo tohoto zajímavého tvora žijícího převážně v korunách stromů i rozmnožit. Kromě Ostravy totiž daman pralesní žije jen ve volné přírodě v Africe.

„Je to mimořádná událost. Na podzim roku 2016 jsme přivezli čtyři damany: dva samce a dvě samice. U staršího páru jsme pozorovali páření, takže jsme netrpělivě čekali na jejich potomka. K našemu překvapení ale 18. února porodila samička z mladšího páru v zázemí,“ líčila unikátní událost mluvčí ostravské zoo Šárka Nováková.

Mládě je nyní plně v péči svých rodičů. „O jeho nočních aktivitách zatím nic nevíme. Navíc věříme, že se narodí mládě i staršímu páru v Pavilonu evoluce,“ popisovala Nováková.

Damani pralesní obývají lesy západní Afriky a většina jejich aktivit se odehrává ve stromovém baldachýnu, navíc převážně v noci, takže vědci zkoumají spíše hlasitou vokalizaci nebo u uhynulých jedinců vnitřní anatomii. Pro svou hlasitou komunikaci si vysloužili přezdívku duchové lesa.

b) Znaky publ. stylu: informuje o aktuální a zajímavé události, objevují se konkrétní údaje, text je určený veřejnosti, používá přímou řeč mluvčí zoo, má poutavé formulace, spojuje fakta se zajímavostmi

d) Přímá řeč dodává textu věrohodnost a živost. Čtenář se dozvídá informace přímo od mluvčí zoologické zahrady, tedy od člověka, který má k události blízko. Text díky tomu působí aktuálněji a zajímavěji.

e) např.: Světový unikát v Ostravě: Zoo rozmnožila tajemné „duchy lesa“

4. možné změny jsou vyznačeny **tučně**:

Trubková dráha usnadňuje **přepřavu** těžkých kusů a **přenos** různých **signálů**. Prezident prohlásil, že se proti tomuto přístupu **ohradí**. **To, jak je našemu lidu věc míru drahá, ukázala** i celostátní mírová konference. Ráno hlásili, že bude **parný** a **slunečný** letní den. **Když člověk**

není opatrný, hned se mu něco ztratí. Líbí se mi poslední album **tvé** kapely. Celá armáda byla **vybavena** novými zbraněmi. Dopis údajného pachatele, který napsal **na rozloučenou**, zkoumal náš **grafolog**.

Strana 140

Co je zpráva

- a) A. Výroba Sedlčanského hermelínu se přesune ze Sedlčan do Hesova, ale sýr si ponechá původní název.
B. Na 90. ročníku Oscarů získal cenu za nejlepší film snímek Tvář vody, který vyhrál i v dalších kategoriích.
C. Zdravotní stav Sudána, posledního samce nosorožce severního bílého, se výrazně zhoršil.

b) A. Sedlčanský hermelín

Co se stalo? Výroba Sedlčanského hermelínu se přesune do jiného závodu.; **Kdy?** Přesné datum není v textu uvedeno.; **Kde?** Ze Sedlčan na Příbramsku do Hesova u Příbyslavi na Havlíčkobrodsku.; **Jak?** Tradiční výroba sýra bude přemístěna do jiného závodu, ale název zůstane stejný.; **Proč?** Důvod přesunu není v textu uveden.; **Chybí zásadní informace?** Ano, chybí přesné datum přesunu a důvod, proč se výroba stěhuje.

B. Osaři

Co se stalo? Byly vyhlášeny výsledky 90. ročníku Oscarů.; **Kdy?** V noci ze 4. 3. na 5. 3. 2018.; **Kde?** V Dolby Theatre v Hollywoodu.; **Jak?** Během slavnostního ceremoniálu byly uděleny ceny Americké akademie filmového umění.; **Proč?** Osaři se udělují za nejlepší filmové výkony a díla uplynulého období.; **Chybí zásadní informace?** Ne, základní informace jsou uvedeny. Mohly by být doplněny další kategorie nebo jména oceněných osob, ale pro stručnou zprávu to není nutné.

C. Nosorožec Sudán

Co se stalo? Zdravotní stav Sudána, posledního samce nosorožce severního bílého, se výrazně zhoršil.; **Kdy?** Text uvádí „dnes“, přesné datum ale v ukázce chybí.; **Kde?** V rezervaci Ol Pejeta v Keni.; **Jak?** Stav se výrazně zhoršil a kvůli jeho vysokému věku není velká naděje na zlepšení.; **Proč?** Kvůli pokročilému věku Sudána.; **Chybí zásadní informace?** Ano, chybí přesné datum zprávy a bližší popis zdravotních potíží.

Strana 141

4. Zpráva č. 1 je bulvární, snaží se vyvolat emoce, šokovat, používá senzacechtivý a dramatický jazyk
5. Velké titulky – bulvární; krátké texty a barevné fotografie – bulvární; zpráva věcná a přesná – seriózní; zpráva zkreslená – bulvární; zpráva citově nezabarvená – seriózní

Co je to interview

Strana 143

1. c) kurziva slouží jako úvod do tématu, základní informace o dotazované, aby se čtenář orientoval

d) O radosti Na Radosti („O“ jako název titulku – počáteční velké písmeno, „N“ jako název domu, „R“ dle pravidel velké písmeno, následuje za předložkou v názvu; O radosti značí náplň rozhovoru a podstatu tvorby – hudba, tvoření alba; Na Radosti značí místo, kde vznikalo album

dále velká písmena: Na radosti (název alba, zde nejde o název domu, ten je jen inspirací); Nevěsta (název písně); Tragédie u nás na vsi (název písně)

e) odborná veřejnost je někdo, kdo se věnuje tématu, ve kterém oceňovaný působí, rozumí jeho odbornosti, nejde o klasickou laickou veřejnost; dostat platinovou desku znamená dostat konkrétní ocenění za prodej deseti tisíc hudebních nosičů

Strana 144

Rozhlas

1. a) Výtah z textu:

První rozhlasový pořad byl odvysílán 28. října 1919 z Petřínské rozhledny.

Pravidelné rozhlasové vysílání začalo 18. května 1923.

Československo patřilo mezi první evropské země s pravidelným vysíláním.

Ve 20. letech se objevily první pořady pro zahraničí, přímé přenosy, časový signál, zprávy i rozhlasová hra.

Vysílání se rozšířilo do Brna, Bratislavy, Ostravy a Košic.

Roku 1936 začalo pravidelné vysílání do zahraničí v pěti jazycích.

Po okupaci v roce 1939 byl rozhlas podřízen německé propagandě.

Během války se na české území vysílalo také z Moskvy, Washingtonu a Londýna.

Dne 5. května 1945 výzva rozhlasu zahájila Pražské povstání.

Boje o rozhlas si vyžádaly oběti a poškodily budovu rozhlasu.

b) **esperanto** – uměle vytvořený mezinárodní jazyk, který měl usnadnit dorozumění mezi lidmi z různých zemí; **časový signál** – zvukový signál v rozhlase (gong), který oznamuje přesný čas; **propaganda** – cílené šíření názorů nebo informací, často za účelem ovlivnit myšlení a chování lidí; **exilová** – působící v exilu, tedy mimo vlastní zemi, většinou z politických nebo válečných důvodů, například exilová vláda je vláda, která působí v zahraničí

c) Rozhlas měl a má velký význam jako prostředek rychlého šíření informací. V minulosti informoval lidi o důležitých událostech, přenášel projevy, koncerty, zprávy a během války pomáhal šířit informace ze zahraničí. Měl také význam při Pražském povstání. Dnes rozhlas stále slouží k informování, vzdělávání i zábavě a může být důležitý při mimořádných událostech.

d) Např.: Podle textu bylo nejtěžší období za druhé světové války po okupaci Československa v roce 1939. Rozhlas byl podřízen německému ministerstvu propagandy, pracovníci židovského původu museli odejít a ostatní byli nuceni se podřít. Poslech zahraničního vysílání byl trestán vysokými tresty. Velmi těžkým okamžikem byly také boje o rozhlas během Pražského povstání, při nichž zemřelo mnoho lidí a budova rozhlasu byla vážně poškozena.

Strana 145

3. MANIPULATIVNÍ KOMUNIKACE V MASMÉDIÍCH

1. b) Text ukazuje, že reklamy nás obklopují každý den a téměř všude – v televizi, na internetu, v rádiu, v časopisech i na ulici. Autor naznačuje, že reklamám se nedá úplně vyhnout, protože

pronikají do běžného života. Zároveň upozorňuje, že si reklamní slogany často pamatujeme, i když si to sami neuvědomujeme.

c) např.:

- Domestos – tak čistý záchod, že by se z něj dalo jíst
- Colgate – kartáček zubařů
- Granko – ráno dělá den
- Orbit – snižuje riziko vzniku zubního kazu až o 40 %
- Rexona – ta mě nezradí
- L'Oréal – vy za to stojíte
- Astor – je krásné být sama sebou
- Disko – zatočit s nudou
- Kofola – když ji miluješ, není co řešit
- pojišťovna – chrání mé sny

Jsou krátké, snadno zapamatovatelné a snaží se člověka přesvědčit, že výrobek potřebuje. Často slibují lepší pocit, zdraví, krásu, energii, jistotu nebo zábavu.

Strana 146

2. a) A1 klamavá, A2 transparentní; B1 transparentní, B2 klamavá; C1 klamavá, C2 transparentní
b) Části reklam, které podávají nepravdivé nebo klamavé informace:

A1: revoluční čistič; stačí jednou nastříkat; mastnota i ty nejodolnější připáleniny zmizí jako mávnutím kouzelného proutku; trouba bude zase jako nová už po prvním použití; bez zbytečného drhnutí; ekologicky šetrný k životnímu prostředí — pokud to není doloženo

B2: revoluční mast na klouby, která změní váš život; Stačí jediná aplikace a bolest kloubů je minulostí; tajná receptura z vzácných cizokrajných bylin; proniká hluboko do tkání; okamžitě a trvale odstraňuje veškerou bolest; klinické testování prokázalo 100% účinnost

C1: zhubnout snadno a rychle bez zbytečné námahy; zázračný elixír na hubnutí; Stačí užít deset kapek denně; už po prvním týdnu zaručujeme několik kg dolů; zaručeně účinný; bez vedlejších účinků; za měsíc dosáhnete vysněné postavy modelky

Strana 148

6. b) **1. post** – propagace přípravku na impregnaci pro vodě
2. post – informace pro ostatní přátelé o vyhraných závodech, ale zároveň placené partnerství s firmou lyzujeme.cz, takže jde o nenásilnou propagaci vosku na lyže, tudíž relevanci zprávy se nedá na sto procent věřit
c) v prvním postu propagace probíhá přímo označením firmy v příspěvku, který se týká především daného produktu, v 2. postu propagace není tak viditelná, není v příspěvku přesný název vosku ani firmy, ale v záhlaví jde vidět partnerství s firmou
d) skrytá reklama je ve druhém postu, může oklamat čtenáře; **hashtag** se používá hlavně na sociálních sítích, aby se příspěvky daly snadno najít podle tématu, slouží tedy k označení příspěvku např.: #reklama; v ukázkách není přímo hashtag, ale spíše označení firmy
f) jazyk je převážně spisovný, objevují se jen některé hovorové a nespisovné výrazy, např. lyžák, Špindl, natřít, machři, „z“ místo předložky ze (7. B)